

Βιβλιοθήκη &
Κέντρο Πληροφόρησης
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Library &
Information Centre
ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI

Αναγνωριστικό τεκμηρίου / Document ID: 8065

Ηλ. διεύθυνση τεκμηρίου / Document URL: <http://digital.lib.auth.gr/record/136748>

Το πρωτότυπο τεκμήριο αποτελεί τμήμα της συλλογής της Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης του ΑΠΘ.
Η παρούσα ψηφιακή αναπαράσταση του πρωτούπου διατίθεται χωρίς χρέωση, με άδεια
Creative Commons 'Αναφορά Δημιουργού-Παρόμοια Διανομή 4.0'.

The physical item is part of Aristotle University of Thessaloniki Library Collection.
This digital representation of the original is made available to the public, under the
Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

©2015 Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
©2015 Library and Information Centre, Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής
Ανάπτυξης

ψηφιακή επιχόνια
Όλο είναι δυνατό
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
“Ψηφιακή Σύγκλιση”

ΕΣΠΑ
2007-2013
Εργαζόμενοι για την ανάπτυξη
Ποιότητα ζωής για όλους

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου "Δημιουργία Καινοτόμων Υπηρεσιών Ψηφιακής Βιβλιοθήκης του ΑΠΘ"
που χρηματοδοτήθηκε από το Ε.Π. ΕΣΠΑ 2007-2013 - "Ψηφιακή Σύγκλιση". Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΕΠΡΙΚΟΥ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ

ΒΟΙΩΤΙΚΩΝ ΟΡΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΑΥΤΟΥ

ΜΕΤΑ 9 ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ 4 ΠΙΝΑΚΩΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΥΠΟ

ΣΟΦΙΑΣ ΕΠΡ. ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

DF
221
.06
S42
1883
c. 1

ΤΡΙΚΟΓΛΟΥ
Α.Π.Θ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1883

A.N.Q.

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ

A.Π.Θ.

A.N.Q.

ΕΡΡΙΚΟΥ ΣΧΑΛΙΕΜΑΝΝ

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ

ΒΟΙΩΤΙΚΩΝ ΟΡΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΑΥΤΟΥ

META 9 ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ 4 ΠΙΝΑΚΩΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΥΠΟ

ΣΟΦΙΑΣ ΕΡΡ. ΣΧΑΛΙΕΜΑΝΝ

EN ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΙΑΤΩΝ ΑΝΑΡΙΤΗ ΕΦΟΡΙΑΣ

1883

ΔΩΡΕΑ
Ι. ΤΡΙΚΟΓΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ ΤΟΥ Α.Π.Θ.

Βιβλ. Εισ. 1706

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ως ἐν Μυκήναις, οὕτω καὶ ἐν Ὁργομενῷ, ἐπέτυχον νὰ παρευρεθῶ
κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ συζύγου γενομένων ἀνασκα-
ρῶν, συστηματικῶς δὲ καὶ ἐπιστημονικῶς νὰ ἀκολουθήσω αὐτάς.
Ιεριγραφὴν τῆς ἀργῆς τῶν ἀνασκαρῶν καὶ τῆς ὅδου ἡπ' Ἀθηνῶν μέ-
γιστοῦ Σκριποῦ ('Οργομενοῦ) ἐν τῷ διακεκριμένῳ παρ' ἡμῖν περιοδικῷ
'Εστία ἐδημοσίευσα. Νῦν δὲ κατὰ προτροπὴν πολλῶν προέβην εἰς τὴν
πιστὴν μετάρρωσιν τοῦ συγγράμματος τοῦ συζύγου μου τοῦ γερμανιστοῦ
δὲ παρὸν τῷ F. A. Brockhaus ἐν Λειψίᾳ, ἀγγλιστὶ δὲ ἐν τῷ Journal
of Hellenic Studies II. 1881 δεδημοσιευμένου.

Οὐδεμία ἐμοὶ ὑπάρχει μεγαλειτέρῳ ἡδονῇ παρὸν νὰ συντελέσω κατὰ
τὰς ἔμπεις δύναμεις πρὸς διατελεύκανσιν τῆς ἀπομεμακρυσμένης ἐκείνης
ἀρχαιότητος τοῦ ἡμετέρου μεγάλου Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὴν δυσδιακρί-
τως ἄγοναρχῶντες ἐν τῷ λυκανυγεὶ ἀγκυροῦ παρελθόντος προϊστορικὴν
ὅγομαζζομεν.

Θαυμασίως δὲ παρὸν Θεοῦ εὐπραγίας τυχόντες καὶ τυρλῶς τοῖς φή-
μασι τοῦ θείου Ὁμήρου πεποιθότες, τοικῦντα ἔσχομεν ἀποτελέσματα, οἷς
οὐδέποτε ἡ ἡμετέρα φιλοτιμία ἐπόλυητος νὰ ἐπιμυκήσῃ. 'Τὸ μὲν τοῦ
Ὀμήρου ὄδηγούμενος ὁ ἐμὸς σύζυγος ἐν Ἰσαρλίκιν κάτωθεν τεσσάρων
ἄλλων ἐπικειμένων πόλεων τὴν ἐπὶ χιλιάδας ἐπῶν πάση ἐρεύνη
ματαίως θηρωμένην Ὁμηρικὴν "Ιλιον ἀνεκάλυψεν.

Ἐκεῖθεν ἤνεγκθη εἰς τὸ φῶς ὅλως νέος κόσμος διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν
ἐπιστήμην, πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις δέκα Οηραυροῖς.

Μέγκι μέρος τῶν Τριών ἀρχαιοτήτων ἐδώρησεν ὁ ἐμὸς σύζυγος τῷ
Γερμανικῷ ἔθνει, ὅπερ τὸ μέγιστα αὐτὰς ἐκτιμᾷ.

Τῶν ἡμετέρων ἐν Μυκήναις ἀνακαλύψεων τὴν αἵτιον τὸ ὑψὸν ἀπάντων

τῶν ἐπιστημόνων ἐσφαλμένως ἐννοηθέν, μόνον δὲ ὑπὸ τοῦ ἔμου συζύγου ὁρθῶς διερμηνευθὲν χωρίον τοῦ Παυσανίου Β'. 16, ὅπου ὁ περιηγητὴς περιγράφει τὸν χῶρον τῶν μνημάτων τῶν ἀνδρῶν οὓς τὸν Ἀγαμέμονον ἐπανελθόντας ἐξ Ἰλίου διεπινίσαντες κατεργάνευσαν Αἴγιος καὶ Κλυταιμνήστρα. Φαίνεται πάντες οἱ ἐπιστήμονες ἐπλανήθησαν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ κάτῳ πόλει κειμένων μεγάλων οἰκοδομῶν τῶν λεγομένων Θησαυρῶν, νομίζοντες ὅτι δὲ Παυσανίας εἶχεν αὐτὰς ὑπὸ ὅψιν ὡς τοὺς τάφους τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. Ναί, ὅπότεν δὲ ἐμὸς σύζυγος ἐν τῇ ὑπὸ αὐτῶν ἐν τοῖς 1868 δημοσιευθείσῃ βίβλῳ τοῦ «Ithaque, le Péloponnèse et Troie» ἐν σελίδῃ 96—97, τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ εἰρημένου χωρίου τοῦ Παυσανίου ἐδήλωσεν, ἀποδεικνύων δῆλον. ὅτι οἱ τάφοι εἰστοῦνται ἐδείχθησαν τῷ περιηγητῇ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν, ὅτι δὲ δὲ οἱ Παυσανίας μόνους τοὺς τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Λιγίσθου τάφους ἐκτὸς τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι ἕρητοι λέγει, τότε ἀπαντεῖς κατεγέλλεσαν τοῦ κ. Σγλιέμανν καὶ ἀνόητον αὐτὸν ἀπεκάλεσσαν.

'Επειδὴ δημοσίευθείσης τοῦ 1876 εὑρομένης τοὺς τάφους ἐκείνους ἀκριθῶς ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἔμου συζύγου ἐν τοῖς 1868 δεδηλωμένῃ θέσει, νῦν ἡ αὐτοῦ ἐρμηνευσίς τοῦ χωρίου ἐκείνου τοῦ Παυσανίου ὑπὸ ἀπάντων ἐγένετο παραδεκτή, τὸ δὲ χωρίον Β'. 16 οὐκ μείνητο πολυθρύλητον εἰς ἀπαντά τὸν γρόνον.

'Απὸ γρόνων πολλῶν ηγεμόνην τῷ Θεῷ δημοσίευτον εἰτε γίνειν νὰ ὀφελήσω κατά τι τὴν ἐμὴν φιλτάτην πατρίδα, τὴν εὐγήνην δὲ αὐτὴν δαψιλίως ἐν Μυκήναις ἐπιληρώθη, διότι ἀνεκαλύψαμεν ἐν τοῖς ἐκεῖ τάφοις ἀπέιρους Θησαυρούς πλούτῳ κατὰ πολὺ ὑπερέγοντας τὰ ἀργακτικά γρούσσα κειμήλια ἀπάντων τῶν μουσείων τοῦ κόσμου ἡμῶν.

'Ο 'Ομηρος μόνον τρεῖς πόλεις πολυγενεῖσις δηλοῖ «τὴν Ἰλίου, τὰς Μυκήνας καὶ τὸν 'Οργομενόν», ἐπαληθευσασῶν δὲ τῶν ἡμετέρων ἐν Ἰλίῳ καὶ Μυκήναις ἀνακακρῦσαν ἐκεῖνο τὸ 'Ομηρικὸν ἐπίθετον, ἥτοι ἀδύνατον νὰ ἀντισταθῆμεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ κάψωμεν ἐξεύνας ἐν 'Οργομενῷ. "Αν δημοσίευθείσης τοῦ πόλεων τρεῖς πολυγενεῖσις δὲν εἴη ἀλλὰ μετά τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀναγεγλυπμένης ὄρορθῆς τὸν πάλαι πλοῦτον τοῦ 'Οργομενοῦ καὶ οὕτω τὴν ἀληθειαν τοῦ 'Ομηρικοῦ ἐπιμέτου πολύγρυνσος.

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΧΡΙΣ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ

‘Ο ὁδοιπόρος ὁ ἐπιμυημῶν ἀπ’ Ἀθηνῶν νὰ ἐπισκεψῇ τὸν Βοιωτικὸν Ὁργομενόν, πορεύεται τὴν δὲ! Ἐλευσῖνος καὶ Θηρίων μέγρι Λεβαδείας ἀμαξιτὸν ὁδόν. Ἀπ’ Ἀθηνῶν ἔξελαύνει διὰ τῆς ὁδοῦ ‘Ερμοῦ, παρακάμπτει σχεδὸν ἀπ’ ἄντικρῳ τοῦ Θηρείου πρὸς τὰ δεξιά, καὶ ἀρίνει ἀριστερόμεν τὰ παρὰ τῇ ‘Αγίᾳ Τριάδι μεγαλοπρεπῆ μνήματα ὡς καὶ τὸ Δίπυλον καὶ τὰ ἄλλα διὰ τῶν ἐκεῖ γενομένων ἀνακαλυφθέντα ἔρεπτα.

‘Αριστερόμεν τὸν Βοιωτικὸν αῆπον παραμειόσμενος εἰσέρχεται (Ι.επτά 18) εἰς μεγάλας φυταλίας ἐλαῖων καὶ βλέπει εἰς ἀπόστασιν περίπου γιλών βρημάτων δεξιόμεν τὸν ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους εὐκλετῆ γενόμενον λόφον Κολωνὸν ἐφ’ οὗ εύρισκονται οἱ τάφοι τοῦ Καρσλου “Οτερριεδ Μυλλέρου καὶ τοῦ Καρσλου Λενορμάν.” Εν τῷ ἀλσει τῶν ἐλαῖων διαβαίνει τρεῖς σχεδὸν πάντοτε ξηροὺς βραγίονας τοῦ Κρητισσοῦ, μεταξὺ δὲ τῶν ἐλαιοδένδρων ὑπάρχουσι πλεῖστα, οἵς ὁ βοιωτικὸς κύριος Θεόδωρος φὸν Χέλδρατη, ὁ ἐν

Αθήνας, ἀποδίδει τὴλικίαν πλείστα τῶν 1500 ἑτῶν. Πι-
θανὸν εἶνε ὅτι ἡ νῦν ὁδὸς μετὰ τὴν τοῦ ἐλαιῶνος ἔξοδον ταυ-
τίζεται τῇ ἀρχαίᾳ λερῷ ὄμφῃ, καθότι βλέπομεν ἐκεῖ τὸν ναΐσκον
τοῦ Ἅγίου Γεωργίου κατέχοντα τὴν τοποθεσίαν ἀρχαίου ναοῦ
τονός τὸ πάλαι κατὰ τὴν πλευρὰν τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ ἰδρυμένου.
οἱ δὲ πολυάριθμοι τάφοι οἱ ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ εἰς τὸν Βράχον
ἐγκεκολαμμένοι οὐδεμίαν σχεδὸν ἀφίνουσι περὶ τούτου ἀμφιβολίαν.
Αλλὰ κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ κωνοειδοῦς λόρδου «Ποικίλου»
πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ στενόν (λεπτὰ 20) ἡ ἵερα ὁδὸς ἔστρεψε,
καθὼς φαίνεται, πρὸς τὰ δεξιά, ἐν ᾧ ἡ νῦν ὁδὸς προγενετι-
πρὸς τὰ ἀριστερά.

Τὸ στενόν τοῦτο περιορίζεται δεξιόθεν μὲν ὑπὸ τοῦ ὄρους
Ικάρου, ἀριστερόθεν δὲ ὑπὸ τοῦ Κορυδαλλοῦ (alanda cristata)
ἐπὶ τοῦ δευτέρου δὲ τούτου ὁρᾶται πύργος καὶ ἐρείπια τειγῶν.
Κατ' ἀριστερὰν τῆς εἰσόδου εἰς τὸ στενόν, φαίνονται ἔν τινι
ἀνατοκαρῇ θεμέλιᾳ τινα ἐκ μεγάλων λίθων ἀνήκοντα εἰς τὸν
ἐν ἔτει 1855 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Vassvignes ἀνακαλυφθέντα
περίφημον τάφον τῆς γυναικὸς τοῦ Μακεδόνος Ἀρπαλοῦ. Ἡτο
δὲ αὐτὴ οὐγῇ ἀλλῇ, ἡ ἡ Ἐπαίρα Ηθικοίκη ἡς ἐπὶ τοσοῦτον
ἡρᾶτο ὁ "Ἀρπαλος, ὥστε οὐγῇ μόνοι ἤγαγε νόμιμον γυναικα,
ἀλλὰ καὶ ἀνήγειρεν αὐτῇ μετὰ τὸν θάνατόν της μητρεῖον, σπερ
ὁ Παυσανίας"¹ ἀπορεύεται ώς λαμπρότατον καὶ δξιοθεατότατον
ἀπάντων τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν μνημείων. Τὸ στενόν τοῦ
Δαργίου εὔκολον εἶνε ἀμύνεσθαι, ἀποτελεῖ δὲ τὴν εὑθεῖαν ὁδὸν
ἀπὸ τῆς Ηελοπονήσου εἰς Ἀθήνας, καὶ ἦτο ἐπομένως τὸ
πάλαι μεγάλης σημασίας εἰς στρατηγικὴν ἐποίην. Ἀπὸ τοῦ
ἄψους τοῦ στενοῦ (20 λεπτά) λαμπρὰ θέα τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ
πεδίου τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν πέριξ ὁρέων.

Ἐκεῖθεν ἡ ὁδὸς κατέρχεται ἐπὶ ἐλαφρᾶς τοῦ ἐδάφους κλίσεως
πρὸς τὸ ἐν μέρει ἡραιπολιμένον μοναστήριον τοῦ Δαργίου, κείμενον

¹ Παυσανίας, I, 37, 5.

ἐντὸς μικρᾶς καὶ ἐπιγραίτου κοιλάδος. Ἐν τοῖς τούχοις τῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ ἐν τῷ περιτομήσματι ὑπάρχουσι πολλὰ πελεκητὰ μάρμαρα τὰ ὅποια προσδήλως ἐλήφθησαν ἀπό τινος ἀρχαίας Ἑλληνικῆς οἰκοδομῆς, καὶ ἀναμνηθέλως ἐκ τοῦ ὑπὸ Παυσανίου¹ μνημονεύματος ταῦτα Ἀπελλώνιος. Τὸ διερὸν τοῦτο ὅμως πιθανὸν ὅτι ἔκειτο οὐγῇ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ὁλίγον τι ὑψηλότερον, πρὸς τὰ ἀριστερά, ἔκειτο ὅπου ὑπάρχουσι γῦν τὰ λείψανα βυζαντινῆς ἐκκλησίας. Ἐν τῷ ὑπὸ τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς θέλω ἀνεκάλυψεν ὁ Buchon τοὺς τάφους τῶν δουκῶν τῶν Ἀλιγῶν. Πληγήσιον τῆς μονῆς βλέπομεν τὰ ἔγγη παγέος τείχους, ὅπερ προσέργυλατε τὸ στενόν. Μετὰ τὸ Δαρεῖον ἡ ὁδὸς γωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ γεῖλους τῆς φάραγγος, ἥτις ἐντεῦθεν ἀργεῖται καὶ βαθύτερὸν καθίσταται βαθυτέρᾳ· ἡ δὲ διερὰ ὁδὸς ἔκειται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γεῖλους τῆς φάραγγος διότι πολλὰ ἔγγη αὐτῆς σώζονται εἰς τὸν βράχον. Μετ' ὁλίγον ὅμως ἡ φάραγξ γίνεται πεδινωτέρα, ἡ δὲ κοιλὰς στενοτέρα· ἡ δὲ διατρέγει στενὸν ἀγρὸν περιυπευμένον ἐλαῖοδένδροις καὶ ἀριστερόθεν κλυδόμενον ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα μέγαν κόλπον συγγενατικούστης θαλάσσης, ἐν τῇ βλέπομεν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν. Δεξιούν βλέπομεν (λεπτὰ 30) τὴν τοποθεσίαν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀργοστίτης Φίλης, οὗ τὰ θεμέλια ἐν μέρει σώζονται· οὗτος ἀνηγέρθη πρὸς τιμὴν τῆς Φίλης, τῆς γυναικὸς τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ προσκλίνει πρὸς τὸν βράχον ἐν φῷ πολλὰ κοιλώματα ὑπάρχουσιν. Ὑπὸ τοῦ Παυσανίου² μνημονεύεται πρὸ τοῦ ναοῦ τούτου τείχος ἐν μεγάλων ἀπελεκήτων λίθων ὡς ἀξιολέπτον. Τὰ ἔρείπια τοῦ τείχους τούτου ἐκτιμένου κατὰ τόν, ὡς λέγεται, κυκλώπειον ῥυθμὸν κεῖνται εἰσέτι πρὸ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ καὶ τινες τῶν μεγάλων πετρῶν εὑρίσκονται εἰσέτι ἐν τῇ αὐτῷ θέσει.

¹ Παυσανίας, I, 37, 5.

² Παυσανίας, I, 37, 6.

Μεγάλη τις έγγυς τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν παραλίαν καιρέντι,
ολκία (15 λεπτά) τὸ πρώτην Χάνι τοῦ Σκαραμαγκᾶ ἀποτελεῖ τὸ
ῆμισυ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Ἐλευσίνος. Ἐντεῦθεν
βλέπομεν ἐντὸς τοῦ θαλασσίου κόλπου τὰς δύο μικρὰς νήσους
Φαρμακούσσας αἰτινες νῦν λέγονται Κυράδες ἢ τοι Μεγάλη καὶ
Μικρὰ Κυρά. Ἐπὶ δὲ τῆς μεγαλειτέρας αὐτῶν ἔδεικνυτο ἐν τῇ
ἀρχαιότητι ὁ τάρος τῆς Κίρκης¹. Ἐνθένδε τὸ ὁδὸς εἶναι ἔγκεκριμ-
μένη εἰς τὸν βραχώδη αἰγιαλὸν καὶ ταυτίζεται ἐπ’ ἡλίου
μετὰ τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς ὁδοῦ. Τὸν βραχίον καταλιπόντες (10
λεπτά) βλέπομεν δεξιὰ μικρὰν πεδιάδαν καὶ τὴν πρώτην τῶν
δύο μικρῶν ἀλυսιδῶν λιμνῶν «Ρεῖτοι» ὃν τὸ θερέτρον καθόλου
εἰκάζετο ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔργεται ἀπὸ τοῦ Εὔριπου. Ἡ μὲν
αὐτῶν ἥτο καθιερωμένη τῇ Δήμητρᾳ, τὸ δὲ τῇ Περσερόνῃ, ψόνον
δὲ οἱ Ἐλευσίνοις ἱερεῖς εἶγον τὸ δικαίωμα νὰ στηρίζωσιν ἐν
αὐταῖς. Εὐκόλως δύναται τις νὰ παρακολουθῇ τὰ ἔγγονα τῆς
ἱερᾶς ὁδοῦ κύκλῳ πρῶτης λίμνης, πιλιγνῶς δὲ αὕτη διέτρεψε
καὶ πέριξ τῆς δευτέρας λίμνης ἐν ὧ τὴν γένα ὁδὸς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς
ἄγουσα διατελεῖ.

Εὐθὺς μετὰ τὰς λίμνας διαβαίνομεν τὸν Ἐλευσίνοιν Κτημάτων
καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ πολύκαρπον Θριάσιον πεδίον, οὗτως ὄνο-
μαζόμενον ἀπὸ τοῦ δήμου «Θρίας». ἐκπείνεται δὲ περὶ τὸν
θαλάσσιον κόλπον ἀπὸ τῶν λιμνῶν «Ρεῖτοι» μέγρι τῆς Ἐλευ-
σίνος. Τὰ δέρη τῆς Σαλαμῖνος συλλάττουσιν αὐτὸς ἀπὸ τῶν νο-
τίων, ἡ δὲ σειρὰ τῶν δρέπων Κιλιμιρῶνος ἀπὸ τῶν δυτικῶν, ἡ τῆς
Πάρνηθος ἀπὸ τῶν βορείων καὶ τὰ δέρη Κορυδαλλὸς καὶ Ικαρος
ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἀνέμων. Ἡ γῆτος Σαλαμῖς τῆς νῦν
συνίσταται ἐκ βουνῶν καὶ δέν δύναται νὰ πρέψῃ τοὺς 700—
800 κατοίκους αὐτῆς, ὡς τε οἱ πλείονες αὐτῶν τὰ πρὸς τὸν βίον
ἀναγκαῖα ἐν τῆς ἡπείρου πορέζονται. Εἰς δὲ τὴν ἀρχαιότητα τὴν
νῆσος αὔτη ἦτο, ὡς φαίνεται, πολὺ καρποφέρος, καλότι εἴγε

¹ Στράβων, IX, 395.

20,000 κατοίκων· εῖτε δὲ καὶ ποταμὸν πρότερον Βόκαρον, κατὰ δὲ τὴν τοῦ Στράθιωνος ἐπογήν Βουκαλίαν δύο μαζέμενον. Τὸ δέργαιούτατον ὄνομα τῆς γῆς ήτο Πιτυοῦτα ὅπερ ἔδειη αὐτῇ ἀπὸ τῶν μεγάλων αὔτης δασῶν (πατύων)¹.

Μεταξὺ τοῦ Κρητικοῦ καὶ τῆς Ἐλευσίνος βλέπει τις παραπλεύρως τῆς ὁδοῦ πλεύθερος ἀργαλίων ἐρειπίων ὡν τὰ πρώτα (λεπτὰ 15) ἐπ' ἀριστερὰ τὸ Ἡρῷον τοῦ Εύμολπου τοῦ μυθικοῦ θεμέλιωτον τῶν ἐλευσινίων μυστηρίων στρμειοῦται. Μετὰ ταῦτα (λεπτὰ 15) μικρός τις λόφος, κεκαλυμμένος ὑπὸ θραυσμάτων μαρμάρου, δστις ὑπ' ἄλλων μὲν δύο μαζέται μνημεῖον τοῦ Στράτωνος, ὑπ' ἄλλων δὲ τοῦ Ἡρῷος Ἰππομόσοντας. Προσωτέρω (λεπτὰ 15) βλέπει τις ἀριστερὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐπὶ τοῦ Κρητικοῦ οἰκοδομηθεῖσαν μεγάλην γέφυραν τῆς ἐκαλύψθη ὑπὸ τῆς προσγράτεως τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀνεσκάρη ἐν μέρει ἐν ᾧ τοις 1863 ὑπὸ τοῦ Φρ. Λευσσαρίου. Μετὰ ταῦτα πλησίον τῆς Ἐλευσίνος βλέπομεν τὴν τοποθεσίαν τοῦ ναοῦ τοῦ Τριπτολέμου τὴν κατεγγόμενην ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Ζαχαρίου.

Ἡ Ἐλευσίς, ἡ γῦν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ καλουμένη Ἐλευσίνα, ἥτο τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Αἰσχύλου καὶ εἰκάζεται ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἡ πόλις ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως (τῆς Δήμητρος). Ἡ Ἐλευσίς δρεῖται τὸ αλέος τῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης, ὡς καὶ εἰς τὰ πρὸς τιμὴν τῶν δύο τούτων θεῶν τελούμενα μυστήρια, ἀπερ ἔμειντο τὰ ἀγιώτερα ἐν Ἑλλάδι.

Ο ναὸς ἥτο φοιτομημένος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐπαγκατίαν πετρώδους τινὰς ύψη μακτος ὅπερ ἐκτεινόμενον παραλλήλως τοῦ αἰγαίου καὶ γωρίζεται πρὸς δύσμας διὰ μικρᾶς πεδιάδος ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ οἴκους Κέρκυτα. Ἡ τοποθεσία τοῦ ναοῦ ἥτο τεγγητῶς ἐξωμακρισμένη καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ἦν ἡ Ἀκρόπολις,²

¹ Στράτων, IX, 393.

² Livius, xxxi, 25. Castellum quod et imminet, et circumdatum est templo.

ἡ δὲ πόλις κατεῖγε τὸν τριγωνοειδῆ γῷορον τὸν ἐκτεινόμενον μεταξὺ τοῦ πετρώδους ύψωμάτος καὶ τῆς παραλίας. Οὐ ναὸς τῆς Δήμητρος ἦτο κατὰ τὸν Στράβωνα ὁ μέγιστος ἐν Ἑλλάδι, τὸ δὲ σχέδιον αὐτοῦ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἰκτίνου, τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ Παρθενῶνος. Ἐπὶ τῆς βροτίου πλευρᾶς ὑπάρχουσι δύο ἱεροὶ περιβόλοι καὶ δύο ἀλλεπάλληλα προπύλαια· ἐνώπιον τοῦ πρώτου περιβόλου ὑπάρχει κατεστραμμένον λιθίσταρων, ἐν μέσῳ τοῦ ὄποιου ἀναγνωρίζομεν τὰ λείψανα τῶν προπύλαιων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὰ πρῶτα προπύλαια εἶναι ἀκριβῆς μίμησις τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν Προπύλαιων. Τὰ δὲ προπύλαια τοῦ δευτέρου περιβόλου εἶναι πολὺ μικρότερα τῶν τοῦ πρώτου, φυσιομήθηταν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλεου Κλαυδίου Ποστλγερ τὸ ἔτος τῆς ἐν Φαρσάλῳ μάχης. Τὰ μνημεῖα ταῦτα ἀντικαρφησαν ἐν ἔτει 1860 ὑπὸ τοῦ Φρ. Λενορζιὰν διαπάνῃ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως. Οἱ μέγας κύριοι ναὸς τῆς Δήμητρος κατέπιεται ὑποσκάτω τοῦ γῷορού ἀλλ᾽ ἐν βραχεῖ ήταν ἀνασκαφῆ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, καθ᾽ ὃς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν κατώρθωσεν ὅλην κατ᾽ ὅλην πάταξ νὰ ἔξαγοράσῃ τὰς οἰκίας, παραγγείσαται τοῖς κατοίκοις ἐπὶ τῆς παραλίας τὴν ἐπαρκοῦσσαν γῆν πρὸς οἰκοδομὴν νέων οἰκιῶν.

Ἄπὸ τῆς Ἐλευσῖνος ἡ ὁδὸς ἥγει τρισεισικῶν διὰ τῆς πεδιάδος μέρος (ἄραν 1) τοῦ γῷορού Μάκρα· ἀναβαίνει δὲ μετέπειτα ὑλώδῃ γραφικῇ φάραγγα καὶ φύλανει εἰς 1 ἄραν καὶ τὸ γάνη Παλητούνταρα κείμενον ἐντὸς μικρᾶς ἕρμους κοιλάδος. Περιπέτερω (1 ἄραν λεπτὰ 30) ἀρικνεῖται τις εἰς ὑψωμα, δῆμεν διακρίνει ὑπεράνω σειρᾶς προκειμένων ὅρέων, τὰς κορυφὰς τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ Πεντελεικοῦ. Η ὁδὸς καταβαίνει πάκιν καὶ διέρχεται μίσι πρὸς δυσμάτες ἐκτεινομένην κοιλάδα. Πληρίσιν τοῦ μικροῦ γῷορού Μάκρου παρελαύνει τις ἐλαττικόν τινα πύργον, δστις, ὡς τινες εἰκάζουσι, στρμειοῖ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Οἰνόης. Η ὁδὸς ἀνέρχεται ἐπέραν καλλιεργουμένην φάραγγα καὶ φύλανει (λεπτὰ 30) τὸ γάνη Κάκα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κιονι-

ρώνος οὐχὶ μακρὰν μιᾶς τῶν πηγῶν τοῦ Ἐλευσινίου Κηφισσοῦ εἰς ἀπόστασιν 4 ὥρῶν καὶ¹ |, ἀπὸ τῆς Ἐλευσίνος. Παρὰ τὸ γάνι
ὑπάρχει σταθμὸς χωρούλακων. Ἀντικρὺ ἔκινεται ἐπὶ κρημνώ-
δους βράχου τὸ ἀργαῖον φρούριον Ἐλευθεροῦ, νῦν διοικάζομενον
Γυμνάσιαστρον, περὶ οὗ ἀρτίως ἡ Α. Υ. ὁ δοῦλος Βερνάρδος, διάδοχος
τοῦ Σαξ-Μάτινγκεν, ἐδημοσίευτεν ἔχαρτον σχεδιογράφημα καὶ
πολυμ. χιλ. διατριβήν. Τὸ φρούριον τοῦτο ἐδέκανε τὰ σύνορα
Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ ὑπερηρπίζετο τὸ στενὸν τοῦ Κι-
θηρῶνος· ἀνῆκε μὲν εἰς τὴν Ἀττικήν, ἀλλ᾽ οὐχὶ εἰς τοὺς
δῆμους ἐξ οὗ καὶ τὸ διοικα αὐτοῦ· ἔχει μῆκος 1200 ποδῶν, τὸ
δὲ μέγιστον αὐτοῦ πλάτος εἶνε 330 ποδῶν. Τὰ τείχη ἔχουν
πάχυς 8 ποδῶν 8 δακτύλων εἶνε καλῆς ἐλληνικῆς ἀρχιτεκτο-
νικῆς, ἔχουσι δὲ τετραγώνους πύργους, ὃν οἱ τοῖχοι εἶνε 5 πο-
δῶν καὶ 5 δακτύλων τὸ πάχυς, εἴχε δὲ τὸ φρούριον ἐπτὰ πύλας
ῶν τὸ πλάτος εἶνε ἄνω μὲν 4 ποδῶν, κάτω δὲ 4 ποδῶν καὶ 6
δακτύλων. Πάντως τοῦτο εἶνε τὸ κάλλιστον διατηρούμενον ἀρ-
χαῖον φρούριον τῆς Ἐλλάδος. Τινὲς δημοσιεύουσιν ἐναντίον
τῆς γενικῆς γνώμης ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ φρούριον Φυλή, ὅπερ ἐν
ἔτει 404 π. Χ. κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Θρακούροβλου. Ἀπὸ τοῦ γανίου
Κάζα ἡ ὁδὸς ἀναβαίνει ἐλικοειδῶς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Κιθη-
ρῶνος περυτεύμένην ἐξ ἐλπῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ σημερινὸν αὐτοῦ
διοικα Ἐλάτικ. Τὸ δρός τοῦτο ἡπο τὸ θέατρον πολλῶν ἀρχαίων
μυθῶν μεταξὺ τῶν ὅποιων ἡ ἔκθεσις τοῦ Οἰδίποδος εἶνε ἡ
μᾶλλον γνωστή. Ἡ ὁδὸς καταβαίνει πρὸς βραχεῖαν εἰς τὴν μεγά-
λην πεδιάδα, καὶ διελθοῦσα τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀσωποῦ γέφυραν (1
ώραν λεπτὰ 20) ἀρίνει δεξιὰ τὸ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐν
συγκριτικῇ γνωμῇ συγκρατεῖόμενον πεδίον, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἡ
τοποθεσία τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μαρδονίου. Εἰς 3 ὥρας καὶ 30
λεπτὰ φθίνει τις ἀπὸ τοῦ γανίου Κάζα εἰς Θήβας. Ἡ νῦν
ἐπὶ τὴν Καδμείαν περισσιζομένη πόλις εἶνε ὁ ρυπαρώτερος καὶ
ἀπεγνέστερος τόπος τῆς Ἐλλάδος, καὶ συμβουλεύω σπουδαίως
τοὺς περιηγητάς, προτιμάτερον νὰ διακυπερεύσωσιν εἰς τὸν

φαυλότερον ἀγυρῶν παρὰ εἰς τὸ λεγόμενον ἔνοδος/εῖσιν τῶν Θηρῶν.

Ἐν Θήβαις οὐδὲν ἐρείπιον τῶν ἀργαίων οἰκοδομῶν σώζεται παρὰ θραύσματά τινα ἀργαίων μαρμαρίνων ἀναγλύφων τὰ ὅποια βλέπομεν ἔσθι καὶ ἐκεῖ ἐν τοῖς τοίχοις τῶν οἰκιῶν ὡς καὶ τινα ἐν τοῖς δρόμοις εὔρισκόμενα κιονιστύμπαντα ἄτινα μαρτυροῦσσι τὴν πάλαι μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς πόλεως. "Οἶ. ως ἀνεξήγητος μοὶ εἶναι ἡ ἐν Θήβαις μάλιστα ἀσήμαντος ἐπιτάρευσις τεγχικοῦ γάρματος τῆς μόνον ἐν μιᾷ θέσει φαίνεται ἔγουστα βράχιος 10 ποδῶν γενικῶς δὲ εἶναι 2—3 ποδῶν τὸ βάθος.

Ἐν ἄλλαις τοποθεσίαις ἀργαίων πόλεων εὑρίσκομεν τούλαγχιστον θραύσματα ἀργαίων ἀγγείων ἔγοντά τινα ἀργαϊσκογιακὴν ἀξίαν, ἀλλ' ὅτε πρό τινων γράνιων ἀνέσκαψαν τὸ ἔδαφος μέγρι τοῦ βράχου ἵνα κατασκευάσωσι νέας ὁδοὺς οὐδὲ τεμάχιον ἀγγείου εὗρον ὅπερ ὁ μάλιστα φανατικὸς ἀργαϊσκότης τῇδε τοις ἀξιώσεις τῆς ἐλαγχίστης προστήσει. Ἀλλ' εὖλοι τὴν ἐπιτάρευσις τοῦ γάρματος ἐν αὐτῇ τῇ Καδμείᾳ εἶναι μικροῦ λόγου ἀξίου, ἐκτὸς αὐτῆς εἶναι παντάπατι μηδαμινόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι ὀλόνατον ν' ἀπορουνθῆ τις πρὸς ποίκιλην πλευρὴν ἐξετάνετο τὴν κάτω πόλις τῆς ἄνω. Ἡ ἀργαία πόλις μετὰ τῆς Καδμείας εἰγε 43 σταδίων περιβάρειαν, τὰ δὲ προάστεια μετὰ τῶν κήπων αύτῶν, συμπεριλαμβανομένων, 70 βεβαιώς πτάσια.¹ Ο "Ομηρος"² ποιεῖται μνεῖσαν μόνον τῆς κάτω πόλεως ("Ιποθήβαι") διέτι τὴν Καδμείαν εἴγε καταστραφῆ ὑπὸ τῶν Ἐπιγόνων καὶ πιθανῶς ἐπὶ τῶν γράνιων τοῦ ποιητοῦ δὲν εἴγεν ἔτι ἀνοικοδομηθῆ. Ἡ ἀπὸ Θηρῶν εἰς Λεβαδείαν ὁδὸς (ῷος 4 καὶ λεπτὰ 30) εἶναι οὐγὶ ἀξιοπεριεργος, κατακλείπει τὴν πόλιν ἐπὶ τῆς βραχιοδυτικῆς πλευρᾶς, διέργεται βραχίονά τινα τοῦ Ἱταμηνοῦ, διαμέει κατὰ μῆκος τῆς δρεινῆς ἕπαγχως, τῆς διαχωρίζει τὴν πεδιάδα τῶν Θηρῶν ἀπὸ

¹ Bursian, Geographie von Griechenland (Leipzig 1862) I, 225.

² Iliad. II, 505.

τῆς τῶν Λεύκτρων καὶ τῶν Πλαταιῶν, καὶ ἄγει διὰ τοῦ Τηγανερικοῦ πεδίου, ὅπερ ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν τελευταίων παραχρυάδων τοῦ Ἐλικῶνος καὶ τοῦ Σφιγγίου ἢ Φαινικίου (νῦν Φαγαλεγομένου) ἐδ' οὖν ἐνεδήμητεν ὁ περὶ Σφιγγὸς μῆνος. Ἐπὶ τῆς τελευταίας παραχρυάδος τοῦ Σφιγγίου ὑπάρχουσι λείψανα ἐλληνικῶν τειγῶν τὰ ὅποια πιθανῶς ἐνδεικνύουσι τὸ ἔδαφος τῆς Ὀγγηστοῦ. Περιπιέρω ἐκτείνεται ἡ ὁδὸς παρὰ τοῖς ἔλεσι τῆς Κωπαΐδος λίμνης καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς ὀρεινῆς βάγεως τοῦ Ἐλικῶνος, προγραφεῖ δεξιότερον ἀργακίου τινὸς πυργοῦ, μεθ' ἓν παρέργεται τὸ γωρίον Μουλκι, διαβαλνει τὸν γείμαρρον Κεραλάρι καὶ ἔπειτα τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀλιάρτου, μιᾶς τῶν πόλεων τῆς Βοιωτικῆς Ομοσπονδίας. Ἡ Ἀλιάρτος κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, ἀλλ' ὕψοδομήθη πάλιν καὶ συνεπάγη ταῖς ἐπιφανεστάταις πόλεσι τῆς Βοιωτίας. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράτωνος καὶ τοῦ Παυσανίου ἡ πόλις αὐτῇ ἔκειτο εἰς ἐρεπια. Ἡ τοποθεσία κατῆρε κατέται ἐπὶ ὄροπεδίου ὅπερ μόλις ὑψώνται ὑπὲρ τοὺς 50 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Κωπαΐδος λίμνης, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο βλέπει τις ἐπ' αὐτοῦ εἰμὴ ἐν κατεσκυμμένον τείγος ἐκ πολυγώνῳ, τάχους τινὰς λελαξευμένους ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ πολλοὺς μεγάλους πελεκητοὺς λίθους. Δὲν εὑροι αὐτοῖς οὐδὲμίαν ἐπιστρέψειν γάματος, ἐπομένως ἀναστατωτοὶ ἔκειτοι ἀδύνατοι, μικρὸς γείμαρρος ἀναβλύων ἀπὸ τῆς βραχίου πλευρᾶς τοῦ βράχου τρέχει εἰς τὰ ἔλη τῆς Κωπαΐδος λίμνης. Πορρωπιέρω προγραφεῖ ἡ ὁδὸς παρὰ τὸ γάνη τοῦ Σιάκηρου καὶ ἔπειτα παρὰ τὰ ἐρεπία τῆς Κορωνείας κατιμενα ἐπὶ οὐψώματος εἰς βραχεῖαν ἀπόστασιν πρὸς τὰ ἀριστερά. Μετὰ ταῦτα διατρέχει ἡ ὁδὸς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Λακριστίου ἐπὶ τῆς ἀκρας μεγάλων ἐλῶν ἔως οὗ φύλανε τέλος τὴν καρποφόρον πεδιάδα τῆς Λεβαδείας καὶ τὴν πόλιν αὐτῆγον. Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἡ πόλις ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀθηγαλού Λεβαδίου κάτωθι τῆς Ομηρικῆς πόλεως Μιθρείας, τοις κατὰ τὸ οὐανόμενον, ὑπάρχουσιν εἰσέτι μικρὰ λείψανα. Η νῦν Λεβαδεία

δὲν ταυτίζεται μετὰ τῆς τῶν κλασικῶν γρόνων Λεβαδείας τῆς κειμένης ἐπὶ τοῦ μεμονωμένου λόγου τοῦ εὑρισκομένου ἐν τῷ τόπῳ ὃπου ὁ ποταμὸς Ἐρκύνας εἰσβάλλει εἰς τὴν κοιλάδα. Ἡ πόλις αὕτη ἐκληρίζετο διὰ τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου ἀπὸ τοῦ ὄποιον ἔλαθον γρηγορίῳ ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Μαρδόνιος, καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν γρόνων εἰσέτι τοῦ Παυσανίου καὶ τοῦ Πλουτάρχου ἐν μεγάλῃ ὡρίμῃ ἦν. Ἡ νῦν πόλις κέντηται τὴν γραφικὴν θέσιν παρὰ τοὺς πρόποδας κατωφεροῦς βράχου, ἐπεὶ οὐ φαίνονται τὰ ἐρείπια φρουρίου μεσαιωνικοῦ, καὶ κατὰ τὴν εἰσόδον ἀγρίας φύραγγος ἔξι τῆς ὁρμᾶται ὁ ποταμὸς Ἐρκύνας. Κατὰ τὴν εἰσόδον τῆς φύραγγος βλέπει τις πρὸς τὰ δεξιά ἐν τῷ καθέτως καταφερομένῳ βράχῳ πολυάριθμα ἔγγη τοῦ μαντείου τοῦ Τροφωνίου, σῦτω λ. γ. μέγαν ἀριθμὸν μεγάλων καὶ μικρῶν κοιλωμάτων, ὡς καὶ τινα κυνικὸν θάλαμον λελαξευμένον, ἔχοντα 10 πόδας καὶ¹ δύλας τὰς διευμέντες, ἡ δροσὴ αὐτοῦ ἔχει μικρὸν καμάρωμα καὶ ἀριστερὰ ὑπάρχοντα βάθεια λελαξευμένα ἐντὸς τοῦ βράχου, καὶ σερῆ ἔγγη ὅπει ὁ θάλαμος σύτος ἐκλείετο τὸ πάλαι διὰ θύρας· ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ὑπάρχουσι κοιλώματα γρηγορεύσαντα δι' ἀναθήματα. Οἱ θάλαμοι σύτος εἶνε λελαξευμένος ἐντὸς τοῦ καθέτου βράχου εἰς θύφος περίου τοῦ ποδῶν ύπερβάνω τοῦ ἐδάφους. Ὑπάρχει προσέτελος κρόμος κεκομιμένος εἰς τὸν βράχον πλάτους 3 ποδῶν καὶ 4 δακτύλων, καὶ θύφος 2 ποδῶν καὶ 2 δακτύλων, σταῖς, ὡς λέγεται, φέρει εἰς ἐσωτερικὸν τινα θάλαμον περιέγραπτα δεξιαμενὴν μετὰ θύρας εἰς τὴν ἀντίθετον πλευράν. Δέν εἰνε πιθανὸν ὅπει ὁ δρόμος σύτος συγκρατεῖται τὴν ἀκροθήτη εἰσόδου εἰς τὸ γρηγορεύον, τῆτος κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου καὶ κατὰ πᾶσαν εἰκασίαν ζητητέον ἐντὸς τῶν κάτω τειχῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ φρουρίου δῆλος. ἐπὶ τῆς ἀκρους τοῦ λόσου βράχου κατέγοντος τὰ κοιλώματα καὶ τὸν κυνικὸν θάλαμον.

¹ Παυσανίας, IX, 39.

σώρευσις του γράμματος, καθίως φαίνεται, έχει περίπου 20 παστών βάζοις ωστε ή ανασκαφή εύκολος είναι.

Ο ξενιμός φίλος μου, ο καθηγητής A. H. Sayce έξι 'Οξωνίας, διστις με τρικόλοις θηρευτής τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους τούτου εἰς Ὁρμούδεν καὶ μὲ ἐβοήθησεν ἐν ταῖς ἑκεῖ ἐργασίαις μου, ἐπέστησε τὴν ἐμὴν προσογγήν ἐπὶ δέσμωτῆν αλαγγήν οὐγῇ ἀνόμοιον πρὸς τὴν φωνὴν πτηγῶν τινων, ἦγε ἀκούει τις ἐπαναλαμβανομένην κατὰ διακοπὴν ἐνὶς τῇ δύο λεπτῶν ἐπὶ δύο διαφέροντας θέσεις τῆς σπενθῆς φάραγγος καὶ 150 περίπου βρίματα καθ' ὑπερθεν τοῦ μαντείου του Τροφωνίου. Με τρώωτησε δὲ ἄν αὕται αἱ αλαγγαὶ τρόπωναντο νὰ ἔγωσι σγέσιν τινὰ μετὰ τοῦ μαντείου. Κατὰ πάσαν δὲ πιθανότητα προέρχονται αἱ αλαγγαὶ αὕται ἐκ τοῦ ῥεύματος του 'Ερκύνα δι' ὑπογείων στρεάγγων οὐγῇ τριτον ὅμως εἶνε ἀκατανόητου πῶς ἐπὶ δύο διαφέροντας θέσεις τῇ παράδοξες αὕτη αλαγγή εἶνε ἀκριβῶς ήτοί τι. 'Η φάραγξ αὕτη περιέχει ϕυσικά τινα ἄντρα καὶ τῇ θέᾳ αὐτῆς εἶναι τόσον ἐκπληκτική, μυστηριώδης καὶ σύνον ἐμπνέουσα, ωστε μόνον δύναμαι νὰ προσομοιάσω αὐτὴν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Κυλλήνης ἐν Ἀρκαδίᾳ ἐν τῷ μυγῷ τῆς ὁποίας ἀναθρύει τῇ Στύξ. 'Περάνω τῆς φάραγγος κατ' ἀριστερὰν βλέπομεν ἐν τῷ καθέτως καταφερομένῳ βράχῳ μέγα ἄντρον περιέγον ἐκκλησίδιον πρὸς ὃ δὲν ὑπάρχει ἀλλὰ πρόσθασις είμην διὰ μέσου ἔντινου δύνατον προσαπομένου ισχυραῖς ἀλύσσεσι καὶ συρρεόντοι ἄνω καὶ κάτω. "Ἄξιαι λόγου εἶνε αἱ λατομεῖαι μαρμάρου ἐν Λεβαδείᾳ καὶ ἄνωθεν αὐτῆς, ἐκόπτοντο δὲ ἐν αὐταῖς ἀπαντα τὰ μάρμαρα διὰ τὰς ἀργαίας σίκαδρας ἐν Ὁρμούδῃ ώς κατὰ πάσαν πιθανότητα διὰ τὰ κτίρια ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ ταῖς ἀλλαχις γειτνιαζούσαις πόλεσιν. 'Πόλις τὴν διαλυτικὴν ἐπιφροτὴν τοῦ ἀέρος τὸ μάρμαρον τοῦτο ἔχει γρῶμα ύπολευκον, καὶ δέκαν ἀποκόλυψιμον ἐξ αὐτοῦ τεμάχιον βλέπομεν ὅτι τὸ ῥῆγμα ἔχει μέλαν γρῶμα.

'Πόλις τὴν Τουρκοκρατίαν ἦτο τῇ Λεβαδείᾳ τῇ μάλιστα ἀνούσια πόλις τῆς βορείου Ἐλλάδος, ἔχουσα 1500 οἰκίας.

Απὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὑπὲρ ἀγεντησίας ἀγῶνος ἀπώλεσε τὴν ἑαυτῆς ἀκμήν, ὡστε βλέπομεν ἐκεῖ πολλὰς ἡρειπωμένας οἰκίας· οὐχ ἦταν εἶναι εἰσέτη πόλις 5000 κατοίκων καὶ ἐμποιεῖ ἐνύπωσιν εὐπορίας καὶ καθαριότητος. Εύρισκει τις νυκτερινὸν κατάλυμα ἐν τῷ γανίῳ, ἀλλ’ ὁ ἔξαρτετος καὶ πεπιθευμένος ἀστυνόμος καύριος Γεώργιος Λουκίδης οὐδέποτε ἐπιτρέπει τοῖς ξένοις νὰ καταλύσωσιν ἀλλαχοῦ ἢ ἐν τῇ φιλοξένῳ αὔτοῦ οἰκίᾳ. Όμοιος γοῦμεν ἐνταῦθα τῷ κυρίῳ τούτῳ καὶ τῇ γαριέσσῃ συζύγῳ αὐτοῦ τὴν θερμὴν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην διὰ πάσας τὰς ἀφίλοκερδεῖς μηρεσίας ἀς παρέσγον ἡμῖν διαρκουστῶν τῶν ἐν Ὁργομενῷ ἀνασταζῶν περὶ τὰς τέλη τοῦ 1880 καὶ τὰς ἀργάς τοῦ 1881.

Ἡ ἀπὸ τῆς Λεβαδείας ἀπόστασις τοῦ Ὁργομενοῦ κατ’ εὐθεῖαν μὲν γραμμὴν τῶν 4 ἀγγλικῶν μιλίων οὐγρά υπερέγει, ἀλλ’ ἔνεκα τῶν πολλῶν ἐλιγμῶν τῆς ὁδοῦ ἀνέρχεται εἰς 7 σγεδὸν ἀγγλικὰ μιλια. Τὴν ἀπόστασιν ταύτην δέον ὁ περιηγητὴς νὰ διανύσῃ ἔφιππος διότι ἡ ἀπὸ Λεβαδείας εἰς Λαμίαν ἀμαξίτης ὁδὸς μόνιον μέγρι τοῦ ἡμίσεος τῆς εἰς Ὁργομενὴν ὁδοῦ δύναται νὰ γρηγοριεύσῃ. Ἡ ὁδὸς καταλείπει τὴν Λεβαδείαν πρὸς βορρᾶν, υπερβαίνει (λεπτὰ 15) τὸν Ἐρκύνην καὶ στρέφεται τότε πρὸς ἀνατολάς, μεταξὺ τοῦ ὄρους Θουρίου καὶ τοῦ ποταμοῦ, διατίς ἔρει εἰς διεύμηνην γοτικαντολικήν. Ἀρικόμενός τις (Ι ὥραν) πληγίσιν τῆς τελευταίας παραχυμάδος τοῦ Θουρίου, καταλείπει τὴν ἀμαξίτην ὁδὸν καὶ ἐκαύνει ἐπὶ ἐλικοειδῆς ἀτραποῦ, διὰ μέσου τελματωδῶν ἀγρῶν διερχόμενος τούλαγχιστον μίκην διωδεκάδα στενοτάτων ξυλίνων γεφυρῶν καὶ ἀρίγιων ἀριστερόθεν αὐτοῦ τὰ γωρία Ρωμαϊκοὶ καὶ Ἀρκοπολῖται. Πληγίσιν τῶν πρώτων εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν βλέπει τις κωνοειδῆ τύμβους καὶ πυρέργεται ἄλλοι δεύτεροι πληγίσιν τοῦ γωρίου Σκοριποῦ. Ἀμφότεροι οἱ λόρδοι εἴναι διλωτοὶ ὅμοιοι τοῖς λεγομένοις Ἡρωϊκοῖς τάρσοις τῆς Τρωαδός, διοικάζονται δὲ ἐνταῦθα Μαγιστὴρ, τὴν λέξιν ἐγὼ νομίζω παραπληθαν τῆς ῥωσικῆς λέξεως mogila εἰ καὶ σημανούστης τάρσον, τόσῳ δὲ μακράν

καθότον τὸ ο προσέρεται ως α. 'Αλλ'. ὁ κύριος Παναγιώτης Εὐτραπείδης, ὁ γενικὸς ἔφορος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιοτήτων, μοὶ διεκοινώσεν ὅτι Μαχαίρα εἶνε λέξις Ἀλβανικὴ σημαίνουσα «στῆθος γυναικός», πιστεύει ἐπομένως ὅτι τὰ μνημεῖα δρελούσι τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸ σχῆμα αὐτῶν, τὸ ὅμοιον πρὸς στῆθος γυναικός. 'Ο Μαρτίνος Leake¹ ὑπολαμβάνει τὸν παρὰ τῇ Σκριποῦ κωνοειδῆ λόρον ως μνημεῖον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ Σύλλα² πρὸς ἀνάμνησιν τῆς νίκης αὐτοῦ κατὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀργείαν στρατοῦ τοῦ Μιθριδάτου. Τέλος (ἄριτν 1 λεπτὰ 25) διαβαίνων τις τὸν Κηφιστὸν ἐπὶ μικρᾶς λιμνατίστου γεφύρας, ἔργου τουρκικοῦ, ἀφικεῖται εἰς τὸ ῥυπαρῖον γεωρίου Σκριποῦ ὃπου ὁ περιηγητὴς εὑρίσκει ὑπόσογγήν διὰ μίαν τῇ δύο ἡμέρας ἐν τῇ μανῇ τῆς Θεσσαλοῦ, τῇ ὁ εὐσεβής καὶ φιλόξενος ἡγούμενος εἶνε ὁ πατήρ Θεοδόσιος.

¹ Travels in northern Greece 11, 143.

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ

Τὸ γραφίον Σκριποῦ ἔγει περίπου 110 οικίας· εἶνε ἐν μέρει
 ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς πεδιώδους ὑπωρείας τῆς νοτίου παραχωρά-
 δος τοῦ Ὑπανθίειου τὸ ὄποῖον οὐδὲν ἀλλοι εἶνε παρὰ ἡ δυτι-
 κοθορεισθυτικὴ κλιτὺς τοῦ Ἀκοντίου ἔρους· ἐν μέρει δὲ κεῖται
 τὸ γραφίον ἐν τῇ πεδιάδι παραπλεύρως τοῦ ποταμοῦ, ὃπου
 οὗτος, ἀρ' οὖ πρότερον διαρρεεύσῃ κατὰ μήκος τῆς νοτίου ὑπω-
 ρείας τοῦ Ἀκοντίου, στρέψει τὸ φεῦγα αὐτοῦ ἀπὸ ἀνατολῶν
 πρὸς τὰ βορειοανατολικὰ καὶ ἔπειτα πρὸς βορρᾶν φερόμενος εἰς
 τὰ ἔλη τῆς Κωπαΐδος λίμνης. Ὁ Ὀργανεύς, ὅπως καὶ ἀλλοι
 Ἕλληνικαὶ πόλεις, ἦτορ φυσιομημένος ἐπὶ τῆς τοιγανικῆς κλι-
 τύος ἀποτέλουσαν ἔρους (τοῦ Ὑπανθίειου) ἐν τῷ τέπῳ ποῦτο ὑψοῦται
 ἐπὶ τῆς πεδιάδος, ἔνεκα τούτου ἐκέντητο, ὡς παρατηρεῖ ὁ Leake,
 ἕξτροις τὰ πλευνεκτήματα ἐκεῖνα τῆς τοποθεσίας εἰς τὰ ὄποια
 ιδιαίτερως οἱ Ἕλληνες μηγανικοὶ ἐφίστων τὴν πρωτογένη ὅπως
 ἀσφαλισθῶσιν αἱ πόλεις ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν διὰ ὠραίγγων,
 ποταμῶν καὶ ἐλών. Τὸ Ὑπάνθιειον κατὰ τὴν βορειοσθυτικὴν

αύτοῦ διεύθυνσιν καὶ ἄντικρυ τοῦ Ἀκοντίου φίλανει εἰς τὴν ύψιστην αὐτοῦ κορυφὴν συναππομένην ἐπὶ βράχυν καὶ σχεδὸν στρωγγύλου ἔγοντος διάμετρον περίπου 120 ποδῶν. Ἐπὶ τοῦ βράχυν τούτου ὑπῆρχεν ἡ Ἀκρόπολις ἐκτισμένη ἐκ μεγάλων πελεκητῶν λίθων ὃν οἱ πλεῖστοι τοῖχοι διατηροῦνται κατὰ τὸ μᾶκλιον ἢ τίττον καὶ ως. Εἰς τὴν βράχειν γωνίαν ὑπάρχει διαρραγὴς πύργος, διακρίνει δέ τις τὰ λεύκανα προμαχῶνας, ἐπέκεινα τάξιρον λελαξένυμένην ἐντὸς τοῦ βράχυν, καὶ παραλλήλως τῇ βροτειδυτικῇ πλευρᾷ ἐκτεινομένην. Ἡ πρόσθιας τῆς Ἀκρόπολεως εἶνε ἐπὶ λοξῆς ἐντὸς τοῦ βράχυν ἐκκεκιμένης κλίμακος ἐκ 44 βαθμίδων καὶ πλάτους 7 ποδῶν, καὶ ὑπερέσον ἐπ' ἀλληλής κλίμακος τοῦ αὐτοῦ πλάτους ἐκ 50 βαθμίδων. Πάντες οἱ λίθοι τῆς Ἀκρόπολεως ταύτης ζέρουσι τὰ σαρέτατα τεκμήρια ὅτι ἐπειλεκτίθησαν διὰ σιδηρῶν δέξιων σφυρῶν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κατασκευῆς τῶν πετρῶν, ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς εἰκόδομῆς, δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ εἰκάστωμεν ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο φρούριον ἀντριέρητη πρὸ τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς, αὐτῇ δὲ εἶνε καὶ ἡ γνώμη τοῦ καθηγητοῦ Sayce. Τῷ δηντὶ δὲν φαίνεται ὅτι ὁ ἀρχαῖος Μινύειος Ὁργιομενὸς ἔξετείνετο μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὅρους, καθότι ἐν ὅλῳ τῷ ὅρουριῷ δὲν ἔρουνθημεν νὰ εὕρωμεν μηδὲ ἔνα λίθον ἀνήκοντα εἰς μεγάλην ἀρχαιότητα. Ὡς ἐκ τοῦ προστριψμένου σχεδίου ὑπ' ἀριθ. III φανερόν ἔστιν, ἡ ἀκρόπολις αὐτῇ μόνον μίαν στεγήν προσέδον ἔγει μεταξὺ τειχῶν τὰ ὅποια κατὰ τὰ πελευτικὰ 200 βράχια σχεδὸν εἶνε παράλληλα καὶ ἀρίστανται ἀπ' ἀλλήλων οὐχὶ πλέον τῶν 20—30 βρημάτων. Τὰ πείγη ταῦτα εἶνε ἀρκετὰ καλῶς διατετρηγμένα, συνίστανται ἐκ καλῶν προστριψμοσμένων πολυγώνων. Ἐπειδὴ δημιώσει οὕτοις ζέρουσι προσταγή στημένα τοῦ δηντὸς ἐπειλεκτίθησαν μετὰ σιδηρῶν δέξιων σφυρῶν, δὲν δυνάμεθα ἐπίστης νὰ ἀποδώστωμεν καὶ εἰς τὰ πείγη ταῦτα ἀντιτέξων ἀρχαιότηταν ἢ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τοσούτῳ ἥπατον καὶ δὲν ἔκεινα ἄνευ ταύτης δὲν ἔρουνται ἀνήκοντα εἰς μεγάλωσιν· ἐάν δὲν φρούριον ἔτι τοῦ

ἐγένετο πιθανῶς ὅπως καταστήσωσιν αὐτὰς ισχυρότερα καὶ
ἀστραλέστερα.

'Ἐν τοῖς τείχεσι τούτοις διακρίνονται πύλαι καὶ θύραι τινές,
μία πύλη εἶναι μεγαλειτέρα τῶν ἄλλων καὶ ἔχει πύργους ὅπε-
σιν ἑαυτῆς. 'Η συνέχεια τοῦ νοτίου τείχους, ὅπερ ἐ Leake
ἡρόυνθη ν' ἀκολουθήσῃ ἐπὶ ¾, ἀγγλικοῦ μιλίου σχεδὸν ἀνευ
διακοπῆς, ἐνεργατίσθη νῦν ἐντελῶς, μόλις δὲ ἡρόυνθη ὁ καθηγητὴς
Sayce νὰ εὔρῃ σποραδικὰ ἔγγητα αὐτῆς. 'Αλλ' ἀντὶ τούτου τρύ-
πυγησε νὰ ἀνεύρῃ τὴν συνέχειαν τοῦ βορείου τείχους ἐπὶ διά-
στημα ½, ἀγγλικοῦ μιλίου. Τὸ τείχος τοῦτο εἶχε πύργους
πολλοὺς ἔξι ςῶν ὅμιλων μέρος τῶν θεμέλιων διατηρεῖται.
Εἰς ἐκ τῶν πύργων τούτων εἶναι ἰδιαίτερως ἥξιος λόγος ὃς εὑρί-
σταόμενος ἀκριβῶς αἴτωμεν τοῦ οὗτού ἐν μέρει ἀνετακμυμένου
τείχους τοῦ ἀπὸ βορρᾶν πρὸς νότον ἐπὶ τοῦ 'Υπανθίειον ἐκτεινό-
μένου (Σγεδίογρ. III) καὶ ὅπερ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὴν ὡς
φαίνεται ἀπετέλει τὸ τείχος Μινυείον 'Οργομενοῦ. Τοῦτο ὅπερ
εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον πιθανὸν ὅτι πρὸς ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς
τοῦ τείχους τούτου διακρίνεται τάξις ἐκτεινομένη, ἐπὶ τῷ διά-
στημα. 'Ολίγον περιττέρω πρὸς δυσμάς τοῦ εἰρημένου πύργου
ὑπάρχει σπήλαιον 60 περίπου ποδῶν τὸ βάθος, αἴτωμεν τοῦ
ὅποίου ἀπορρέει ἡ μία πηγὴ τοῦ Μέλανος (ἰδεὶ Σγεδίογρ. III).
'Ο ποταμὸς οὗτος ὄντος ὄντος γένους Μελέρο ποτάμι, κακούμενος
οὕτω ἀνευ ἀμφισσόλιας ἔνεκα τοῦ σκοτεινοῦ γρώματος τοῦ διακυ-
γοῦς αὐτοῦ ὑδάτες. 'Ανωθεν τοῦ σπήλαιον ὁ βρύσης εἶναι τεγχητῶς
ἰστειδωμένος, φανερώτατα ὅμιλως εἴγεν ἀνεγερθῆ αὐτῷ; οἰκοδομή,
καὶ εἰκάζομεν ὅτι ἡν τὸ πάλαι ἐνταῦθα ὁ ναὸς τοῦ 'Ηρακλέους·
διότι κατὰ τὸν Παυσανίαν¹ ὁ ναὸς οὗτος ἔκειτο παρὰ ταῖς πη-
γαῖς τοῦ Μέλανος ὅστις ἀποτέλει ἐνταῦθα λίμνην καὶ γύνεται
εἰς τὸν Κηφιστόν. Μελοντάς ὁ Παυσανίας προστιθήσας ὅτι ὁ ναὸς
τοῦ 'Ηρακλέους εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 7 σταδίων ἀπὸ τοῦ

¹ Παυσανίας, IX, 38.

Οργαμενοῦ, τοῦτο ὅμως ἀντιφέσκει εἰς τὸ ἄλλο γράπον αὐτοῦ, ἐνθ' ὅπου λέγει ὅτι καῖται πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ Μέλανος, καὶ ἀντιφέσκει τῷ Πλουτάρχῳ λέγοντι ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σύλλα, ὅτι ὁ Μέλας ἀναβρύει κάτωθεν τοῦ Ὀργαμενοῦ. Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, τὸ τῆς νοτιοδυτικῆς, δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ὅπερ εἰδεῖν ὁ Leake εἰσέτι ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰώνιος τούτου ἡρανθήῃ ἄγει τριγονούς. Τὰ λεῖψαν μεγάλτες γεφύρας ἐκ λίθων διέγονται πεπλεκτημένων βλέπομεν ἐπὶ τῆς Ὑθῆς τοῦ ποταμοῦ Κηφιστοῦ ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ πρὸς νότον τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ὁ Στράβων λέγει¹ ὅτι καθὼς εἰκάζεται ὁ Ὀργαμενὸς τῶν γρένων αὐτοῦ δὲν ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας πόλεως, καθίστων ἐπειδὴ αἱ πλημμύραι τῆς λίμνης εἶχον καταναγκάσει τοὺς κατοίκους ν' ἀποσυρθῆσιν ἀπὸ τοῦ πεδίου ἐπὶ τὸ ἀκόντιον. Ἡ γράμμῃ αὕτη φαίνεται ἐπιβεβαιουμένη ὑπὸ τῆς τοποθεσίας τοῦ Ηγραυροῦλακού ἔξω τοῦ τείχους τῆς πόλεως τοῦ ἀναρρηφούμενου ὑπὸ τοῦ Leake· διότι ὁδούντων ν' ἀποδεγμῶμεν ὅτι ὁ Μινύας κατεταύπτει τοῦτο ἐν θέσει τοιαύτῃ. Εἰνε λοιπὸν πιθανώτατον ὅτι ἡ ἀρχαία πόλις ἐπὶ τῶν γρένων τῆς ἑαυτῆς ἀκμῆς ἔκτείνετο μέγρι τῆς Ὑθῆς τοῦ Κηφιστοῦ, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ μονὴ τῆς Σκριποῦ, ἥπις καῖται σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ τοῦ Ηγραυροῦλακού καὶ τοῦ Κηφιστοῦ ἰδρυται ἀναριθῶς ἐπὶ τοῦ ὁδού τοῦ ναοῦ τῶν Χαρίτων, διότι ὁ ἀνατείμενος ταῦταις ταῖς θεαῖς μαρμάρινος τρίπους ὃν βλέπει τις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς μονῆς εύρεθη δι' ἀνασκαφῆς γενομένης αὐτόθι. Ὁ ναὸς οὗτος ἦν φασόδιμημένος ἐκ μεγάλων πελεκατῶν πετρῶν ψαμμίνου λίθου καὶ φαίνεται ὅτι κατεσκάψη ὅπως γεησιμεύσωσιν οἱ λίθοι αὐτοῦ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς μονῆς ἐν τοῖς τοίγιοις τῆς ὁποίας, καὶ λόιπως ἐν τοῖς τῆς ἐκκλησίας βλέπει τις τὰ μάλιστα διάφορα εἰδὴ τοῦ υλικοῦ τοῦ ναοῦ, οἷον κατωστλίων, κιονοσθέθρων καὶ μέγχν ἀριθμὸν κιονοτυμπάνων, πάντων ἐκ ψαμμίνου λίθου. Κατὰ Παυσανίαν ὁ ναὸς

¹ Στράβων IX, 416.

τῶν Χαρίτων ἦν λίαν ἀργαῖος, ἡ δὲ λατρεία τῶν θεῶν πούτων εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ Ἐπεοκλέους υἱοῦ Ἀνδρέως ἡ τοῦ Κηφισσοῦ, φέτιν τὰ εἰδώλα αὐτῶν ἐν εἰδὲι ἀμφόρων λίθων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν. Οἱ Παυσανίας προστίθησιν δὲ μόνον ἐπὶ τῶν γράσιων αὐτοῦ ἀνιδρύθησαν ἐκεῖ ἀγάλματα τῶν Χαρίτων πεγματίδες ἔξειραγασμένα, καὶ δὲ τὰ εἰδώλα τῶν θεῶν πούτων, ἔκαστον ἐν εἰδὲι ἀμφόρων λίθων ἐσεμνύνοντο τὰ μέγιστα¹.

Ἄκουσιντος ἐπέρχεται νῦν ἡμῖν ἡ σκέψις δὲι οἱ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότες ἀμφόραι λίθοι ἡσαν ἀερόλιθοι. Πρὸς τιμῆν τῶν Χαρίτων ἐπελοῦντο τὰ Χαριτίσια μετ' ἀγάνων ἀσιδῶν καὶ ποιητῶν, εἰς ἀ συνέργειον πάντες ἐξ Ἑλλάδος, ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος².

Τὴν πρώτην μνείαν τοῦ Ὁργομενοῦ εὑρίσκουμεν ἐν τῇ Ἰλιάδi, ἔνθα δὲ Ἀγιλλεὺς ἀπορρίπτει τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως τῶν πολυγρύσων Μυκηνῶν:

«Οὐδὲ εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τότα δοίη,
«ὅσσα τέ οἱ νῦν ἔστι, καὶ εἴ πόλιν ἄλλα γένοιτο
«οὐδὲ ὅστις ὁ Ὁργομενὸν ποτινίσσεται, οὐδὲ ὅστις Θήρας
«Αιγαίης, δθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται³:

Ἡ πόλις ὀνομάζθη Μινύειος Ὁργομενὸς ἀπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ Μινύου τοῦ υἱοῦ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ὁργομενοῦ. (Ἰλιάδος II. 511.) «Οἱ δὲ Ἀσπληγχόνα ναῖον οἱ Ὁργομενὸν Μινύειον»⁴. Κατὰ Παυσανίαν δὲ Μινύας ἡγούμενος τοῦ Χρύσου, ὄνομα ὅπερ παράγεται ἐκ τοῦ Χρυσός, καὶ πιθανὸν ἔσσθη τῷ πατρὶ ἔνεκα τοῦ μεγάλου πλούτου τοῦ υἱοῦ. Μετὰ ταῦτα δὲ Παυσανίας ἔξακολουθεῖ λέγων·

¹ Παυσανίας, IX, 34 καὶ 38.

² O. Müller, Orchomenos und die Minyer, Σελ. 177—186. Clarke, Travels, II, 132.

³ Ἰλιάδος IX, 379—382.

⁴ Ήδ. ὄμοιώς Πινδαρ. Ολυμπ. XIV, 4, Θουκυδ. IV, 76 καὶ Στράβωνα IX, 414. ὁ τελευταῖος δὲ τὴν περὶ τῆς ἄλλοτε δυνάμεως καὶ πλούτου τοῦ Ὁργομενοῦ παράδοσιν ἐπικυροῖ.

« Πρόσδοσις δὲ ἐγίνοντο τῷ Μινύῳ τηλικαῦται μέγεθος, ὡς ὑπερβολέσθαι τὸν πρὸ αὐτοῦ πλούτον. Ήγειρόντες δὲ ἀνθρώπων ὁκοδομήσατο. "Ελληνες δὲ ἄρα εἰσὶ οἱεινοὶ τὰ ὑπερόρια ἐν θαύμαστι τίθεσθαι μεῖζον ἢ τὰ οἰκεῖα, ὅπότε γε ἀνδράσιν ἐπιφανέσιν εἰς συγγραφὴν πυραμίδας μὲν τὰς παρὰ Αἴγυπτίοις ἐπῆλθεν ἔξηγήσασθαι πρὸς τὸ ἀκριβέστατον, Ήγειρόντες δὲ τὸν Μινύου καὶ τὰ τείχη τὰ ἐν Τίρυνθῃ οὐδὲ ἐπὶ βραχὺν ἦγαν μηδὲν, οὐδὲν ὅντα ἐλάττονος θαύματος¹". Περιατέρω ὁ Παυσανίας λέγει: « Ήγειρόντες δὲ ὁ Μινύου, θαῦμα ὃν τῶν ἐν Ἑλλάδι αὐτῇ καὶ τῶν ἑτέρων οὐδενὸς ὑστερού, πεποίηται τῷ πόπον τοιόνδε· λίθου μὲν εἰργασται, συγχυμα δὲ περιψερές ἐστιν αὐτῷ, κορυφὴ δὲ οὐκ ἐς ἄγαν δέν ἀνηγμένη· τὸν δὲ ἀγωτάτῳ τῶν λίθων σαστὶν ἀρμονίαν παντὶ εἶναι τῷ οἰκοδομήματι². » Εκ τούτων σαφές ἐστιν ὅτι κατὰ τὸν γρόνον ὅτε ὁ Παυσανίας ἐπεικέσθη τὸν Ὀργομενὸν τὸ Ήγειροφυλάκιον ἥπατο εἰσέπει ακέραιον, θύσιολον δὲ ἐστιν ἡ ὄρισμαν ἀκριβῶς τὸν καιρὸν τῆς ἐπεικέψεως τοῦ Παυσανίου εἰς Ὀργομενὸν διέτει ἔξη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Αἰδίωνος (ἴδε I. 5) καὶ τῶν δύο Ἀντωνίων (ἴδε II 27. VIII 43. X 34). Ή τελευταία γρονολογία ἡ ἐν τῷ αὐτοῦ συγγράμματι εὑρίσκουμένη εἶναι τὸ ἔτος 174 μ. Χ. εὑρίσκουμεν δὲ ταῦτα προσθέποντες τὰ 217 ἔτη τὰ ὄποια ὡς λέγει ὁ Περιηγητὴς παρῆλθον ἀπὸ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Κορίνθου μέχρι τῶν γρόνων αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔτος 40 π. Χ. ἡ 710 ἀπὸ κτίσεως 'Ρώμης ὡς γρονολογία τῆς ἀνοικοδομήσεως ἐκείνης.³

Τὸ Ήγειροφυλάκιον εἶγε τὸ συγχυμα σίμβλου μελισσῶν καὶ ἥπατο ὄμοιόστατον πρὸς τὸ λεγόμενον Ήγειροφυλάκιον τοῦ Ἀτρέως ἐν Μυκήναις. Ἐπειδὴ δὲ ἥπατο ἡμικαπεστραμμένον, τὸ δὲ σωζόμενον αὐτοῦ μέρος ἥπατο βραχέως τεθαμμένον ὑπὸ τὴν γῆν καὶ

¹ Παυσανίας IX, 36.

² Παυσανίας IX, 38.

³ Παυσανίας IX, 34 καὶ 22.

τὰ χώματα, ὥστε μόνον τὸ ἀγώτερον μέρος τῆς πύλης ἦτο ὁρατόν, διὰ τοῦτο ἐνόμισαν ὅλοι τοιχὸν οἱ ἐπισκεψήσαντες τὸν Ὁρχομενὸν ὃτι ἡτοῦ ἐξ ὀλοκλήρου κατεστραχυμένον ἐκτὸς τῆς πύλης καὶ οὕτω περιγράφεται λόγου γάριν ἐν τῷ Itinéraire de l' Orient ὑπὸ Emile Isambert¹, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ K. O. Müller² ὅστις λέγει· «Ἀπὸ τοῦ Ὁρχομενικοῦ θησαυροφυλακίου οὐδὲν ὑπολείπεται ἢ πλατὺς μαρμάρινος λίθος ὑποστῆριζόμενος ὑπὸ δύο ὅρθιῶν τειγῶν, βεβαίως ἢ εἰςδόσος τῆς ἀρχαίας οἰκοδομῆς» προσθέτει καὶ ὁ Leake, ὡς φαίνεται οὐδεμίαν εἶχεν ίδεαν περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἔρειπίων τοῦ θησαυροφυλακίου, διότι αὐτὸς λέγει «πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κάτω τείγους βλέπει τις ὀλίγα λείψανα τὰ ὄποια κατὰ τὸ φαῖνόμενον ἀγῆκον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον». Οὐγκὴ τον δις ἐγένοντο ἐκεῖ ἀπόπειραι ἀναταξῖῶν, πρῶτων μὲν ἐν ἀργῇ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος καθὼ λέγει ὁ Leake³ ὑπὸ τῶν τειγικῶν τοῦ λέρου Ελγίνου, οἵτινες δημιώνειν τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ἐμποδίζοντων ὅγκωδεσταξῶν λίθων τὰ ὄποια δὲν ἤδην κανπονοῦσιν ἐκεῖθεν σφέω, ἀπετράπησαν τῆς ἐξακολουθίσεως τοῦ ἔργου. Ἡ δευτέρα ἀπόπειρα πρὸς ἀναταξήν τοῦ θησαυροφυλακίου ἐγένετο ἐν ἔτει 1862 ὑπὸ τοῦ ποτὲ δημάρχου τοῦ τόπου δημόσιαν Γαδάκου, ὅστις ἐπέκριψε νὰ ὠφεληθῇ τῶν μαρμάρων πρὸς οἰκοδομὴν μιᾶς νέας ἐκκλησίας, ἂν καὶ ἡ Σκριποῦ τρύπορέι δύο ἐκκλησιῶν, ᾧν ἐκάστη εἶναι ἀρκούντως μεγάλη ὥστε νὰ περιλάβῃ ὅγι μόνον πάντας τοὺς κατοίκους τούτου τοῦ γωρίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ γειτονικοῦ Πετρο-μαγούλα. Ὁ εὔσεβης ἄνθρωπος εἶγεν τῷτη καταστρέψηρ ὀλοκλήρου «τὸν δρόμον» καὶ ἀφαιρέστη ἀπαντα αὐτοῦ τὰ μάρμαρα ὡν τινα ἤσαν τέσσον μεγάλα, ὥστε ἐξ ἐκάστου αὐτῶν ἤδην κανοῦνται νὰ ἐκκρίψη ἔνα στῦλον διὰ τὴν ἐκκλησίαν. "Εμελλε δὲ νὰ καταστάψῃ τὴν πύλην τοῦ

¹ Σελὶς 181.

² Orchomenos und die Minyer.

³ Travels in Northern Greece II, 148.

Οησαυροφυλακίου ὅτε εύτυχῶς ὁ βανδαλισμὸς αὐτοῦ κατηγγέλλῃ τῷ ὑπουργῷ τῆς παιδείας ἐν Ἀθήναις, ὅστις ἀγέστειλεν αὐτόν.

Εἶνε παραδοξότατον ὅτι πᾶσι τοῖς ἐπισκέπταις καὶ μάλιστα περιηγητῇ πόσον διακεριμένῳ οἴος ὁ Leake¹, ἡ πύλη ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶνε ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Δύναμαι ὅμως νὰ βεβαιώσω ὅτι αὐτῇ, καθὼς καὶ ἀπαντα τὰ ὑπόλοιπα μέρη τῆς οἰκοδομῆς τοῦ θησαυροφυλακίου συνίστανται ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ μαρμάρου ὅπερ, ὡς ἀνωτέρω εἰρηται, ἀπεκόπη ἐκ τοῦ λατομείου τῆς Λεβαδείας· τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦτο ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς συζύγου μου ἀνέσκαψα τὸν Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον τοῦ 1880. Τάχιστα ἐπείσθημεν ὅτι ἡ πρὸς ἀνασκαφὴν αὐτοῦ ἀπόπειρα τοῦ λέρδου· Ελγίνου μόνον διὰ τοῦτο ἀπέτυχε, διότι ἡρξατο τοῦ ἔξωθεν τῆς πύλης ὅπου φυτικῷ τῷ λόγῳ ἡ δυσγέρεια τῆς ἀποκινήσεως τῶν λίθων ἦν μεγίστη. Δι' ἓ δὲν εἶνε θαυμαστὸν ὅτι ἡ ἀνασκαφὴ αὐτοῦ ἂν ἐν τῷ ὅρομῷ πρὸ τοῦ θησαυροφυλακίου οὕτε πρὸς τὸ κατώτερον προσγεγόρητε. Δυνάμεια ὅμως νὰ συγχρόμεν αὐτοῖς ὅτι ἡ ἀνασκαφὴ αὐτοῦ ἀπέτυχεν, διότι τὰ ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ περιεγέμενα μάρμαρα πρέπει νὰ μείνωσιν αὐτόθι, ἡ δὲ μετακίνησις αὐτῶν θὰ ἡτο μεγάλη ζημία διὰ τὴν ἐπιστήμην. Ἡμεῖς ὅμως ἐπιγειρθήσαντες συστηματικῶς ἐκ τῶν ἄνωθεν τὴν ἀνασκαφὴν δὲν ἡρξάμεινα μεταφέροντες τὸ γῆρας διὰ τῆς πύλης, πρὸ τὴν ταύτην κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς φῶς ἠγάγομεν, καὶ ὅντας οὐδεμίαν ὅλως δυσγέρειαν ἔσχομεν ἐκ τῶν μαρμάρων τὰ ὁποῖα ἀπλῶς μόνον καθ' ὅσον ἀναγκαῖον ἐφαίνετο, ἐκυλινδοῦμεν ἀπὸ θέσεως εἰς θέσιν ἔως οὗ ἐσθίασαμεν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ θησαυροφυλακίου, σότε δὲ ἐτοποθετήσαμεν ἐπ' αὐτοῦ ταῦτα συστηματικῶς ἐπὶ τῶν στενῶν αὐτῶν πλευρῶν, ὥστε ὁ ἐπισκέπτης δύναται εὐκόλως νὰ ἐπιθεωρήσῃ αὐτὰ οὐδὲν. μέτα τοῦ αὐτῶν κωλυόμενος.

Διὰ τὸ ἀνώμαλον τοῦ ἔδαφους δὲν ἡρμόνια μεταγε-

ρισθίωμεν οὕτε ακόρωα οὕτε γειραμάξιας ἀλλὰ μεγάλους κορίνους φερομένους ὑπὸ δύο ἐργατῶν. Τὰ ἐργαλεῖά μου συνίσταντο ἐκ σιδηρῶν μογγιῶν ἐξ ὅξειῶν σκαπτῶν ἐκ πτυχαρίων καὶ ἐκ πλατυτάτων μακελλῶν λίκην ἐπιτρέπειν εἰς πλήρωσιν τῶν κορίνων. Ἀπηγόρωσιν 100—120 ἐργάτας ὡν περίπου τὸ ἕμετον ἡσαν γυναικίες αἱ ὄποιαι ἐργάζονται ἐπίστης καλῶς, ὡς καὶ οἱ ἄνδρες, ἀλλὰ φυσικῷ τῷ λόγῳ μόνον εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν κορίνων εἶνε γρήσιμοι. Τὰ δύο τρίτα σχεδὸν τῶν ἀνθρώπων μου ἦσαν "Ἐλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ Τσιγγάνοι, οἵτινες ὄνομάζονται εὐ 'Ἐλλάδι Γύρτης καὶ Γύρτισσα. "Απαντες εἶνε τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος καὶ διάγουσιν οἰκουρικὸν βίον παραλαβόντες τὰ ἔθη, τὰς γρείας καὶ δειπνισμονίας τῶν 'Ἐλλήνων γρωτῶν, καὶ ἐνίστε μάλιστα συνάπτουσι μετ' αὐτῶν ἐπιγαμίας. Τὸ ἕμετροιμιθιον εἶνε 3 δραχμὰς διὰ τὰς γυναικίας καὶ 4 διὰ τοὺς ἄνδρας.

'Η ἐπισώρευσις τῶν γυμάτων ἐν τῷ Ηγραυροφυλακίῳ εἰγε κατὰ μέσον ὅρον βάθμος 30 ποδῶν. Συνίστατο δὲ ἐξ ἐπιστρεψυμάτως φυτικῆς γῆς 6 περίπου ποδῶν τὸ βάθμος, ὑστερού δὲ ἐκ μεγίστου ποσοῦ μεγάλων καὶ μικρῶν λίθων. Οἱ λίθοι οὔτοι ἐξαπαγνοτος ἐπέθησαν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τῶν ὁρίζοντίων καὶ καθέτως καμπτομένων πελεκητῶν λίθων, ἐξ ὧν τὸ Ηγραυροφυλάκιον ωκεδομήθη ὡγή πρὸς ἄλλον βεβαίως σκοπόν, εἰμή διὰ τῆς ἐκ τοῦ πλαγίου αὐτῶν πιέσεως καὶ διὰ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ὅγκου τριβήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Κάτωθεν δὲ τῶν λίθων τούτων οἱ ὄποιοι κατέπεσσον ὅπε τὰ μεγάλα πελεκητὰ αὐτοῦ μάρμαρα ἐξεκομίσθησαν πρὸς κατασκευὴν ἄλλων αποικίων ἢ πρὸς κατασκευὴν ἀσθέστων, εὗρον 60—80 τούτων τῶν μεγάλων μαρμάρων τὰ ὄποια φαίνεται ὅτι διέρυγον τῶν γειρῶν τοῦ καταστροφέως, καὶ πιθανῶς δὲν ἔτο εὑκόλον νὰ ἐξαγγίωσιν ἐκ νέου. Κάτωθεν τῶν μαρμάρων τούτων εὗρον ἄλλεπάλικρα στρώματα τέρρους καὶ ἄλλων κεκλιμένων ὑλῶν, ἐγουσῶν 12 περίπου ποδῶν βάθμος, πιθανὸν δὲ εἶνε

λείψανα θυσιῶν. Ἐπὶ τοῦ ἔξωμαλισμένου ἐδάφους τοῦ θησαυροφύλακίου εὗρον μέγαν ἀριθμὸν καλῶς κατειργασμένων τετραγώνων μαρμάρων, ὡς καὶ μαρμαρίνων τεμαχίων τὰ ὄποια ἀντίκον ἔξαπαντος εἰς ἴσαιαίτερον μνημεῖον ἵσως μικρὸν ναὸν ἔκει ἰδρυμένον. Τὰ τεμάχια ἔγουσιν ἀπὸ 3 ποδῶν καὶ 7 δακτύλων μῆκος, καὶ ἑνὸς ποδὸς καὶ 7 δακτύλων πλάτος, μέγρι 3 ποδῶν καὶ τεσσάρων δακτύλ. μῆκος, καὶ πλάτος, ἀπαντα δὲ ἔγουσιν ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, καὶ τινα μάλιστα ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τὰς τρύπας μογγλῶν δι' ᾧ ποτε ἦσαν πρὸς ἀλληλα προστηρημένα. Ἀλλ' οἱ μογγλοὶ οὗτοι σόσον ἐπιμελῶς ἔξειλκύσθησαν ὑπὸ τῶν καταστροφέων ὥστε οὐδὲν ἔγγος αὐτῶν ἐν οἰκείηποτε τῶν διπῶν ἀνεκαλύψαμεν, δι' ὃ εἴνε δύστοκον νὰ εἴπωμεν ἐκ τίνος μετάλλου ἦσαν. Πιθανῶς ὅμως ἦσαν ἐκ σιδήρου καθότι εὑρόντες ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ θησαυροφύλακίου κτίσμα, ὅπερ δυσγερῶς δύναται νὰ ἀξιώσῃ ἀνωτέρων ἀργαλείτητα τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς.

Ταύτης τῆς περιόδου εἰκάζω ὅτι εἶναι καὶ ἡ θαυμασίως ἀναγεγόλυμμένη μαρμαρίνη πλάκη, ἔγουσα ὕψος 2 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων, πλάτος 2 ποδῶν καὶ 10 $\frac{1}{2}$, δακτύλων καὶ πάχος 7 $\frac{1}{2}$, δακτύλων ἡς παραπληροῦ ἐνταῦθι 1 τὸ διάγραμμα σγεδὸνθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν 'Αθήναις καθηγητοῦ κ. Ἐ. Τσιλλερ.

"Ἄξιον λέγου ἡ ἀναγλυφὴ ἐν σγήματι πτηγῶν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους πλακάς. Ταύτη σῇ γρονικῇ περιέδω φαίνεται ἀντίκε καὶ τέκνωτριασμένον περιβεβλημένον γυναικεῖον ἄγαλμα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου οὐ ἐλλείπουσιν οἱ βραγγίσεις οἱ πόδες καὶ ἡ κεφαλή, ἔχει μῆκος 3 ποδῶν, πλάτος 2 ποδῶν, καὶ πάχος ἑνὸς ποδὸς καὶ 6 δακτύλων. Εὑρον δὲ κάτωθεν τοῦ κεκαυμένου στρώματος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ισταμένου εἰδός τι βωμοῦ ἐκ φαίνου μαρμάρου ὅπερ ἔχει πλάτος καὶ μῆκος 1 ποδὸς καὶ 11 $\frac{1}{2}$, δακτύλων, ὕψος δὲ 1 ποδὸς καὶ 11 δακτύλων, ἐπὶ δὲ τῆς ἀνω αὐτοῦ πλευρᾶς ἔχει τετράγωνον κοίλωμα μῆκος μὲν καὶ πλάτους 1 ποδὸς καὶ 8 $\frac{1}{2}$, δακτύλων, βάθος δὲ $\frac{1}{2}$, δακτύλου. Πρὸς τούτοις εὑρον ὑπὸ τὸ αὐτὸν στρώμα μαρμάρινά τινα βάθρα

λάτος 2 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων,
δακτύλων, τὸ βάθος τοῦτο ἔχει
τρύπας, γραμμένης εἰς στε-
πιλικῶς ἡραν ἐκ γαλησοῦ. Ἐπί

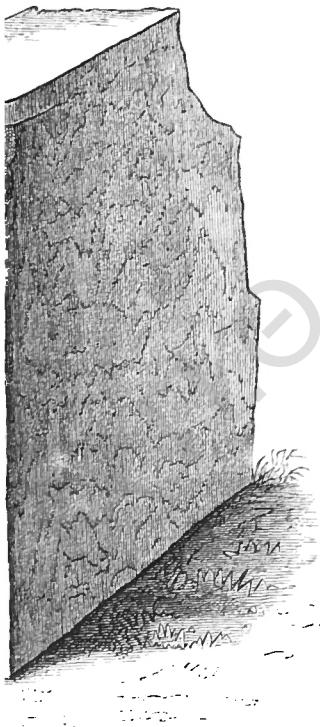

FIG. I.

τοῦτο παρήγει ἐν ἀναγλύφῳ. Μέτρ. 1:10

στρεψα ποδῶν· ἅρα τούτους τοὺς
τούτους ἀγάλματος. Προστίγματα δε εἰς
τὴν ἀμφότερην τὸ δακτύλων υψοῦς
εἰσιστοῦσι τὴν στήλην τὴν βιέπομεν
να τῆς πύλης τῆς Ἀκροπόλεως τῶν
λεόντων. Μνημονεύω προσέτι μιᾶς
ὅπερ θὰ ἡτο ἵστως ἀνάθημα· ἐνὸς

ἰωνικοῦ κιονοκράνου· πολλῶν λεπτῶν πλακῶν ἐξ ἀναλελυμένου μαρμάρου μετά τίνος κοσμήματος ἐγκεγχραγμένων ἑλίκων ὡν ἡ μία ἔγει μῆκος 2 ποδῶν καὶ τεσσάρων δακτύλων, καὶ πλάτος ἑνὸς ποδὸς καὶ 8 δακτύλων· μιᾶς γειρὸς καὶ ἑνὸς ποδὸς μετὰ τανόλου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀποκτέντων δειλαλμοσανῶς ἐξ ἀγαλμάτων. Πρὸς τούτους ἀνασέρω καὶ μαρμαρίνην πλάκαν ἀριστερόθεν τεθραυσμένην μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΕΙΩΗΡΗΤΕΛΕΙΑ, ἣν ὁ καθηγητὴς Sayce ἐκλαυθάνει ὡς τέλος ἑνὸς ἔξαμέτρου. Εὗρον περαιτέρω ἐν πορφύριον κογχύλίου (Murex) πολλοὺς λίθους γειρομάλου ἐκ τραχίτου λίθου ὡν ὁ εῖς εἶνε ἐστολισμένος μετὰ σταυροειδῶν ἐγκεγχραγμένων γραμμῶν. Περαιτέρω ἀστραγάλους τινάς, δόδοντας ἀγριογείρου, σφανδύλους ἐκ στεκτίου τῇ πηλῷ, μεγάλους δίσκους ἐξ δλίγον κεκαυμένου πηλοῦ, σίτινες κοσμοῦνται ἐκατέρωθεν δὲ ἀποτυπώματος δένδρου, ἐν ὑέλινον σῶμα ἀγρείου μετὰ κομβίου ρώματος ἐπογῆς, τινὰς δρειγαλκίνους τῆλους, δὲ ὡν αἱ γάλκειαι πλάκες εἰς τοὺς τούρους τοῦ Ηγραυροσύλαχίου προσεκολλῶντο, ἐπίστης δὲ καὶ πολλὰ θραύσματα μαρμάρων εἰσέτι τοὺς τῆλους ἔχοντα. Πρὸς δὲ εὔρον ἐν τῷ Ηγραυροσύλαχίῳ πολλὰς γειροποιήτους τὴν τροχηλάτους μονογράψους προστοροικὰς γύπτοις ἀναμεμιγμένας μετὰ κεχρωματισμένων γυπτῶν ὄμοιῶν τῶν ἐν Μυκήναις, ὡσαύτως ἐλληνικῶν καὶ ἡραμαϊκῶν κεράμων. Ἡ ὑπαρξίας τῶν τελευταίων τούτων εύκολως ἐξηγεῖται διότι τὸ Ηγραυροσύλαχίου τῆτο δειλαλμοσανῶς ἀνοικτὸν ἐν τῇ Μακεδονικῇ καὶ πάντως ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐπογῇ. Αἱ δὲ προστοροικαὶ γύπται περὶ ὡν οὐαὶ λαλήσω βραδύτερον περιείχοντο πιθανῶς ἐντὸς τοῦ γάλματος δὲ οὐ τὸ Ηγραυροσύλαχίου ἐκαλύψθη ἐξωθεν ἵνα φανῇ ὑπόστρειον. "Ἐπεισε δὲ ἐντὸς κατὰ τὴν κατατρεφὴν τοῦ σίκοδομήματος, τῷ λεγομένῳ Ηγραυροσύλαχίῳ τοῦ Ἀτρέως ἐν Μυκήναις, ἐσικός τὸ τοῦ Ὁργομενοῦ συνίσταται ἐκ συμμέτρων ὀρίζοντιών τειρῶν μαρμάρων. Ἐν ταῖς δεκτὰς κατωτάταις σειραῖς ἐκαστον μάρμαρον εύρισκεται εἰσέτι ἐν τῇ θέσει του, ἐκ τῆς ἐνά-

της 8 μόνον μάρμαρα μένουσιν ἐν τῇ αὐτῶν θέσει, καὶ ἄλλα τόσα ἐν τῇ δεκάτῃ, ἐν φῶ ἐν τῇ ἑνδεκάτῃ μόνον 4, καὶ ἐν τῇ δωδεκάτῃ 3 ἐν τῇ αὐτῶν θέσει, ἀπασάνταί πέτραι αὗται εἰνε ἐκ τοῦ ιδίου φυσικοῦ μαρμάρου ὥσπερ ἡ πύλη. Τὸ θηραυροσύνηλάκιον κεῖται ἐπὶ τοῦ ἔξωμαλισμένου σκληροῦ τιτανώδους βράχου καὶ ἔχει διεύθυνσιν πρὸς νότον μετὰ ἐλαφρᾶς κλίσεως πρὸς ἀνατολάς. 'Ως ἐκ τοῦ ἐπισυναπτομένου ὑπὸ ἀριθμ. IV πίνακος καταφαίνεται, ἔχει 13,84 μέτρων = 46 ποδῶν καὶ 1 $\frac{1}{4}$, δακτύλου ἐν διαμέτρῳ ἀπὸ νότον πρὸς βορρᾶν καὶ 14,05 μέτρων = 46 ποδῶν καὶ 10 δακτύλων ἀπὸ τοῦ νοτιοδυτικοῦ πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν καὶ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, εἰνε ἄρα μόνον κατὰ 3 πόδας καὶ τινας δακτύλους μικρότερον τοῦ ἐν Μυκήναις θηραυροφυλακίον τοῦ 'Ατρέως ἔχοντος 50 ποδῶν διάμετρον. Τὰ ἐν ταῖς δύο κατωτάταις σειραῖς μάρμαρα εἰνε ἐν γένει μεγάλειτερα, ἢ τὰ ἐν ταῖς ἐπομέναις σειραῖς. 'Ἐν μάρμαρον τῆς κατωτάτης σειρᾶς ὑπὸ ἔμβολον μετρηθὲν εἶχε 5 ποδῶν καὶ 5 δακτύλων μῆκος, 1 ποδ. καὶ 10 δακτύλων πάχος. 'Ἐν τῇ δευτέρᾳ σειρᾷ ἐμέτρησα μάρμαρον 5 ποδ. καὶ 8 δακτύλ. μήκους 1 ποδ. καὶ 10 πάχους. 'Ἐν τῇ τρίτῃ σειρᾷ ἔτερον 3 ποδῶν καὶ 7 δακτύλων μήκους, 1 πόδια καὶ 8 $\frac{1}{4}$, δακτύλ. πάχους, ἐν τῇ τετάρτῃ σειρᾷ ἔτερον 5 ποδῶν, καὶ 4 δακτύλων μήκους, 1 ποδ. καὶ 4 δακτύλων πάχους, ἐν τῇ πέμπτῃ σειρᾷ ἄλλο 3 ποδ. καὶ 2 $\frac{1}{4}$, δακτύλων μήκους, 1 ποδ. καὶ 4 δακτύλ. πάχους, ἐν τῇ ἕκτῃ σειρᾷ ἄλλο 2 ποδῶν καὶ 11 δακτύλ. μήκους, 1 ποδ. καὶ 5 δακτύλ. πάχους ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἄλλο 1 ποδ. καὶ 10 δακτύλους μήκους, 1 ποδ. καὶ 5 δακτύλ. πάχους ἐν τῇ διηδότῃ ἄλλο 3 ποδῶν καὶ 3 δακτύλ. μήκους, 1 ποδ. καὶ 4 δακτύλ. πάχους, καὶ ἔτερον 3 ποδῶν καὶ 9 δακτύλων μήκους καὶ 1 ποδ. καὶ 4 δακτύλων πάχους.

Εἶνε λίαν ἀξιοστημείωτον ὅτι ἀπὸ τῆς πέμπτης σειρᾶς τῶν λίθων (ἐμπεριεγομένης καὶ αὐτῆς) καὶ ἥνω ἔκαστος λίθος ὅπως ἐν τῷ θηραυροφυλακίῳ τῶν Μυκηνῶν ἔχει μίαν διπήγυμη μετά

τῶν λειψάνων δρεγαλκίνου ἥλου. Μόνη ἡ ὄγδοη σειρὰ ποιεῖται ἔξαρτεσιν καθίστον ἐν ταύτῃ ἔκαστον μάρμαρον ἔχει κοιλότητα σταυρικὴν μὲ διάμετρον 2—2 $\frac{1}{4}$, δακτύλων ἐν διαμέτρῳ καὶ βάθος $\frac{1}{4}$, δακτύλου ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὅποιος πάντοτε ὑπάρχει διπή μετὰ τῶν λειψάνων γαλκίνου ἥλου.

Τὸ ὑψὸς τῆς πύλης εἶναι 5 μέτρα = 18 ποδῶν καὶ 4 $\frac{1}{4}$, δακτύλ. τὸ πλάτος αὐτῆς ἐν τῷ ὀντόγυματι ἄνω μὲν 2,47 μέτρων = 8 ποδ. καὶ 2 $\frac{1}{4}$, δακτύλ. κάτω δὲ 2,71 μέτρων = 9 ποδ. καὶ $\frac{1}{4}$, δακτύλου. "Εγει ἄρα τας αὐτὰς περίπου διαστάσεις ἡς καὶ ἡ πύλη τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Ἀτρέως τῆς ὁποίας τὸ ὑψὸς εἶναι 18 ποδ. τὸ δὲ πλάτος ἄνω μὲν 8 ποδ. καὶ 6 δακτύλ. κάτω δὲ ἐννέα ποδ. καὶ 2 δακτύλ. Ἡ πύλη τοῦ Οργομενίου θησαυροφυλακίου ἐπιστέγει εὐπελέκητον ξυστὸν μάρμαρον μήκους 5 μέτρων = 16 ποδ. καὶ 8 δακτύλ. πλάτους 2,22 μέτρων = 7 ποδ. καὶ 5 δακτύλ. καὶ πάγους 96 $\frac{1}{4}$, ἐκαποστομῷ = 3 ποδῶν καὶ 2 $\frac{1}{4}$, δακτύλων. Εἶναι ἄρα ἀσυγκρίτως μικρότερος παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς λίθους οἵτινες ἐπιστεγάζουσι τὴν πύλην τοῦ Μυκηναίου θησαυροφυλακίου ὃν ὁ εἰς ἔχει μῆκος 27 $\frac{1}{4}$, μέτρῳ 29 ποδῶν καὶ πλάτος 17 ποδῶν καὶ ύπελογίσθη ἔχων βάρος 300,000 ἀγγηλικῶν λιτρῶν¹. Καλῶ τὴν προσοχὴν τῶν ἐπισκεπτομένων ἐπὶ τὸ φυειδὲς κοῖλωμα τὸ ὅποιον βλέπομεν ἐπὶ τῆς ἔξωτερης πλευρᾶς κατὰ τὰς δύο ἄκρας τοῦ λίθου, τοῦ τὴν πύλην τοῦ Οργομενίου τοῦ θησαυροφυλακίου ἐπιστέγοντος ἐπειδὴ αἱ ἄκραι εἴναι ἀπεσπασμέναι, φαίνεται ὅτι αὗται ἔξενγοι ἐν συγγραμματι κεράτων. Ἀναμορθίσλως καὶ ἐνταῦθα καθὼς καὶ ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τῶν Μυκηνῶν, αἱ σειραὶ τῶν λίθων ύπεράνω τῆς πύλης ἡσαν οὕτω τείμεναι ὡσπερ νὰ σγραμματίσωσι τριγωνοειδὲς κοῖλωμα, οὕ σκαπὸς ἦν ν' ἀσαιρέσῃ τὸ βάρος διπερ ἄλλως. Τῇελεν ἐπιβαρύνει ἐπὶ τοῦ στεγάζοντος τὴν πύλην

¹ Ιδε τὸ σύγγραμμα μου αἱ Μυκῆναι, πίνακα IV.

μαρμάρου. Άλλα τὸ κοῖλωμα τοῦτο ἡραντίσθη ταῦτογρόνως μετὰ τοῦ σχηματίσαντος αὐτὸς τούτου.

Ἄξιοθέατον εἶνε τὸ κατώφλιον ἔγραψεν μῆκος 9 ποδῶν καὶ ½, δακτύλων, καὶ πλάτος 3 ποδῶν καὶ ¾, δακτύλ. ὅπερ συνισταται ἐκ δύο εὖ πεπελεκημένων πλακῶν κειμένων τῆς μιᾶς ἐπὶ τῆς ἄλλης· ὑπ' ἀριθ. VI δίδω διάγραμμα τοῦ κατώφλιου τούτου εἰς μέγεθος 1:50 καὶ καλῶ τὴν προσογήν ἐπὶ τὸ παράδεξον σγηματία τῶν διὰ τὰς στρόφιγγας γραπτιμευσάντων κοιλωμάτων καὶ διπῶν τῶν ἀποδεικνυουσῶν ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖ διπλὰ φύλλα τῆς θύρας, φαίνεται δὲ ἀπὸ τῆς μικρότερος τῶν τρυπῶν ὅτι αὐτὰ τῆραν εἴτε ὁρειγάλκου· μνημονεύουσι δὲ τοῦτον ὅτι Ἀσσυριακοῦ τινος ναοῦ τῆραν ἀνακαλυφθέντος ἐν Balawat ὑπὸ τοῦ Hormuzd Rassam. Ἡ πρὸς τὸ θηραυροφυλάκιον εἴτεδος ἔγραψεν μῆκος 5,29 μ.=17 ποδ. καὶ 8 δακτύλ., τὰ δὲ μεγάλα φύλλα τῆς θύρας τῆραν εἰς τὸ μέσον αὐτῆς περίπου, καθόστον τὸ κατώφλιον ἀπέγρει 6 πόδαις, καὶ 9 δακτύλους ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἄκρας τῆς εἰσόδου καὶ 7 πόδαις καὶ 10 δακτύλους ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου ἀργεται ὁ κύριος δρόμος, ὅποις ὡς τῇδε παρεπηρήσαμεν κατεστράψη ἐν ἔτει 1862 ὑπὸ τοῦ δημάρχου τῆς Σκριποῦ. Ἡ κατασκαφὴ ὑπῆρξε τότον ἐντελής, ὥστε ἀν μὴ ὁ ἀγαλλιας ἀνθρώπως ἐλητησμόνει ν' ἀξιερέσῃ λίθον τινὰ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς εἰσόδου, ἀδύνατον οὐκ καθίστατο γὰρ ὁρισθῆ τὸ πλάτος τοῦ δρόμου· ἀλλ' ὁ λίθος εὗτος διεκνύει τοῦτον ὅτι τὸ πλάτος αὐτοῦ ἐξετείνετο ἐπὶ 18 ποδ. Ἀπὸ τοῦ κατώφλιου καὶ ἐπέκεινα ἐξετείνετο ὁ ἐξωμακρισμένος βράχος ὅποις 21 πόδαις μετὰ ἐλαφροῦς κλίσεως εἰς τὸν δρόμον, καὶ ἐπειτα πίπτει αἰρηντες κατ' αὐτής. Ἐκεῖθεν δὲ τῆραν τὸ λιθόστροφυλλα τοῦ δρόμου. Ἀναστάπτων δὲ τὸν δρόμον ἐπὶ διάστημα 100 περίπου ποδῶν προστέκουσα κατὰ τὸ μέσον τοῦ διατήρηματος τούτου εἰς μέγα ποσὸν πελεκητῶν μαρμάρων, ἀπερ προσέργουνται ὡς φαίνεται ἀπὸ τοῦ δρόμου καὶ τῆραν ἐκεῖ καταλειπούμενα ὑπὸ τοῦ δημάρχου.

Σγεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ θησαυροφυλακίου βλέπομεν ἐν τῷ ἔξωμακλισμένῳ βράχῳ τρύπαν βάθους 9 ὀκτώλων, πλάτους 15 ὀκτώλων καὶ μήκους 19 ὀκτώλων, ἵστις οὐκ ἐγρηγόρευεν ὡς ἔσικε πρὸς ἕδρασιν μνημείου τινός. Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ εὑρεῖντων λόγου ἀξίων μαρμαροστήνων ὑπάρχει εἰς ἐπὶ τοῦ ὄποιου ἰδιαιτέρως καλῶ τὴν προσοχὴν καθότι (ὅπως εἴνε τὸ πρωτότυπον) τοῦ κυρτώματος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἔξεργασίας, ὡς καὶ ἔχ τινος ἐν αὐτῷ καταφανοῦς στρογγύλης τρύπας τριῶν σγεδὸν ὀκτώλων διαμέτρου, φαίνεται ὅτι εἴνε ὁ ἄνω μνημονεύθεις ἀνώτατος λίθος, ὅστις, καθ' ἄλλον ὁ Παυσανίας, τὴν ὅλην οἰκοδομὴν συνεχάρατε, ἐποποθέτησα αὐτὸν δεξιόθεν παρὰ τὴν εἰσόδον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον.

Περιηγηταὶ ἐπισκεψύντες τὸν Ὀργομενὸν κατὰ τὰς Μυκήνας δὲν δύνανται νὰ ἔξηγήσωσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ Παυσανίου περὶ τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ πρώτου καὶ τὴν σιωπὴν αὐτοῦ περὶ τοῦ δευτέρου, διότι μάγιον τὸ μάρμαρον εἶ εὑ τὸ Ὀργομένιον θησαυροφυλάκιον κατεσκευάσθη δὲν ἥρκει βεβαίως νὰ παρακινήσῃ αὐτὸν ὅπως βεβαιώσῃ ὅτι μήτε ἐν Ἑλλάδι μήτε ἀλλαχοῦ ὑπῆρχε τὸ θαυμαστότερον, καὶ ὅπως παρακλήῃ αὐτὸν πρὸς τὰ τείγη τῆς Τίρυνθος ἢ τὰς πυραμίδας τῆς Αιγύπτου.

Εἰκασάν τινες, ὡς ἡ. γ. ὁ Leake⁴, ὅτι ἂδη παράδοξον τῆς τελευταίας παρακλήσης ταύτης φαίνεται ὡς λογικὸν ίσοζύγιον διὰ τῆς πρώτης καὶ ὅτι προέκυψεν αὕτη παρὰ τοῦ Παυσανίου ἔνεκκι ἴδιοτήτων τινῶν τοῦ Ὀργομενίου θησαυροφυλακίου, δι' ὃν διέφερεν ἀπὸ τοῦ τῶν Μυκηνῶν. Ἐπειὸὴ δὲ κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Μινύα εἶχε καρυφὴν οὐκ εἰς ἀγανάκτην ἀλλὰ μετρίων ὅφθαλμοφανῶν φαίνεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ οἰκοδομὴ αὕτη ὑπὸ τὴν γῆν ἐκρύπτετο. Ἄλλ' αὗται αἱ ὑπὸ τοῦ Leake παρατιθέμεναι εἰκασίαι εἰνε ὅλως πεπλανημέναι, διότι πάντες οἱ ἐπισκέπται δύνανται ἴδοις ὁφθαλμοῖς νὰ ἴσωσι πάντα τὰ μάρμαρα τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Μινύου

⁴ Travels in Northern Greece II, 150.

αὶ εἶνε κατὰ τὰς πέντε αὐτῶν πλευρὰς καλῶς πεπελεκημένα καὶ ἔξειργασμένα, μόνον δὲ ἡ ἔξωτερική πλευρὰ δὲν κατειργάσθη ἀλλ’ ἀρέθη ὅλως τραχεῖα. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο φαίνεται ἦδη καθ’ ἑαυτὸ ἐπαρκὲς τεκμήριον τοῦ δι: τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦτο ἔπως καὶ τὸ ἐν Μυκήναις ἥτο προωρισμένον νὰ εἴνε ύπογειον. Τοῦτο ἐπὶ πλέον ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν σωρῶν τῶν λίθων τῶν ἐπὶ τῆς ἔξωτερης πλευρᾶς τοῦ τειγίσματος κειμένων, οἵτινες, ὡς ἀνωτέρω διεξήγησαμεν, πρὸς οὐδένα ἄλλον σκοπὸν συνεσωρεύμησαν ἐκεῖ ἡ ὅπως διὰ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ὅγκου συγκρατήσωσιν εἰς τὴν θέσιν των πάντας τοὺς λίθους τῶν κυκλικῶν σειρῶν τοῦ τειγίσματος. ‘Η ἀργὴ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ταύτης εἴνε ἡ ἀργὴ τοξοειδοῦς τοίχου τοῦ φέροντος μέγα ἐπ’ αὐτοῦ κείμενον βάρος, καὶ τοῦ παραλαμβάνοντος διὰ στερεότητα καὶ συναρμογὴν διὰ τοῦ βάρους τούτου.

‘Η ἀνακάλυψις ἡ πλέον ἀξία λόγου ἦν ἡ εὑρεσις θαλάμου ἐντὸς τοῦ θησαυροφυλακίου κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευράν. Η πρὸς τοῦτον εἰσόδος συγηματίζεται ύπὸ παστάδος μήκους 9 ποδῶν καὶ 4 δακτύλων, ὕψους 7 ποδῶν καὶ 2 δακτύλων καὶ πλάτους 5 ποδῶν, ταύτης δὲ προηγεῖται θύρα ἡς παρέγγειλεν κασματική σειρά μέσης τῷ ποδὶ. Β σγήματι. ‘Η θύρα αὕτη ἔγουστα 6 ποδῶν καὶ 3 ¼ δακτύλους ὕψους ἄνω δὲ 3 πόδας καὶ 8 δακτύλους κάτω δὲ 3 πόδας καὶ 11 δακτύλους πλάτους συγηματίζεται ύπὸ τῶν τεσσάρων κατωτέρων σειρῶν τῶν μαρμάρων. Τὸ κατώφλιον αὐτῆς ἡς παρέγγειλεν ἐπίσης διάγραμμα ύπ’ ἀριθμοῦ. VII ἔχει πλάτος 1 ποδὸς καὶ 3 ½ δακτύλων ἐπὶ τῆς ἔσωτερης αὐτῆς πλευρᾶς, διεξίσθιεν ἔχει προσολόγην τινα 5 περίπου δακτύλων εὐρεῖαν καὶ 18 ¼ δακτύλων μακρὰν ἐπ’ αὐτῆς δὲ ύπάρχει σπρογγύλη πρύπα διὰ τὸν στρόφιγγα 1 ½ δακτύλους βαθεῖα καὶ μὲ διάμετρον 4 δακτύλων. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ διεύθυνσιν ἐν τῷ ἄνω μαρμάρῳ τῆς θύρας ύπάρχει ἄλλη διπλή βάθιος 4 δακτύλων καὶ 3 δακτύλων ἐν διαμέτρῳ. Έκατέρωθεν βλέπουμεν ἐν τῷ κατωφλίῳ τετράγωνα κοιλώματα·

τὸ ἐνδότερον ἔχει βάθος 2 δακτύλ. μῆκος 4 $\frac{1}{2}$, δακτύλων καὶ πλάτος 2 $\frac{1}{2}$, δακτύλ. τὸ δεύτερον ἔχει βάθος 1 $\frac{1}{2}$, δακτύλ. μῆκος 4 $\frac{1}{2}$, δακτύλ. καὶ πλάτος 2 $\frac{1}{2}$, δακτύλ. Τὸ τρίτον ἔχει βάθος 1 δακτύλου, μῆκος 5 $\frac{1}{2}$, δακτύλων καὶ πλάτ. 4 $\frac{1}{2}$, δακτύλων. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῆς θύρας ὑπάρχει τετράγωνος ἡπή 2 δακ. βάθους, 3 δακτύλ. μήκους, καὶ 1 $\frac{1}{2}$, δακτύλ. πλάτους. Προσέτι βλέπομεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς γραμμοειδές τι κόσμημα, ὅπερ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς πλευρᾶς, ἀλλ' ἐνταῦθα εἰνε τεγματικῶντερον ἔξειργασμένον καὶ διακόπτεται ὑπὸ 30 μέτρων περίπου σφαιρικῶν κοιλωμάτων ἐγκόντων βάθος $\frac{1}{2}$, περίπου δακτύλου ἀπίνα αναμφιβόλως. ἦσαν ἄλλοτε πεπληρωμένα γαληνοῦ. Τὸ ἐπὶ τῆς θύρας κείμενον μάρμαρον ἔχει μῆκος 9 ποδ. καὶ πάχος 2 ποδῶν καὶ 4 δακτύλων, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἔκειτο ἄλλοτε δεύτερον μάρμαρον οὖ μικρὸν μέρος σώζεται εἰσέτι. Τὸ πρῶτον ἔχει τρεῖς σειρὰς ὅπων αἴτινες ἄλλαχοῦ κείνται μονήρεις, ἄλλαχοῦ ἀνὰ πάσταις σχεδὸν ταῖς δπαῖς ταύτης βλέπομεν ὡς καὶ ἡ ἀπεικόνισις ὑπ' ἀριθ. V ἐμβαίνει ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς τῆς θύρας τρεῖς σειρὰς τοιούτων ὅπων. Ἀναμφιβόλως ἐγρησίμευον πάντες οἱ γάλκινοι ἥλοι οἱ ἐν τοῖς λίθοις ἀπὸ τῆς πέμπτης σειρᾶς συμπεριλαμβανομένης καὶ αὐτῆς ὅπως εύρισκονται διὰ νὰ κρατήσωσι τὰς ὁρειγαλκίνας πλάκας δι' ὧν πάλαι ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ θηραυροφυλακίου ἦν κεκοσμημένον. Πράγματι ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὅτι οἱ Ἑλληνες ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις τοιούτῳ τρόπῳ ἐκόσμουν τὰς οἰκίας αὐτῶν, οὐδὲ μινᾶς δὲ ἄλλως δυνάμεθα νὰ ἔξειγήσωμεν τὰς παρ' αὐτῶν μηγμονευομένας ὁρειγαλκίνας οἰκίας καὶ δωμάτια· οὕτως ἀναγνώσκουμεν λ. γ. ἐν τῷ Ὁμήρῳ.

« Ὡστε γὰρ ἡελίου αἰγλη πέλεν ἡὲ σελήνης

« Δῶμα καῦ ὑψερεψὲς μεγαλήτορος Ἀλκινόοις,

« Χάλκεοι μὲν γὰρ τοῖχοι ἐρηρέθατ' ἔνθα καὶ ἔνθι,

« Ἐς μυρὺν ἔξ οὐδοῦ· περὶ δὲ θριγκὸς κυάνοιο¹.

Πρὸς δὲ φαίνεται ὅτι καὶ τὰ ἀνάκτορα τῶν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου θεῶν εἰκάσθησαν διὰ γαλκίνων πλακῶν ἐστολισμένα, διότι ὁ "Ομηρος λέγει «Διός ποτε γαλκοθατὲς δῶ»¹. 'Ωστάτως παρὰ Παυσανίᾳ ἀπαντᾶται. «Ἄλλα δὲ ἔστιν Ἀργείοις θέας ἄξια κατάγαιον οἰκοδόμημα, ἐπ' αὐτῷ δὲ ἦν ὁ γαλκοῦς θάλαμος ἐν Ἀχρίσιός ποτε φρουρὴν τῆς θυγατρὸς (Δανάης) ἐποίησεν»². Εἶνε ἄρα βέβαιον ὅτι ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι στιλπναὶ μετάλλου πλάκες ἐγρησμένους ὅπως παράσχουσιν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων λακμπρόστητα καὶ μεγαλοπρέπειαν.

'Ἐκ τῶν ὀρειγαλκίνων πλακῶν αἵτινες πάλαι ἐκόσμουν τὸ 'Οργομένιον θησαυροφυλάκιον εὗρον πολλὰ τεμάχια, ἀλλὰ συγχρόνως εὗρον ἐπὶ τοῦ ἑδάφους κεγυμένον καὶ κεγωνευμένον ὀρείγαλκον, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι αἱ ὀρειγαλκίναι πλάκες ἐγωνεύθησαν παρ' αὐτῷ τῷ θησαυροφυλακίῳ ύπὸ τῶν καταστροφέων. 'Η διακόστητις ὅμως τῆς θύρας τοῦ θαλάμου ἦν διάφορος τῆς τῶν τοιχών.

Πράγματι τὸ πολὺ πλῆθος καὶ ἡ ποικιλία τοῦ περὶ τὴν θύραν ὃπῶν τῶν τῆλων ἀποδεικνύει ὅτι αὕτη ἱδιαζόντως λαμπρῶς ἤτοι κεκοσμημένη, καὶ ὅτι ὁ θάλαμος ἱδιαπέραν εἴγε σπουδαιότητα. Τὸ πέρας τῆς πρὸς τὸν θάλαμον εἰσόδου ἐγράτετο διά τινων ἐκ τῶν μετ' ἀναγλύφων κεκοσμημένων πλακῶν ἐξ ὑπογλώρου σγιστολίθου, αἵτινες ἐσγημάτιζον τὴν στέγην αὐτοῦ. 'Η στέγη αὕτη φαίνεται ὅτι μόλις πρὸ 11 ἐτῶν κατέπιεσεν ύπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἐπιβαρύνοντος ὅγκου γλώματος, διότι πάντες οἱ γωρικοὶ τοῦ σόπου συμφωνοῦσιν ὅτι τότε ἀκριβῶς ὑπερβάνω τῆς θέσεως ὅπου εἶνε ὁ θάλαμος τὸ ἑδάφος αἰχρήνης μετὰ σφραγίδος κρότου ἐβιθίσθη καὶ ἐσγημάτισθη κολλωδικ βαθύ. "Ενεκα τῶν γειμεριγῶν βρογχῶν καὶ τοῦ ἐπισκήψαντος ψύγους δὲν ἤδηνήθην ἐπὶ πλέον γὰ μετακομίσω τὸ μέγα ποσὸν

¹ Ιλιάς I, 426.

² Παυσανίας.

τοῦ τὸν θάλαμον καλύπτοντος γέωματος, καὶ ἡγαγκάσθην νὰ ἀναβάλω τὴν ἐργασίαν ταύτην μέγρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1881, ὅπότε ἐπέρανα αὐτὴν παρόντων τοῦ γενικοῦ ἐφόρου κ. Π. Εὐ-στρατιάδου ἐξ Ἀθηνῶν, τοῦ καθηγητοῦ Sayce ἐξ Ὀξωνίας καὶ τῆς συζύγου μου. Ἡρξάμ.γη δὲ δρύττων ἀνωθεν τοῦ θαλάμου τάχρον μήκους 50 κατὰ μέσον ὅρων ποδῶν, καὶ πλάτους 40 ποδῶν τῆς ὅμως ταχέως ἀπεδείχθη λίσιν μεγάλη καθίστι ἐπὶ τῆς βροείου πλευρᾶς εἰς βάθος 21 ποδῶν καὶ ἐπὶ διάστημα 30 ποδῶν μήκους καὶ 24 ποδῶν πλάτους εὗρον τὸν γυμνὸν βράχyον. Ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἡ τάχρος εἰγε 14 ποδῶν βάθος, 20 ποδῶν πλάτος, καὶ 27 ποδῶν μῆκος. Ἐνταῦθα ἔφερον εἰς φῶς ὅλον τὸν θά-
λαμον καὶ ἤδυνθήν τοῦτο νὰ ἔξετάσω ἀκριβῶς τὴν ἀρχιτεκτο-
νικὴν τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ. Ὁ θάλαμος ἐλαξεύθη ἐν τῷ τιτανώδει
βράχῳ κατὰ τὴν βροειο-ανατολικὴν καὶ νότιον αὐτοῦ πλευρὰν
καὶ τὸ αὐτὸν ἐν μέρει καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τὴν
ἐπταριμμένην πρὸς τὸ Ηγρακορούλακιον. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς βρο-
είου πλευρᾶς ὁ καθέτως κεκυρμένος βράχyος ὑπερέγει τῶν
πλακῶν τῆς σγιταλίθου, αἴτινες ἀποτελοῦσι τὴν στέγην τοῦ
θαλάμου 6 πόδας ἐπὶ τῆς βροείου, 3 ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς, 1 πόδι
καὶ 11 δακτύλους ἐπὶ τῆς μετημβρινῆς πλευρᾶς. Κατὰ τὴν
βροειο-ανατολικὴν καὶ μετημβρινὴν ὡς καὶ τὴν δυτικὴν πλευρὰν
δεξιότερον καὶ ἀριστερότερον τῆς εἰσόδου εύρεθη τοῖχος ἐκ μικρῶν
καὶ μεγάλων λιθών διὰ πηλοῦ συνδεδεμένων, ἐκτεινόμενος κατὰ
μῆκος τῶν ἐν τῷ βράχῳ ἀποκεκομμένων τοίχων τοῦ θαλάμου.
ὁ τοῖχος οὗτος ἔγει πάγος πρὸς βορρᾶν μὲν 4 ποδῶν καὶ 8
δακτύλων καὶ πρὸς νότον καὶ δυσμάς 4 ποδ. καὶ 4 δακτύλων.

"Ἐγδοίην τῶν τοίχων τούτων ὑπάρχει ὁ θάλαμος ἔχων μῆκος
12 ποδῶν καὶ 7 $\frac{1}{4}$, δακτύλων ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ
9 ποδῶν καὶ 3 $\frac{1}{4}$, δακτύλων ἀπὸ βορρᾶς πρὸς νότον. Τὸ δάπεδον
τοῦ δωματίου τούτου συνίσταται ἐκ τοῦ ἔξωμαλισμένου καὶ
ἔνστατου βράχyου καὶ εὐρίσκεται ἐξ ἵσου μετὰ τοῦ ἐδάφους τοῦ
Ηγρακορούλακιου. Αἱ τέσσαρες πλάκες αἱ ἐξ Ισογλώρου σχι-

στολίθου αίτινες ἀπετέλουν τὴν ὅροφὴν τοῦ θαλάμου ἡσαν τεθειμέναι ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἐν ὑψει 8 ποδῶν ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους. Μόνον τὴν πρώτην τὴν παρὰ τῇ εἰσόδῳ πλάκα τὸν νήθην νὰ καταμετρήσω ἔχουσαν μῆκος 15 ποδῶν καὶ δύο δακτύλων, ἀλλὰ πιθανώτατον εἶνε ὅτι πᾶσαι τὰ αὐτὸν μῆκος ἔχουσιν, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἔξετείνοντο πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον κατὰ 3 πόδας. "Ινα δὲ στερεοποιηθῶσιν ἔτι μᾶλλον ἐπεφορτίσθησαν τὰ ἄκρα τῶν πλακῶν πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον καὶ εἰς ὕψος 6 ποδ. μὲν μεγάλους λίθους συνδέεινεμένους διὰ πηλοῦ καὶ ἔχοντας ὅψιν τοιχού. 'Η πρώτη παρὰ τῇ εἰσόδῳ πλάκῃ ἔχει πάχος 9 δακτύλ. καὶ πλάτος 9 ποδ. καὶ 7 [], δακτύλ.. ή δευτέρᾳ ἔχει πάχος μὲν 1 ποδ. καὶ 3 [], δακτύλ. καὶ πλάτος 4 ποδῶν, ἡ τρίτη ἔχει τὸ τεράστιον πάχος 1 ποδὸς καὶ 4 [], δακτ. καὶ πλάτος 3 ποδῶν καὶ 10 [], δακτύλων, καὶ ἡ τετάρτη ἔχει πάχος μὲν 8 [], δακτύλων καὶ πλάτος 4 ποδ. καὶ 2 δακτύλων. 'Η τρίτη πλάκῃ ἔχει ἐπὶ τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας παρυφὴν ἐν τῷ μέσῳ 1 [], δακτ. δι' ἣς προστάλινει ἐπὶ τῆς τετάρτης πλακούς· συμικρύνεται δὲ ἡ παρυφὴ αὕτη πρὸς τὰς δύο ἄκρας μέγρι 1 [], δακτύλων. Αἱ τέσσαρες αὗται πλάκες ἔχουσιν ἐπὶ τῆς κατωτέρας πλευρᾶς τῆς συγγεναῖσθαις τὴν κορυφὴν τοῦ θαλάμου, μεγαλοπρεπῆ, ἀναγλύφου διακόσμησιν, ἥτις κατὰ πρῶτον μὲν παρίστησιν ἀκροτάτην ταινίαν ἐκ μικρῶν τετραγώνων, ταῦτην δὲ διαδέγεται ἐπέριξ ἐκ μεγάλων ῥέσων ὃν ἔκαστον ἔχει 5 δακτύλων διάμετρον καὶ 16 τριπλακήρια. Μεταξὺ τούτων παρετήρησα τρία ῥέδα μὲ μόνον 12 τριπλακήρια· πιθανὸν δὲ νὰ ὑπάρχει περισσότερα τοιαῦτα, καθ' ὃσον αἱ πλάκες κατέρρευσαν καὶ μοι ἐστάθη ἀδύνατον διὰ τὰ ῥέδα αὐτῶν νὰ διακρίνω. Μετὰ τὸ ἐκ ῥέσων περιδέραιον τοῦτο ἐπονται κατὰ μῆκος τοῦ θαλάμου καὶ πρὸς δυσμάζεις καὶ πρὸς ἀνατολάς (ι) σειραὶ μεγαλοπρεπετάτων ἐλίκων ἐν φῷ πρὸς βορρᾶν καὶ νότον μόνον 4 σειραὶ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσι. Ταῦτα διαδέγεται ἐν τῷ κέντρῳ ἐν τετράγωνον μετὰ ταινίας περὶ τὰ ἄκρα ἀποτελου-

μένης ἐκ δύο σειρῶν ῥέσων τοῦ αὐτοῦ μεγέθους ὡς καὶ τὰ τῆς ἔξω ταινίας, ὁ δὲ ὑπόλοιπος γῷρος τοῦ τετραγώνου πληροῦται μὲ 42 ἔλικας. Πᾶσαι αὗται αἱ ἔλικες εἰνε περιπεπλεγμέναι μὲ φύλλα φοινίκων μεταξὺ τῶν ὅποιων ἔξέγει: μία κάλυξ λίχνη μακρά, ὁ δὲ ὑπόλοιπος γῷρος μεταξὺ τῶν φοινικῶν φύλλων πληροῦται μὲ palmettes μετὰ τετραπλῶν φύλλων. "Ινα δὲ αὐξήσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς διακόσμησεως ὁ δρυομένιος γλύπτης ἐφρόντισεν ὅπως αἱ palmettes αὗται φοινίκες ἴστανται: ἡ μία ἀντικρὺ τῆς ἄλλης. Ο καθηγητὴς Sayce μοὶ ἐπέστησε τὴν προσογήν εἰς τὴν μεγάλην ὁμοιότητα τούτων τῶν palmettes πρὸς σφιγγοσυράς.

Διδώμει ἐν πίνακι I τὴν εἰκόνα ὅλης τῆς δρυοφῆς εἰς μέγεθος $\frac{1}{1}$, καὶ ἐν πίνακι II μέρος αὐτῆς εἰς μέγεθος $\frac{1}{3}$.

Καὶ τοι οὐδεὶς τῶν ἀρχιτεκτονικῶν ῥύμιδες τῆς δρυοφῆς ταύτης εἴνε ἄγνωστος ἦμιν, καὶ τοι τοῦτο τὸ εἶδος τῶν ἔλικων λ. γ. καὶ ἐν Τροίᾳ¹ καὶ ἐν Μυκήναις² εὑρίσκομεν, τὴν δὲ τῶν palmettes συγγνά: ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτη πόλει³ οὐγῇτον ἡ σύγμεσις αὕτῶν εἴνε ἐντελῶς νέα. Ο καθηγητὴς κύριος Ἐρνέστος Τσίλιερ μοὶ παρετίρησεν ὅτι ἐπειδὴ ἡ ύφαντικὴ ἀναγκαῖως προτιγήθη τῆς γλυπτικῆς τούτου ἔνεκεν αὕτη ἡ διακόσμησις τάπητος ἐξ οὐ μετρηγέθη εἰς τὴν ὁροφὴν τοῦ θαλάμου. Ο δὲ καθηγητὴς Sayce μοὶ ὑπενθύμισεν ὅτι τὰ ῥέδα εἴνε καταγωγῆς Βαθύλωνικῆς καὶ ὅτι μετέβησαν καὶ εἰς τὴν Φοινικὴν τέχνην τὴν κυρίως γρακτηρίζουσι. Πράγματι εὑρίσκομεν αὐτὰ πανταχοῦ ἐπὶ ἀγγείων τῆς λεγομένης φοινικοελληνικῆς τέχνης καὶ ἐπὶ τινας εριγωνοειδοῦς ὁρειγαλκίνης πλακὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνακαλυψθείσης, ἥσις διαιρεῖται εἰς τέσσαρα διαμερίσματα· ἐν τῷ κατωτάτῳ ἴσταται ἡ πτερωτὴ ἀστικὴ θεὰ ἦν ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος

¹ "Ιδε τὸ σύγγραμμά μου" Ιλιος ἀριθμ. 836—838.

² " " " " " Μυκῆναι ἀριθμ. 140, 153, 472—476.

³ " " " " " Μυκῆναι ἀριθμ. 151, 470, «71.

ἀπέδειξεν ὅτι εἶνε ἡ Νάνα ἐν Βαθυλῶνι ἡ Ἰστάρ ἐν Ἀστυρίζῃ
ἡ Ἀστορέδη (ἡλληνισμένον 'Ἀστάρτη') ἐν τῇ Φοινίκῃ, ἡ Κυβέλη
ἐν Λυδίᾳ καὶ ἡ Ἐφεσία "Ἄρτεμις παρὰ τοῖς" Ελλησιν. Ἐν τῷ
δευτέρῳ διαμερίσματι ἔργεται ὁ Ἡρακλῆς καὶ οἱ Κένταυροι·
ἐν τῷ τρίτῳ Γρῦπες ιστάμενοι ἀπέναντι ἀλλήλων, καὶ ἐν τῷ
τετάρτῳ τρεῖς ἀετοί. Φαίνεται δὲ ὅτι ρόδα (ἔξ ὧν εὔρεθη ἐν
χαλκοῦν μετὰ τῆς πλακός) μετεγειρόμησαν σπασ πληρώσωσι
τὸν γῶρον ἐν τοῖς διαφόροις διαμερίσμασι.

Τὰ ρόδα ἦσαν λίαν συνήθη ἐν τοῖς Τρωαδίκαιοις καὶ Μυκη-
ναῖοις κειμηλίοις¹. Τῷ ὅντι εὗρον ἐν Τροίᾳ πληρὸν γρυπῶν
ἐνωπίων, ὧν ἔκαστον ἦτο κεκαλλωπισμένον μὲ 28 ρόδα. Ἄλλ·
ἡ λαμπροτάτη αὐτῇ ἔξ υποπρασίου σγιτσολίθου δροῦτη δὲν
ἦτο τὸ μόνον κόστυμα τοῦ θαλάμου, διότι οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἦσαν
κεκοσμημένοι μὲ μαρμαρίνους πλάκας, 3 δακτύλων πάχους
αἴτινες εἶγον κάτωθεν τωνίσαν τῶν ρόδων καθίως ἐπὶ τῆς δροῦτης.

'Αναμφιθίσλως δὲ ἡ ταινία αὕτη τῶν ρόδων ἐκόστησεν ἄνω-
θεν καὶ κάτωθεν καὶ τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ θαλάμου, ὃ
δὲ ἐπιλοιπος γῶρος ἦν πεπληρωμένος μὲ ἔλικας.

Μόνον βλέπομεν ἐν τῇ αὐτῷ θέσει δλίγα ἔγγη μετά ρόδων
καὶ ἔλικων τοιγροστιμήματος τὰ ὅποια δρυθαλαμωδες ἔξετεθίτεν
εἰς μέγαν καύσωνα δι' οὐ ἔλικέτεν μαζίλον τῇ ἤτοι ὑπὸ²
τῆς ὑγρασίας οὐγ. ἤτοι τὰ ρόδα καὶ αἱ ἔλικες διακρίνονται
εἰσέπι ταχὺς ἐπ' αὐτῶν. 'Ως τὴν ἔρεθη, ἐν τῷ θηραυροῦ λα-
κίῳ ἐκείνῳ εὗρον πλάκας τινάς ἐκ κατεστραμμένου μαρμάρου ὧν
ἡ μία ἔχει μῆκος 2 ποδ. καὶ 4 δακτύλων, καὶ πλάτος ἐνὸς
ποδὸς καὶ 8 δακτύλων κεκοσμημένη δι' ἔλικων, ἀνήκουσι δὲ αἱ
πλάκες αὕται ἀναμφιθίσλως εἰς τὰ τοῦ θαλάμου τοιγροστιμήμα-
τα· ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ θαλάμῳ οὐδὲν ἀπεσπασμένον τειμάχιον

¹ "Ιδε τὸ σύγγραμμά μου" Ἰλιος ἀριθ. 835, 842, 843, 873, 903, 907,
920 καὶ τὸ σύγγραμμά μου Μυκῆναι ἀριθ. 281, 283, 284, 285, 337, 344,
354 κτλ.

τοῦ τοιχοκοσμήματος εύρεθη. Ἐν Ἀσσυρίᾳ ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ κοσμῶνται οἱ τοῖχοι τῶν μεγάρων τῶν βασιλέων ὑπὸ γλυπτῶν πλακῶν.

Αδύνατον εἶνε τάχα νὰ διετηρεῖτο ὁ θάλαμος οὗτος ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου εἰς τοιαύτην καλὴν κατάστασιν ἵνα ἐμπνεύσῃ αὐτῷ σὸν τοσοῦτον θαυμασμὸν ὥστε νὰ λαλήσῃ περὶ τοῦ Οησαυροφυλακίου τοῦ Μινύα ὡς περὶ ἑνὸς τῶν μεγίστων θαυμάτων τοῦ αἰῶνός του; Εἰκαζον ὅτι θὰ εὕρισκον ἐν τῷ θαλάμῳ σαρκοφάγον ἢ τούλαγχον στριμεῖα ὅτι ἔγρησματαν ὁ θάλαμος ὡς τάχος, ἀλλ' εἰδον διαψευσθεῖσαν τὴν προσδοκίαν μου· καθότι οὐδὲν ἄλλο εὑρούν ἐν αὐτῷ ἢ μαῦρον γῶμα καὶ οὐδὲ θρυμμάτιον ὑδρίας ἢ στρακον. Μία τεθραυσμένη πλίνθιος καὶ ἡ στρογγύλοι τεμάχιοι κεράμου μὲν δύο δπάς, ἵσσυ πᾶν ὅπεριετεγκανόν ὁ θάλαμος.

Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι τὰ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Οησαυροφυλακίου βάθρα εύρεθησαν πάντα ἴσταμενα ἐπὶ τοῦ ἔξωμαλισμένου ἐδάφους, ἐνῷ τὰ κυρίατα καὶ οἱ πελεκητοὶ λίθοις σίτινες θὰ ἀνῆκον εἰς τὸν ναόν, ἢ εἰς ἄλλο τι κτίσμα ἴσρυμένον ἐντὸς τοῦ Οησαυροφυλακίου, συνήθιως εύρεθησαν κεχωρισμένοις ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ στρώματος τέφρας ἐκ ξύλων ἐχούστης πάχος 1—4 δακτύλων. Πλὴν τούτου τὰ βάθρα καὶ πάντα τὰ κομμάτια καὶ οἱ πελεκητοὶ τετράγωνοι μαρμαρόστιοι φέρουσιν ἐμφανῆ ἔγγη τοῦ ὅτι ἐξετέθησαν εἰς μεγάλην πυρκαϊάν. Τὸ μνημεῖον εἰς τὸ ὅπεριν ἀνῆκον θὰ κατεστράψῃ ὑπὲρ ἐκείνης τῆς πυρκαϊᾶς, καθότι ἄλλως δὲν θὰ ἔρθε δυνατόν οἱ μαρμαρόστιοι νὰ πέσωσιν ἐπὶ στρώματος τέφρας ξύλων, ἐνῷ τὰ βάθρα ἴστανται ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Οἱ καθηγητὴς Sayce εἰκαζει ὅτι οἱ Γρῦθοι, οἵτινες ἦσαν γριστικοί, πλὴν ἄγριος λαὸς ἐλθόντες ἐν ἔπει 396 μ. Χ. ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀλάριχον εἰς τὴν Ἑλλάδα συνέλεξαν ἐν τῷ θησαυροφυλακῷ τῷ εὐρισκομένῳ καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐκ ξύλων ὠκυσδεμημένῳ ναῷ καὶ πέριξ αὐτοῦ πάντα τὰ ξύλινα εἶδωλα

τὰ ἐν Ὁργομενῷ καὶ τοῖς περιγώρωις αὐτοῦ εὑρισκόμενα καὶ ἐπυρπόλησαν αὐτά. Πρὸς ταῦτα ὅμως δύναμαι νὰ ἀντείπω ὅτι καὶ ἂν ὅλον τὸ θηραυροφυλάκιον μέγρε τοῦ ἀκροτελευταίου λίθου ἦτο πεπληρωμένον μὲν ἔύλα, ἀδύνατον νὰ παρήγετο στρῶμα στερεὸν τέφρας βαθύτερον τριῶν ποδῶν, ἀλλ’ ὅφελα λιμοφυλακίδες πολὺ ἀναθέστερον, ἐνῷ, ὡς ἥδη εἴρηται, τὸ θηραυροφυλάκιον ἦτο πεπληρωμένον μὲν τέφραν ἔύλων καὶ ἄλλων κεκαυμένων ὑλῶν, μέγρε 12 ποδῶν βάθυος. Οἱ ἐπισκέπται δύνανται νὰ πεισθῶσι περὶ τούτου βλέποντες τὴν κεκαυμένην ὑλὴν ἐκτενομένην μέγρε τοῦ ὕψους τούτου μεταξὺ τῶν μαρμαρολίθων τοῦ τειχίσματος τοῦ θηραυροφυλακίου.

Παραδοξότατον εἶνε ὅτι αὐτοὶ οἱ μαρμαρόλιθοι οὐδὲποτε φέρουσιν ἔγγονος τοῦ ὅτι ἔξετέθησαν εἰς τὸ πῦρ. 'Ἄρ' ἐτέρου ἐν τῷ θηραυροφυλακίῳ εὔρον τὸ ἐλάχιστον ἔγγονος τέφρας, εἴτε ἐκ ἔύλου εἴτε ἐξ ἄλλων καυστικῶν ὑλῶν ἐν τῷ αἱ μαρμάρινοι πλάκες αἱ ἐκ σγιστολίθων, αἱ τὴν ὁροφὴν τοῦ θαλάμου σγιγματίζουσαι, μαρτυροῦσιν ἐμφανῆ στριμεῖα φλογός, εἰς τὴν ἔξετέθησαν ἔγγη πυρὸς βλέπομεν ἐν τῷ θραύσματι τῶν πυλῶν τούτων, καὶ οὐδὲμία ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι αὗται ἔξετέθησαν ἐμπλακώθησαν ἐκ τούτου ἔως οὐ τέλος ὑπὸ τὴν πίστιν τοῦ υπὸ αὐτὰς ἐπιβαρύνοντος ἐπὶ αἰώνιας πολλοὺς σωρούς γύρωμάτος ἐρεύγγησαν. Πράγματι τὴν πτῶσιν τῆς ἀναγεγλυπμένης ταύτης ὁροφῆς μένον εἰς τὴν ἄλλοτε ἐνέργειαν τοῦ πυρὸς δύνανται νὰ ἀποδοθῇ. 'Υπενθυμίζω δὲ τῷ ἀναγνώστῃ ὅτι αἱ δύο μετατίτιται πλάκες ἔχουσι τὸ τεράστιον πάγος ἐνὸς ποδὸς καὶ 3 $\frac{1}{2}$ δακτύλων καὶ ἐνὸς ποδὸς καὶ 1 $\frac{1}{2}$ δακτύλων. 'Αλλ' ἐάν νῦν παραδειγμένα ὅτι τὸ βαθὺ τερῶμα κεκαυμένης ὑλῆς δώδεκα ποδῶν βάθυος ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ θηραυροφυλακίου μένον διὰ τοῦ πυρός, καὶ πιθανός πυρός θυσιῶν, διερ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐκεῖ ἔκατε, δύνανται νὰ ἔξεργγηθῇ, καὶ ἀπερρῦτηται νὰ ἔξηγήσω τὴν ἀλλειψίην παντὸς ἔγγονος καπνοῦ τῇ θερμότητος ἐπὶ τῶν μαρμαρολίθων ἐξ ὧν τὸ θηραυροφυλάκιον εἶνε φυσισμένον. 'Εκτὸς

ἐὰν ἀποδεγματων ὅτι οὗτοι εἰσέπι τὸν γρόνον τοῦ πυρὸς ἦσαν κεκαλυμμένοι, ὑπὸ δρεγμάτων πλακῶν, καὶ ὅτι ἦσαν προπεψυλαγμένοι ὑπ' αὐτῶν.

'Αλλ' ἦκαστα ἀνεξήγητον μοὶ εἶνε τὸ ὅτι ἡ τοιγοκόσμησις καὶ ἡ δροῦσὴ τοῦ θαλάμου φέρουσι τὰ γνωρίσματα μεγάλου πυρός, ἐνῷ ὁ θάλαμος μόνον μέλαν γρῶμα περιέχει, καὶ οὐδὲν ἔγγος τέφρας, ἡ ἄλλων κεκαυμένων υἱῶν. 'Ο καθηγητὴς Sayce φρονεῖ ὅτι ἡ πρὸς τὸν θάλαμον εἰσοδος ἦτο ἀνοικτή, ὃ δὲ θάλαμος κενός, καὶ ὅτι ἐπομένως αἱ ἐν αὐτῷ μαρμάρινοι πλάκες τοῦ τοιγοκόσμηματος ὡς καὶ αἱ πλάκες τῆς δροῦσῆς ἐπηρεάζονται ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ αιθούσῃ τοῦ θριαυροσυλλακίου. 'Η γνώμη δύμας αὕτη μοὶ φαίνεται ἀπαράδεκτος· καλότι ἡ πρὸς τὸν θάλαμον εἰσοδος ἔχει μῆκος 9 ποδῶν καὶ τεσσάρων δικτύλων, πλάτος δὲ μόνον 5 ποδῶν. 'Εκτὸς δὲ τούτου ἡ εἰσοδος αὔτη ἦτο μέγιστη τοῦ ἡμίσεος τοῦ ύψους αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἴδιου μέλανος γάμματος ὡς καὶ ὁ θάλαμος, καὶ οὐδὲν ἔγγος κεκαυμένης υἱῆς κατεῖγεν. 'Αλλ' ἴδιως θαυμαστὸν εἶνε ὅτι τὰ ἔγγονα πυρὸς δὲν περιωρίζονται μόνον εἰς τὸν θάλαμον ἀλλὰ διακρίνονται εἰσέπι ὑπεράνω αὐτοῦ. 'Ως τρίτη παρεπηρήσαμεν, ὁ θάλαμος πρὸς τὴν βρόειον, νέστιον, ἀνατολικὴν καὶ ἐν μέρει δυτικὴν αὐτοῦ πλευρὰν εἴνε λελαξευμένος ἐντὸς τοῦ βράγου, ἀλλὰ παράδοξον εἶνε καίτοι ὁ καθέτως κεκομμένος βράγος ἐκτείνεται μακράν, ἀνω τῆς δροῦσῆς τοῦ θαλάμου, οὐγῇ ἡπέντεν βλέπομεν τὴν ἔξαρσολούμησιν τῶν τοῦ βράγου πλευρῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐκτιμένων τούτων ἐκ πηλοῦ, ὡς ἂν εἰ ὁ θάλαμος εἴγε καὶ δεύτερον πάτωμα εἰς τὸ ὄποιον ἡ ἐκ πλακῶν δροῦσὴ ἐγρησμένης ὡς ἔδοχος. Πάντες οἱ ἐκ πηλοῦ τούτοις οὗτοι ὧν τὰ λείψανα βλέπομεν ἐπὶ τῆς βροείου πλευρᾶς (i) πόδας, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς 3 πόδας, καὶ ἐπὶ τῆς νοτίου 2 πόδας ἀνω τοῦ βράγου φανερώνουσι τὰ σαφέστατα ἔγγονα μεγίστου θάλπους ὅπερ εἰσεγώρησε βραχέως ἐντὸς τοῦ πηλοῦ καὶ κατέκαυσεν αὐτόν. 'Αλλ' ἐν τῇ βροειανατολικῇ γωνίᾳ ὑπεράνω τοῦ θαλάμου βλέ-

πομεν τοιχον μὲ πάχος 5 ποδῶν καὶ 8 δακτύλων, ὡκοδομημένου καθέτως ἐπὶ τοῦ βραχιώδους τοιχού καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γραμμῇ τοῦ κεκαυμένου πηλίνου τοιχού· ὁ τοιχός οὗτος σύγκειται ἐκ πλινθων ὀμῶν, φθίνει δὲ μέγρι 2 ποδῶν κάτωθεν τῆς νῦν ἐπιφανείας καὶ οὐδὲν ἔγγονος πυρὸς δεικνύει. Ὁ τοιχός οὗτος πάλιν εἴνε ὠσαύτως μέγα ἄνοιγμα. Ἡ μόνη δυνατὴ ἐξήγησις φαίνεται μοι οὕτα ή ἔξης, ὅτι σκοπὸς τοῦ ἀργικοῦ ἀργιτέκτονος ἦτο, ὅπως ἴσταται ἐλευθέρική ἡ ἐκ σγιστολίθου στέγη τοῦ θαλάμου γωρίς οὐδὲν νὰ φέρῃ, ἐσ' ἑαυτῆς βάρος. "Οπως δὲ κατορθώσῃ τοῦτο ἔδωκε πράγματι τῷ θαλάμῳ δεύτερον πάτωμα, οὗτονος οἱ τοιχοὶ συγέκειντο ἐκ τοῦ καθέτως κεκαυμένου βράχου καὶ ἐκ τῶν πηλίνων τοιχῶν οὓς ἔκαυσεν ἵνα παράσγῃ αὐτοῖς μείζονα στερεότητα, ὅτι τῷ δευτέρῳ τούτῳ πατώματι προστήψει κατὰ τὴν βροεικατολικήν γωνίαν θύραν ἥτις πολὺν γρέον βραδύτερον ἐνεργήθη διὰ τοιχῶν ἐξ ὀμῶν κεράμων ὅπως ἔξομαλυνθῇ καὶ στερεοποιηθῇ τὸ ἔδαφος. Προσθίετον δὲ ὅτι τὸ εἶδος τοῦ γώματος τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ πατώματι τοῦ θαλάμου ὡς καὶ αἱ ἐκεῖ εὑρεῖται ἀργιτέκτοτες ἐνισχύουσι κατὰ τὰ φαινόμενα καὶ τὴν θεωρίαν μου ταύτην. Τὸ γώμα τονίστατο κυρίως ἐκ μελαίνης γῆς τῇ ὅποια κατηγέλη οὐπὸ τῶν γειμερινῶν βρογχῶν ἐκ τοῦ πολλῷ οὐλητέρον κειμένου λιστέδου τῆς ἀργιαίας πόλεως, τοσούτῳ μᾶλλον καλὸν ὅσον αὕτη κατέχει ὅστρακα ἀγγείων προϊστορικῶν 'Ελληνικῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἀναμεμιγμένα. 'Ως ἀντικείμενα πλέον λόγου ἀξια μνημονεύω τὸ τεμάχιον ἐνὸς ἀργυροῦ ἀγγείου καὶ τοιας λιθίνους πελέκεις, οὐποθέτω δὲ ὅτι καὶ ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἔρους κατηγέληταν. 'Αλλ' οὕτως ἐξηγοῦνται μόνον οἱ κεκαυμένοι τοιχοὶ οἱ ύπεράνω τοῦ θαλάμου, οὐδόλως ὅμως ἐξηγεῖται τὸ πῦρ δὲ οὐ ἐβλάβη τῇ ἀνάγλυφος αὐτοῦ δροσῇ, καθότι, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις ἔγγη τῆς φλογός, τὸ πῦρ τοῦτο οὐπῆρξεν ἐντὸς τοῦ θαλάμου.

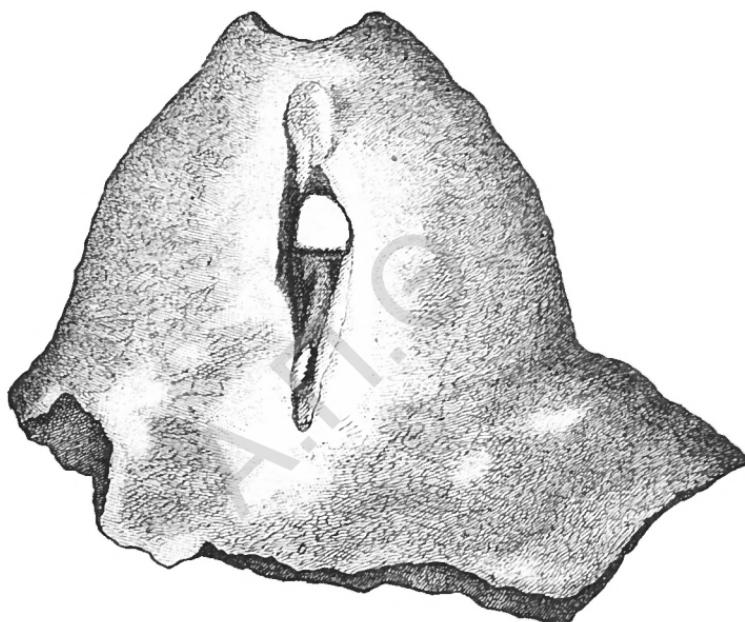
Πλὴν τούτων ἡρεύνησα ἐπίστρεψ ὀλόκληρου τὴν ἐπὶ τῷ 'Υπανθεφτοποιείσθαι τοῦ ἀργιαίου 'Οργισμένου, ἥηπερ εῦρον ἐστρωμένην

δι' ὁστράκων, ἀργαίων ἀγγείων μεταξὺ τῶν ὅποιων πλεονάζουσιν αἱ ἐρυθραὶ γεγανωμέναι πᾶλιθσι. Δυστυχῶς δὲν ἔγουμεν μέχρι τοῦδε κριτήριον ἵνα ὄρισωμεν ἕστω καὶ κατὰ προσέγγισιν τὴν γρονολογίαν τῶν παραδέξων τούτων πλευρῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ εὐρίσκομεν αὐτῶν μεγάλα ποσά, εἰκάζω ὅτι δὲν εἶνε ἀργαίστερα καὶ ἵσως μάλιστα εἴνε νεώτερα τῶν μακεδονικῶν γρόνων. Μεταξὺ τῶν ἀγγείων ύδη ὡν ἡ τοποθεσία τοῦ Ὀργομενοῦενεν ἐστραμένη πλεονάζουσι τὰ τροχήλατα γεγανωμένα μονογραφερυθρά· ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην μου δὲν δύναται νὰ εἴνε ἀργαίστερον τῶν μακεδονικῶν γρόνων. 'Αλλ' εὐρίσκονται ἐπίστης ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πολυάριθμα τεμάχια ἀργαίων ζωγραφιστῶν ἀγγείων ώς καὶ διὰ γειρὰς πεποιημένων μονογράμων, μελανῶν ἢ πυρρῶν, τὰ ὅποια ἀγήκουσιν εἰς ἀργαίστερον γρόνον.

Πᾶσαι μου καὶ ἀπόσπειραι ὅπως εὕρω ἄλλα θηραυροφυλάκια ἀπέτυχον. "Εσκαψα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δύο φρέατα καὶ ἔθισα εἰς βάθος 9 ποδῶν ἐπὶ τοῦ βράχου. 'Ἐν ἄλλοις φρέασιν ἔσθιασκ ἐπὶ τοῦ βράχου μόνον εἰς βάθος 16 — 18 ποδῶν, τοῦτο δὲ ἄλλως ἀποτελεῖ τὸ μεῖζον βάθος τῆς ἐπιστρεψεως ἐπὶ τοῦ 'Υπανθίεiou. Προσέτι ἔσκαψα τάξφρον 5 ποδῶν πλάτους καὶ 110 ποδῶν μῆκος ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ 'Υπανθίεiou (ἰδε πίνακα III) ἐπὶ θέσεως ὅπου υψωμά τι γάματος κατὰ τὸ φαινόμενον κατεδείχνυε τάξφον. Προσέκρουστα ἔκει κατὰ τὸ γεῖλος τοῦ βράχου εἰς βάθος 16 ποδῶν εἰς τεῖχος ἐξ ἀκατεργάστων λίθων μετὰ γάματος συμπεπιγρμένου, 5 ποδῶν καὶ 10 δακτύλων πάγους ὅπερ ὁ καλλιγράφης Sayce ὑπολαμβάνει ως τὸ ἀργαῖον Μινύειον τεῖχος τῆς πόλεως. 'Εντὸς ταύτης τῆς τάξφρου εὔρον πολλοὺς ἀνθρώπινους σκελετοὺς τόσφιν κακῶς διατηρουμένους, ὡστε τὰ κρανία ἔμφραύοντο ὅτε ἔξηγουμεν αὐτά. Εύρον ἔκει καὶ πυκνὰ στρώματα κεκαυμένων υλῶν.

Λίαν ἀξιοσημείωτον εἴνε ὅτι ἐν Ὀργομενῷ τὰ μετὰ ἑλίκων καὶ ἄλλων Μυκηναίων κοσμημάτων ἐστολισμένα, ἔζωγραφημένα ἀγγεία ως βόες μὲ μικρὰ κέρατα, καὶ τοιούτου σγήματος καὶ

τοιούτου χώματος, ώς τὰ ἐν Μυκήναις¹, εύρεσκονται συνήθως μόνον μέχρι βάθους 6 ποδῶν κάτωθιν τῆς ἐπιφανείας· καὶ ὅτι ἐν μείζονι βάθει ἀπαντῶσι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μονόγραμ μέλανα, ἔρυθρὰ ἢ κίτρινα γειροποίητα ἢ προγήλατα ἀγγεῖα, ὅποια ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάφοις τῶν Μυκηνῶν. Λίαν συνήθη ἐνταῦθη εἴνε τὰ μεγάλα γειροποίητα ἐκπώματα,

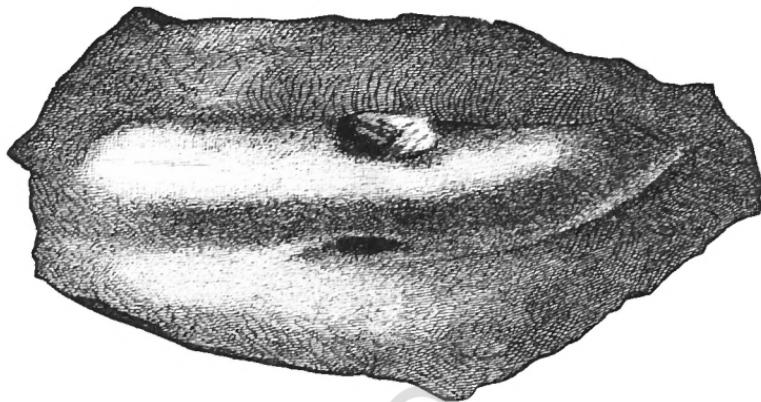
Εἰκὼν 2. Τεράγγιον ἀγγεῖον μετὰ κοθίου διατετρημένης παραβούσδος;
ἀρ' ἐκάστης πλευρᾶς, Ἡ; φυσικοῦ μεγέθους.

ἢ λεκάνη μετὰ κοθίου ποδὸς καὶ μετὰ ὄριζοντίων ῥαβδώσεων ὑπεράνω αὐτοῦ οἷς καὶ ἐν Μυκήναις² εὑρέθησαν ὡσαύτως καὶ τεράγγια ἀγγείων ἀρ' ἐκάστης πλευρᾶς ἐγέντων εὐθεῖαν διατετρημένην παραβούσδα πρὸς ἀνάστησιν διὰ θώματης ὡς ἢ εἰκὼν

¹ Ήδε τὸ τύγγανον μου αἱ Μυκῆναι, γεωμετρίᾳ πίνακα Α, εἰκόνα α. καὶ 6, καὶ τοὺς ἀριθ. 84 καὶ 88.

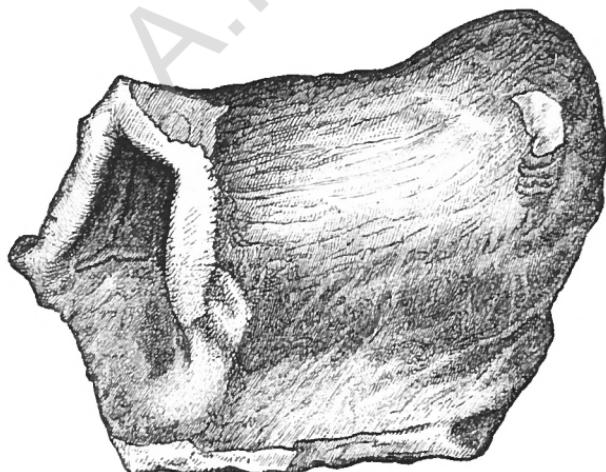
² Εὐθεῖς θύμοντ. ἀριθ. 230.

2. Ἐπίσης τεμάχια ἀγγείων μετὰ μιᾶς καθέτου ὁριζοντίας,
διατετρημένης παραφυάδος ὡς καὶ ἡ εἰκὼν 3 δεικνύει ἀγγεῖα

Εἰκὼν 3. Τεμάχιον ἀμφορέως μετὰ καθέτου διατετρημένης παραφυάδος
ἀφ' ἐκάστης πλευρᾶς, $\frac{2}{3}$ φυσικοῦ μεγέθους.

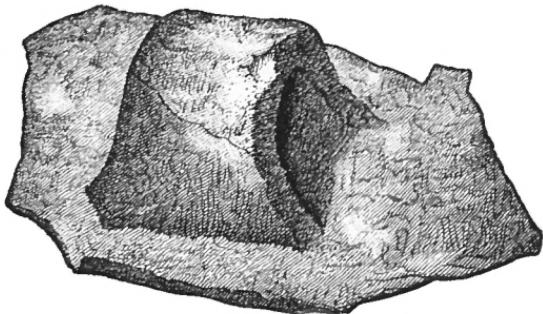
ἔγοντα ἀφ' ἐκάστης πλευρᾶς μίαν παραφυάδαν ὁριζοντίως δια-

Εἰκὼν 4. Τεμάχιον ἀγγείου μετὰ μαρτζῆς ὁριζοντίου ὅπῃ; ἀφ' ἐκάστης
πλευρᾶς; πρὸς ἀνάρτησιν, φυσικοῦ μεγέθους.

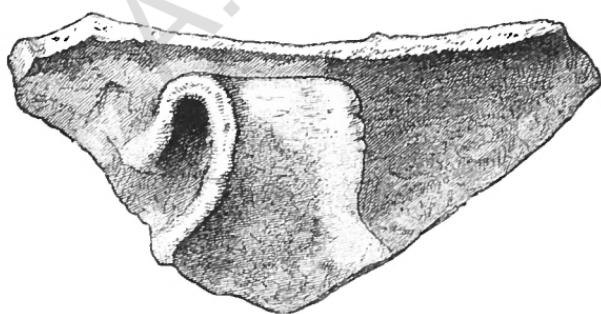
τετρημένην πρὸς ἀνάρτησιν ὡς αἱ εἰκόνες 4, 5, 6. Όμοιώς
εὑρίσκονται συγγάντα ἀγγεῖα γυρακτηρούρμενα ἔνεκα τοῦ μικροῦ

αὐτῶν ὡτὸς ὡς ἐν εἰκόνι 7 καὶ ἄλλα ἔνεκα τοῦ μεγάλου ὡτός· ταῦτα προσομοίαζουσι· τοῖς ἀγγείοις τῆς 6 πόλεως ἐν Ἰλίῳ ἀριθ. 8. Εύρισκοντας ἐπίστης ἀγγεῖα μετὰ μιᾶς προγόργης εἰς τὸ γεῖλος ὡς ἐν τῇ εἰκόνι 9. Τῶν ἀγγείων τούτων μέρος μὲν

Εἰκὼν 5. Τεμάχιον ἀμφορέως μετ' ὅριζοντίας σωληνοειδοῦς ὑπῆρχε ἀριθέας πλευρᾶς πόδες ἐξάρτησιν, $\frac{2}{3}$ φυσικοῦ μεγέθους.

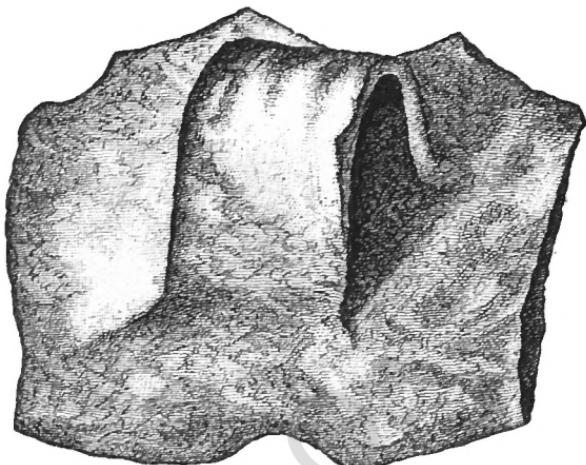
εἶνε γειροποίητα μέρος δε τροχήλατα. Εἶνε δὲ αὐτὰ ἦν μέλαινα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει ἔγουστι τὸ φυσικὸν γρῦπμα τοῦ

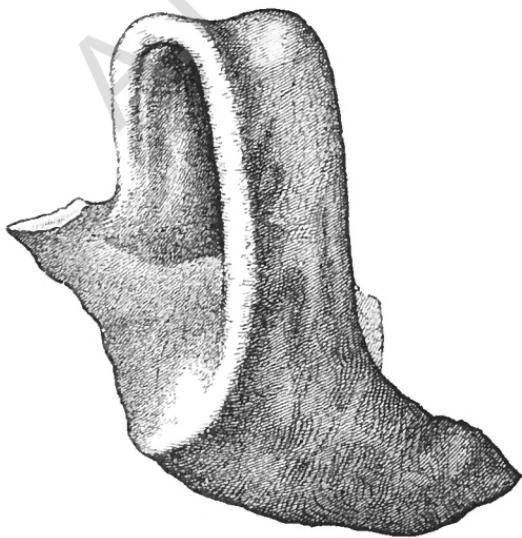
Εἰκὼν 6. Τεμάχιον ἀγγείου μετὰ ὅριζοντίας σωληνοειδοῦς ὑπῆρχε ἀριθέας πλευρᾶς πόδες ἀνάρτησιν $\frac{2}{3}$ φυσικοῦ μεγέθους.

πηλοῦ, εἶνε κίτρινη ἢ ἐρυμύρα, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐλαφρῶς γεγανωμένη. Τρίποδες ἐν κεραμῷ υπῆρχον ἐν Ὁργομενῷ, πλὴν δὲν ἦσαν συνήμειας, διότι μόνοι ὀλίγους πόδες αὐτῶν εὑρον. Σπάνια ἐπίστης εἶνε καὶ τὰ ἀγγεῖα τὰ μετὰ γυναικείων μαστῶν. Ἐγ γένει τὰ μουσήροις προστορικὰ ἀγγεῖα ἐν Ὁργο-

μενῷ εἶνε λίχνη ἐπιπολαίως ἐψημένα, διότι κατὰ τὸ πλεῖστον μόνον τὸ δύσσον τοῦ πάγους τοῦ πηλοῦ εἶνε ἐψημένον· ἀλλὰ

Εἰκὼν 7. Τεμάχιον ἀγγείου μετὰ μηρῶν λαθῶν, $\frac{2}{3}$ φυσικοῦ μεγέθους.

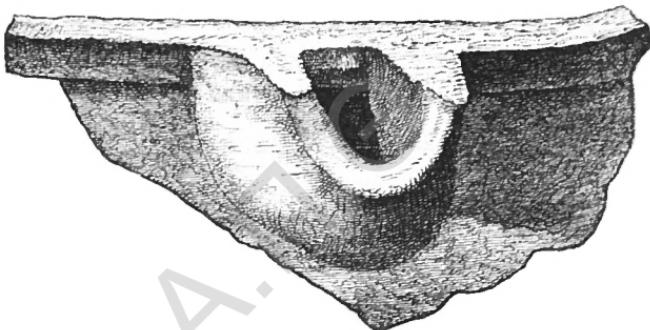

Εἰκὼν 8. Τηλήλη λαθῆ ἀγγείου, $\frac{2}{3}$ φυσικοῦ μεγέθους.

καὶ οὕτω σαίνονται τὰ ἀγγεῖα ἔχοντα μεγάλην στερεότητα, διπερ τόσῳ μᾶλλον εἶνε ἀξιοσημείωτον, ὅσῳ ὁ πηλὸς ἐλάγιστον

μόνον μῆγμα ἔχει συντετριμμένον γρανίτου ἢ γαληκοῦ. Παραδεξόταν εἶναι ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλοι πίθοι ἐν Ὁργομενῷ εἶνε ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεος πάχυσυς τοῦ πηλοῦ ἐψημένοι. Ἡ περίπτωσις αὕτη παρέχει τὴν φανερὰν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ ἐνταῦθα πηλὸς εἶνε λίκιν ἐξαίρετος, εἰ δὲ μὴ τοῦτο σύτως εἴχε, μόνον ἔνεκα τοῦ βάρους αὐτῶν οἱ πίθοι οὗτοι ἦμελον συνθραυσθῆ.

"Εἶναι τῶν βασιλικῶν τάφων εἴχον εὔρεθη ἐν Μυκήναις ἑδῶ καὶ ἐκεῖ τεμάχια τροχηλάτων ἀγγείων γεγανωμένα, πρωτίνων, κυκλῶν, κιπρίνων ἢ ἐρυθρῶν, τὰ ὅποια ὡς πρὸς τὴν ἀπεργα-

Εἰκὼν 9. Τεμάχιον ἀγγείου μετὰ προγόνης ἐν τῷ χείλει, ἢ πρωτικοῦ μεγέθους.

σίαν μεγάλην ὄμοιότητα ἔχουσι πρὸς τὰ νῦν τουρκικὰ ἀγγεῖα καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἔχουνάμην νὰ θεωρήσω αὐτὰ ὡς ἀρχαῖα· ἐπειδὴ ὅμως τώρα εὑρον τοιαῦτα γεγανωμένα ἀγγεῖα ἐν Ὁργομενῷ καὶ ἐν τῷ Ηησαυροφυλακίῳ ἐπὶ τοῦ βράχου ὡς καὶ εἰς τὰ κατώτατα στρώματα τῶν τάφων καὶ φρεάτων, ἢ ὥρμης ἐπὶ τοῦ 'Υπανθίεσυ, τολμῶν γὰ προτείνω τὴν γνώμην μου ὅτι τὸ εἰδός τοῦτο τῶν ἀγγείων ἔχει ἐν γρήσει ἔρητος ἀπωτάτην προτεροτικήν ἐπομένην ὅτι δὲς ἡ τέγηνη τῆς κατασκευῆς αὐτῶν βραδύτερον ἀπωλέσθη, καθίστι δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς στρώμασι τῶν ιστορικῶν γρόνων. Οἱ πυθμένες τῶν γεγανωμένων τούτων ἀγγείων ἔχουσι συνήθως σγῆμα ἀρχιών Ἐλληνικῶν ἀγγειοπυθμένων ὅπερ οὐδέποτε ἀπαντᾶ παρὰ τοῖς τουρκικοῖς

ἀγγείοις. Ἐνίστα δὲ βλέπομεν ἐπὶ τῶν ἀγρείων τούτων ἐρυθρὰ διαγράμματα παράδοξα διὰ τὸ σχῆμα των.

Ἄπο τῶν ἄλλων ἐν τοῖς φρέασι, καὶ τοῖς τάφοις ἡς ὥρυξα ἐπὶ τοῦ 'Υπανθίειου εὔρεθέντων ἀντικειμένων μηγμονεύω λίθινά τινα ἔργαλεῖαι ὡς ζεῦγος πελέκεων ἐκ διωρίου, πλήθος σφαιροειδῶν μυλοπετρῶν ἐκ πυρίου, ἢ γρανίτου, σφύρας τινὰς ἐκ διωρίου πολλοὺς σφυροδύλους ἐκ στεατίου ἢ πηλοῦ, καὶ μαγαρίτας τινὰς ἐξ ὑαλοπέτρας (obsidian). Οὐδὲν ἔτερον μετάλλινον ἀντικείμενον εύρεται, εἰκὴ σιδηροῦ τινες ἥλοι ἐν τοῖς ἀνωτέροις στρώμασιν ἐξ ὅστος εύρεται ἐπὶ τοῦ 'Υπανθίειου μεγάλη τάφρῳ παράδοξόν τι ἀντικείμενον ἔχον σχῆμα ἡμισέληνον μετὰ δύο ἀκίδων κατὰ τὰ ἄκρα ἀπεγγυσῶν ἀπ' ἄλληρων [i.], δακτύλους.

Ανεργόμενός τις δυτικῶς τὸ 'Υπάνθιειον περαιτέρῳ βλέπει δύο γηθαυαλοὺς λόφους· διλίγον δὲ δυτικώτερα 30 περίπου βρυμάτων ἐπέκεινα τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ ἀργαίου 'Οργομενοῦ, ὑπάρχει ἄλλος κατά τι ὑψηλότερος λόφος, καὶ 120 βρύματα περαιτέρῳ πρὸς δυτικὰ κεῖνται δύο ἔπι μικροὶ λόφοι. Πάντες οὗτοι οἱ λόφοι οἱ ἐπὶ τοῦ πίνακος III στρμειούμενοι ἐξετέθησαν ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀνευ ἀποτελέσματος. Οἱ δύο πρώτοι ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν λειψάνων οἰκοδομῆς τινος μεσαιωνικῆς· ἐν τῷ ἐπομένῳ λοφίσκῳ ἔτακτοι τάφροι μήκους 30 ποσῶν καὶ πλάτους 4 ποσῶν καὶ 10 δακτύλων, εἰς βάθος δὲ 8—9 ποσῶν εὔρον τὸν βράχιον, οὐδὲν ἄλλο εὔρων ἢ χράδρων ἐκ κυανῆς ὑέλου καὶ τινὰς γεγανωμένας ἐρυθρὰς πλίνθους. Πρὸς νότον τῆς τάφρου ταύτης ἔζημασκα εἰς τείχος ἔχον 6 ποσάς καὶ 3 δακτύλους τὸ ὕψος καὶ 3 ποσάς καὶ 4 δακτύλους τὸ πλάτος, συγκείμενον ἐκ μεγάλων πελεκητῶν λίθων ὃν μόνον ἡ ἔξωτερικὴ πλευρὴ ἀρέσκει ἀπελέκητος.

Φαίνεται ὅτι ἐπὶ τοῦ τείχους τούτου ἔκειτο μέγας τις πελεκητὸς λίθος, ὃν βλέπομεν 8 ποσάς μακρὰν κείμενον μὲ ἀνεστραμμένην τὴν λείαν αὔτου ἐπιφάνειαν πρὸς τὰ κάτω. Τὸ τείχος

τοῦτο ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης φαίνεται ὅτι ἀνήκειν εἰς τοὺς Μακεδονικούς γράφους, ἔκτείνεται δὲ πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐγενήται ὑπὸ δρόμην γωνίαν μετὰ τοῦ δυτικοῦ τείχους τοῦ ἀρχαῖου Ὀρχομενοῦ, ὅπερ δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν καθὼς δλον τὸ δροπέδιον, καὶ ὡς ἀνέσκαψα κατὰ τὴν βόρειον ἀκραν μέγρι τοῦ βράχου ἐφ' οὐθεμελιοῦται (ἴδε πινακα III). Ἐν τοῖς δύο ἔτι δυτικώτερον κειμένοις λόρδοις οὐδὲν ἄλλο εὔρον ἦτε πεμάγια τινα ἀγγείων λίναν ἀργαλίων γεγκανωμένων καὶ μελανῶν.

Ἐν Ὀρχομενῷ ἐδείχθησαν τῷ Παυσανίᾳ¹ οἱ τάφοι τοῦ Μινύου καὶ Ἡσιόδου, δύνατὸν δὲ οὗτοι νὰ ταυτίζωνται πρὸς τοὺς εἰρημένους κωνοειδεῖς τύμβους τοὺς λεγομένους Μαγοῦλα· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ τύμβοι οὗτοι εἶναι περιτευμένοι μὲν ἀμπέλους, δὲν ἡρύνηται νὰ ἐπιτύχω τὴν πρὸς ἀνατολαρχὴν ἀδειαν παρὰ τῶν κατόργων. Ο Περιηγητής (Παυσανίας) εἰδεν ἐνταῦθα προσέπι αξιολέατον κορήντην² πρὸς ἥν κατέβαινον. Δὲν θὰ ἔργαδυνον νὰ ταυτίσω αὐτὴν ὡς τὴν λαμπρὸν πηγὴν τὴν κατὰ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ 'Υπανθείου κειμένην 200 περίπου βίηματα ύπεράνω τοῦ θηραυροφυλακίου καθ'³ ὅτι φαίνονται ἐκεῖ ἐν τῷ βράχῳ τὰ ἔγγη τῶν πρὸς αὐτὴν κατιουσῶν βαθμίδων· ἐπειδὴ δύμας ὁ Παυσανίας, γρῆται ἐνταῦθα τῇ λέξει «κορήντη» ἦν μεταγειρίζεται πάντοτε πρὸς ἔνδειξιν τεγγητῆς διογετεύτεως τοῦ ὕδατος ἀπό τινος φυσικῆς πηγῆς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν «πηγὴν» τὴν φυσικὴν ἀλλαγῆς λητητέα εἶναι ἢ ὑπὸ αὐτοῦ μηγμονευσμένη. Ο Παυσανίας εἰδεν εἰσέπι ἐνταῦθα νάρι τοῦ Διονύσου ὅστις διώρεις ἡράνισται· καὶ ἐν γαλεξουν ἀγαλμα διά σιδηρᾶς ἀλύτεως βράχῳ τινὶ προσηρτημένην⁴. Ως ἤρετο, τὸ ἀγαλμα τοῦτο παρίστα φάσμα τι τὸ ὄποιον κατὰ τὴν παράδοσιν

¹ Παυσανίας, IX, 38.

² Παυσανίας, IX, 38.

³ Παυσανίας, IX, 38.

ἐλυμαίνετο τὴν γῆν· τοῖς Ὀργομενίοις ἐν Δελφοῖς τοὺς γρηγοροὺς λαμβάνουσιν ἐκέλευσεν ὁ θεὸς ἀγευρεῖν εἴ τι ἦν Ἀκταίονος λοιπὸν κρύψαι γῆν. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τοῦ εἰδώλου γαλκῆν ποιησαμένοις εἰκόνα πρὸς πέτρᾳ σιδήρῳ δῆσαι· τοῦτο καὶ ὁ Παυσανίας δεδεμένοις τὸ ἄγαλμα εἰδεν, ἀφίνει δὲ ἡμᾶς ἐν ἀμφιθεάτρῳ περὶ τῆς θέσεως τοῦ βράχου ἐδ' οὐ ἐστηρίζετο τὸ ἄγαλμα.

'Ο καθηγητὴς Sayce ὑπέμνησέ με περὶ τοῦ ὄντος Ὀργομενὸς ὅτι μόνον εἰς τὸν ἔνικὸν γίνεται γρῆσις αὐτοῦ, καὶ' ἦν μία μόνη πόλις ὑπῆρχεν ἥπις ἡσα καὶ ἀκρόπολις καὶ πόλις. Δηλαδὴ οἱ ἀρχαῖοι Ὀργομένιοι ἔξεδιώγησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκ τούτου μία μόνην ἀποικία ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει. 'Αλλὰ ἐν ἄλλοις ἐν τῷ πληθυντικῷ εὐγρήστοις ὄντος πόλεων ὑπῆρχον δύο ἀποικίαι, ὡς λ. γ. ἐν τῇ Καδμείᾳ Θήρῃ, ὅπου ἡ μὲν ἄλλη πόλις, ἡ Καδμεία, ἦτο φοινικική, ἡ δὲ κάτω ἐλληνική· τοῦτο δὲ δύναται ἵσως νὰ ἔξεργασῃ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Sayce, τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ μηνύμωνεμὲν γωρίον τοῦ Ὁμήρου μόνον αἱ 'Υποθήκαι μετέσχογ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν, περὶ ᾧ ὁ Ἐ. Κούρτιος ἐπειράθη ν' ἀποδεῖξῃ ὅτι ἡ κάτω πόλις ἦν φοινικική. 'Ωταύτως τὰ Μέγαρα εἶναι ἡ φοινικικὴ λέξις μαρούρ, εἰς ἦν οἱ "Ἐλληνες ἔδωκαν τὸν ιδιαίτερα αὐτῇ τύπον τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ. Τοῦτο φαίνεται τόσον ταχέστερον, καὶ' ὅτον ἐν μέρος τῆς Καρυγγόδονος ἐκαλεῖτο Μέγαρα, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Βιργιλίου ἔξελαπινίσθη εἰς Μαγάλια, δυομάζοντος οὕτω τὰς οἰκίας τῆς Καρυγγόδονος. Τοιοῦτο τι συμβαίνει πιθανῶς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων, ὅσαι, ὡς αἱ Μυκῆναι, ἐν πληθυντικῷ ἀριθμῷ εἰσιν ἐν γρήσει.

Παρέγω ἐνταῦθα ἀκριβές ἀντίγραφον ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ μαρμαροσὸλῳ οὐ ἐν τῇ ἔξωτερη ἐπιφανείᾳ τοῦ τοίγου τῆς ἐκκλησίας τῆς Μονῆς εἶνε δὲ ἀξιοσημείωτος αὐτῇ καὶ οὗτοι φέρει τὴν γρανολογίαν τῆς ἐκκλησίας τῆς καθηδρωμένης τοῖς Ἀποστόλοις Πέτρῳ καὶ Παύλῳ καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὕτη ὁκοδομήθη ἐν ἔτει 6382 ἀπὸ καίσεως κόσμου, ἣντα ἐν ἔτει 874 μ. Χ.

ὑπότινος Λέοντος, ἔχοντος τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοσπαθάριού ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Βασιλείου I, Λέοντος VI, καὶ Κωνσταντίνου VII.

Εκαληρηγησερ τὸν ναὸν τὸν Ἀγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου Λέοντος πατερού φιμος βασιληκὸς προτοσπαθάριος, καὶ ἐπὴ τῷρ ὑκιακῷ, ὑπὲρ λύτρου καὶ ἀφέσεος τῷρ πολλῷρ αὐτοῦ ἀμαρτηῶν, ἔτους ἀπὸ κτήσεος κδσμού εἶακισχηλιοστό τριοκοσηοστῷ ὄγδοηκοστῷ B.

Δευτέρᾳ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας εὐρισκομένη, παριστᾶ τὸν ἀξίωματικὸν ἐκεῖνον ὡς ιδρυτὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου:

'Εκαληρηγησερ τῷρ ναὸν τὸν Ἀγίου Πέτρου τὸν κωρυφέον τῷρ ἀποστόλων Λέοντος ὡς πατερού φιμος βασιληκὸς Προτοσπαθάριος καὶ ἐπὴ τῷρ ὑκηκαῶν, ὑπὲρ λύτρου καὶ ἀφέσεος τῷρ πολλῷρ αὐτοῦ ἀμαρτηῶν, ἐπὴ Ἰγρατῆν τοῦ ὑκουμενηκοῦ πατρηράρχου. Αμήν.

Ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή, ἡτις ὡσαύτως ἐπικυροῖ τὸν πρωτοσπαθάριον Λέοντα ως ιδρυτὴν τῆς ἐκκλησίας, εὐρίσκεται ἐν τῷ ἔξωτερικῷ τοίχῳ μικρᾶς ἐκκλησίας συνηνωμένης μετὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Μονῆς.

'Επὶ Βασιλίου καὶ Κονσταντίνου καὶ Λέωντος τῷρ θηωτάτοις βασιλέων τῷρ Ρωμαίον.

Παραγὴν θεοτώκε σὺν τῷ μορογενῇ σου ἵνῳ βοήθει τοῦ σου δούλου Λέωντος βασιληκοῦ Προτωσπαθαρίου, κὲ ἐπὴ τῷρ οἰκηκῶν σὺν τῇ συνεύρῳ κὲ τῆς γριλτάτου τέκνους αὐτοῦ, τοῦ ἐκ πόθου κὲ πήστεος μεγίστις ἀραστίσαρτος τῷρ σὺν ἄγιαιν ναῷ. Αμήν.

Κατοι αἱ τρεῖς αὗται ἐπιγραφαὶ εἰσὶ δεῖγμοι ειευμέναι ἐν τῷ Corpus Inscriptiorum, οὐγ. ἡττον παρέθηκα αὐτὰς ἐγγαῦθαι ως σπουδαίας διὰ δύο λόγους, πρῶτον μὲν διότι δεικνύουσιν ἡμῖν

πόσον δὲ λίγον κατὰ τοὺς βαρύτερους ἐκείνους γρόνους, καθ' οὓς ψυχοδομήθη ἡ ἐκκλησία, ἐφόροντιζον περὶ δρίσαρφίας καὶ δεύτερον διέτι ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα πρὸς γιλίων ἐπῶν προύφερετο ἀκριβέστατα ως σήμερον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· τὸ αἱ δηλονότι ἀνταποδίδεται ἐνταῦθα διὰ τοῦ ε, τὸ ι διὰ τοῦ η, καὶ τὸ ο διὰ τοῦ ι, τὸ οι διὰ τοῦ υ, τὸ οιδιὰ τοῦ ω, καὶ τὸ ω διὰ τοῦ ο, τὸ υι διὰ τοῦ ιυ, τὸ ει διὰ τοῦ ηώς καὶ διὰ τοῦ ι. Προσέτι ἐφίστημι τὴν προσογήν ἐπὶ τῶν λέξεων, βοήθει· (ἀντὶ βοήθει) τοῦ σεῦ δούλου, αἵτινες ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἐν τῇ νεοελληνικῇ διαρθρὸς περὶ τὴν γρῆσιν τῆς γενικῆς ἀντὶ τῆς δοτικῆς εὑρίσκετο ἐν τῇ ἡδῃ πρὸς γιλίων ἐπῶν προφερομένη ἐλληνικὴ γλώσση. "Οτι διώκει τοὺς γρόνους τούτους ὑπῆρχον ἄνδρες καλλιεργοῦντες τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν "Ομηρὸν θευμάζοντες, τοῦτο προκύπτει εἴς ἐτέρας ἐπιγραφῆς ἐν διηγητῷ ἔξαιρετῷ καὶ γενομένης πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίου, ὅστις φάίνεται ως οἰκοδομήσας τὴν ἐκκλησίαν ἐν ταῖς πριστὶ πρώταις. Η ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρίσκεται ἐπὶ μαρμαρολίθῳ συναρμοσμένης ἐν τοῖς κίονις τοῦ περιγράμμου τῆς ἐκκλησίας ἵσταμένῳ. Παρατίθημι δὲ αὐτὴν ἐνταῦθα διμοίως ἐν προγείρῳ γραφῇ:

Οὐ γρήγορος περιμήκετος ἔργα καὶ νύει
 Σῶr καμάτωr, πατάριστε, βυθῷ πολυχαϊδεῖ .λίθης,
 "Εργα ἐπεὶ βούσαι καὶ οὐ λαλέοντά περ ἔμπη.
 Καὶ τόδε γάρ τέμενος παταοΐδιμοr ἔξετέ.λεσας,
 Μητρὸς ἀπειρογάμου, θεοδέγμορος ἴφιαράσσης,
 Τερτρὸr ἀποστέ.λύoπ περικα.λ.λέα πάντοθεν αἴγ.ληρ.
 Χριστοῦ δ' ἕκατέρωθεν ἀποστάλω ἔστατοr ἄμφω,
 'Ωr 'Ρώμης βῶ.λαξ ιερὴr κόρηr ἀμφικα.λύπτει.
 Ζώοις ἐν θαλήjou χρόνωr ἐπ' ἀπείροτα κύκ.λα,
 'Ω πο.λίαιτε Λέοr Πρωτοσπαθάριε μέγιστε,
 Γηθόμενος κτεάτεσσι καὶ ἐν τεκέεσσιν ἀρίστοις
 Χῶροr ἐπικρατέωr τε πα.λαιγάτοv 'Ορχομένοι.

* Επὶ τῶν μαρμαρολίθων, οἵτινες εἶνε συνηρμοσμένοι ἔσωθεν

~~~~~

καὶ ἔξωθεν τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἐν τοῖς τούγοις τοῦ περιβόλου καὶ τοῖς ἀλλοις τοῖς παρακειμένοις, βλέπομεν πολυαριθμους, λίαν ἐνδιαφερούσας ἐπιγραφάς, ὡν πᾶσαι, πλήρη διλγών ἔξαιρέσεων, εἴνε ἐν τῇ Βοιωτο-αιολικῇ διαλέκτῳ, τῇτις διερύλαξε τὸ δίγαμμα, καὶ διὰ τοῦτο φυσικῶς εἴνε σπουδαῖαι διὰ τὴν φιλολογίαν. Ἐρεστημι δὲ τὴν προσοχὴν ὅτι ἐν πάσαις ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς γίνεται γρῆσις τοῦ διγάμματος, ὁ Ὁργομενὸς ὄνομαζεται· Ἐργομενός. Ἡ δρῦσιγραφία αὕτη ἀποδεικνύει ἡμῖν ὅτι τὰ νομίσματα ἀτινα φέρουσι τὸν τύπον Βοιωτικῆς ἀσπίδος τῇ στάγυσι σίτου καὶ στεφάνους ἐξ ἑλαίας μετὰ τῆς γραφῆς EPXO, EPX, EP τῇ μόνον Ε ἀνήκουσιν εἰς τὸν Ὁργομενόν. Ἐπὶ τεμαχίου ἐκ μέλινος γεγονωμένου πηλοῦ, ὅπερ ὡς λέγουσιν εὔρεται ἐγγὺς τῆς Μονῆς ὑπάρχει τῇ ἐπιγραφῇ: ΜΟΙΓΕΝΟΙ, τὸ ὅποιον πιθανῶς εἴνε τῶν Μακεδονικῶν γράμμων.

ΚΩΠΑΙ

Μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Sayce ἐπεικεψάμην τὴν ἀργαλαν πόλιν Κωπαὶς κειμένην ἐπὶ τῆς πάλαι μικρᾶς νήσου Γλᾶ, ἡ ὥποια νῦν συνδέεται μετὰ τῆς βορείου ὅχθης τῆς Κωπαΐδος λίμνης διὰ στενοῦ Ισθμοῦ, ἀπέγουσα ἀπὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ μόνον 16 ἀγγλικὰ μιλια. Ἀλλ ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς ἄγει ἐπὶ βράχων λίαν ἀνώμαλος καὶ πλήρης πετρῶν, ἐγρειάσθημεν οὐχὶ ὀλιγάτερον τῶν 5 ὠρῶν ὅπως φιλάστωμεν ἔκει. Διήλθομεν τὸ γωρίον Ξερόπυργον, κείμενον ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ὁριζόντων τὰ ἔλη, καὶ κατ' εὐθεῖαν μὲν γραμμὴν ἀπέγον ἀπὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ 3 μόνον ἀγγλικὰ μιλια βορειοσχητοικῶς, ἀλλὰ διὰ τὸν μέγχν ἐλιγμὸν ἐν ἔδει γὰρ ποιήσωμεν, ἀφιστάμενον αὗτοῦ πλέον τῶν 8 ἀγγλικῶν μιλίων. Ἀναμειβόλως τὸ γωρίον τοῦτο κεῖται ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς ἀργαίας πόλεως Τεγύρας περὶ τῆς ὁ Πλούταρχος λέγει¹ ὅτι ἔκειτο ὑπεράνω τῶν ἑλῶν τοῦ Μέλανος ποταμοῦ οὐ μακράν τοῦ Ὀρχομενοῦ, ὅτι δὲ καὶ αἱ δύο αὕται πόλεις ἦσαν συνδεδεμέναι δι’ ὁδοῦ διηκούστης διὰ μέσου τῶν ἑλῶν. Ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῶν Κωπῶν κεῖται τὸ γωρίον Τοπόλια, σχεδὸν τοσοῦτον ρυπαρὸν ὅσον καὶ αἱ Θῆραι. Ἀλλὰ τὰ ἐστιλβωμένα μάρμαρα ἀπινα βλέπομεν ἐνιαγοῦ ἐν τοῖς τοίχοις τῶν ἐλεεινῶν

¹ Βίος Πελοπίδου.

οίκιων μαρτυροῦσι τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρχαίας πόλεως. "Ἐκ τινῶν δύσημάτων γενομένων πρὸς ἴδρυσιν θεμελίων νέων οίκιων ἐν Τοπολίσις κατεπείσθην ὅτι ἡ ἐπισώρευσις τοῦ χώματος αὐτόθι δὲν εἶναι ἀναξία λόγου, ὑπερβαίνουσα ἐνίστε τὸ βάθος 12 ποδῶν. Τοῦτο εἶναι τοσοῦτο μᾶλλον ἀξιωσημείωτον, καθ' ὃσον τὸ νησίδιον ἀποτελεῖται ἐκ βράχου 50 πόδων περίπου ὑψηλοῦ, ὅστις καὶ ὅλας τὰς πλευρὰς αὐτοῦ καταρρέεται πρὸς τὴν λίμνην ὑπὸ γωνίαν 60 περίπου μοιρῶν. Ἀπὸ μαρμάρου κειμένου ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἐστάθηκεν, ἀντέγραψε τὴν ἐπομένην ἡγεμονίασμάνην ἐπιγραφήν, ἥτις ὁρίζει λαμπρωτάτην ἀνήκει εἰς τὸν μεσαιώνα, καὶ μαρτυρεῖ ὅτι καὶ ὅν ἀνετίθετο γρόνιον, ὑπῆρχεν εἰσέτι ἔκει πόλις ὄνομαζομένη Κῶπαι.

ΠΟΛΙΣΚΩΠΑΙΩΝ ΕΑΝΤΗΣΣΩΤΗΡΑ ΕΝΕΡΓΕΤΗΝ

Ἐπὶ ἐπέρεου λίμου ἐπίστητε μεσαιωνικοῦ ὑπάρχει ἡ ἔξτη:

Λ Β Σ Ω Ν Χ Α Ι Ρ Ε

Ἐπὶ μαρμαρίνης πλακός, συγγρυπομένης εἰς τὸν ἔξωτοιχο μικρᾶς τινος ἐγκαταλειμμένης ἐκκλησίας, βλέπομεν τὸ ἀνάγλυφον μαγιητοῦ ἐρίπου προγάσθην καλπάζοντος, τὸ δὲ ἵματιον αὐτοῦ τῷ ἀνέμῳ ἀναπεπταμένον· ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε ἐπικεπασμένη ὑπὸ κυνῆς μετὰ εὐρείας προσθολῆς, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα, ἀπὸ κεφαλῆς μέγρις ἱστίων, κεκαλυμμένον ὑπὸ μεγάλης ἀσπίδος· ἀνωθεν τῆς γλυφῆς ταύτης ὑπάρχει ἐπιγραφή:

ΕΠΙΣΩΤΗΡΙΔΑ ΗΡΩΙ

ἀνήκουσα εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς γρόνους. Ἐν τῇ αὐτῇ παλαιᾷ ἐκκλησίᾳ εύρισκεται τετράγωνος μαρμάρινος κίων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς:

ΟΜΟΛΩΙΧΟΣ

Εἰς τὸν ἔξωτον τῆς νέας ἐν Τοπολίοις ἐκκλησίας φαίνονται δύο μικραὶ ἐπιγραφαί, ἀλλ' ἀμφότεραι εἶνε λίγην ἐξηλειμμέναι καὶ δυσανάγνωσται.

Αἱ Κῶπαι ἔδωκαν τῇ Κωπαΐδῃ λίμνη τὸ ὄνομα αὐτῶν· τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος¹, ὅστις μνημονεύων τῶν Κωπῶν προστίθησιν: «Ἐν τῇ ἀργαιότητι δὲν ὑπῆρχε κοινὸν τῆς λίμνης ὄνομα, ἀλλ' ὡνομάζετο ἐκ πάστρις παρακειμένης πόλεως κατὰ τὸ ἴδιον ἐκάστης ὄνομα, οἷον Κωπαῖς ἐκ τῶν Κωπῶν, Ἀλιαρτίς ἐκ τῆς Ἀλιάρτου καὶ οὕτω καθεξῆς· βραδύτερον ἐδόθη πάστη τῇ λίμνῃ τὸ ἐπικρατησαν ὄνομα τῶν Κωπῶν, καθέτι ἡ γύρῳ αὐτῇ συγγραπτίζει τὸν βαθύτερον ἐν τῇ λίμνῃ κόλπον.» Οἱ κάτοικοι τῶν Τοπολίων ἀπολαύουσιν ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς ἐπικερδοῦσις ἀλιείας τῶν ἔνεκκ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς λιπαρότητος αὐτῶν περιφήμων² ἐν τῇ ἀργαιότητι ἐγχέλεων τῆς Κωπαΐδος, ὃς καὶ ὁ Παυσανίας ἔξιδιας πείρας ἐπαινεῖ.³

Ἀναφέρω ἔτι τὴν ὑπὸ τῆς κυρίας Σγλιέμανν γενομένην ἀνασκαφὴν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς μονῆς καὶ πλησίον αὐτῆς, καθ' ᾧ εὑρεν ἔξι βυζαντιακοὺς τάφους καὶ κάτωθεν αὐτῶν ἄλλους κατὰ τὸ φανόν μενον ἀργαιότερους, ἵσως δὲ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθ' ὃτον ἐν αὐτοῖς εύρεθησαν καὶ τινὰ ῥωμαϊκὰ πήλινα. Πάντες ὅμως οἱ τάφοι οἱ ἄνω καὶ οἱ κάτω

¹ Στράβων IX, 411.

² Ἄριστος ἀνοικοδόμος, Ἀγρονῆς V, 880. Όμοίως Ἀρχέστρ. παρ' Ἀθηναίω I, 7,13, Πολλ. I, 6.

³ IX, 24: οἱ δὲ ἐγχέλεις αὐτόθι καὶ μεγέθει μέγισται καὶ ἐσθίειν εἰσὶν ἥδισται.

ἥσαν ὅλως ἀτεχγοι, συνιστάμενοι ἐκ δύο γονέων κατειργασμένων λιθίνων πλακῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπίλετο ὁ νεκρός, καὶ ἐκ τρίτης πλακὸς δι' ᾧ ἐσκεπάζετο. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Σκοποῦ βλέπουσι καὶ ὕδον, 120 περίπου βήματα νοτίως τῆς μονῆς, ἔρεπιον ἀνήκον εἰς λουτρὸν κατὰ τὸ φαινόμενον. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτορ ἀνάγκης ὑπῆρχε καλὴ ἀμαξιτὸς ὕδος μεταξὺ Λεβαδείας καὶ Ὁργομενοῦ, καθότι ἄλλως θάτιο ἀδύνατον γὰρ μετακομισθῶσιν ἀπαντα τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ θησαυροφυλακίου γεησιμεύσαντα μάρμαρα διὰ τῆς ἐλώδους γύρων, διότι, ὡς τὸ θρησκευτικόν, τὰ μάρμαρα ταῦτα ἐκάπηταν ἐν τῇ λατομίᾳ τῆς Λεβαδείας.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

Ἐπὶ τεμαχίων μαρμαρίνων λίθων πληγέσιον τῆς τοποθεσίας
τοῦ ναοῦ τῶν Χαρίτων

ΠΟΜΟΔΩΡΟΣ ΝΙΚΩΝΟΣ ΤΑΠΡΟΘΥΡΑΡΑΚΗΤΩΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

[Κ]ΑΛΛΙΣΤΟΚΛΕΙΔΟΣ

ΗΕΡΑΙΟΔΟΡΟΣ

[ΔΛΙΟΞΕΝΙΣ]

[ΔΑ]ΜΟΣΘΕΝΕΙΣ

ΔΑΜΑΣΣΕΙΣ

ΑΘΑΝΙΣ

ΔΑΜΟΦΙΛΟΣ

ΜΟΙ

ΗΓΡΙΟΔΟΡΟΣ

ΠΕΛΙ

ΕΠΑΡΙΣΣΤΟΔΙΟΣ

[Ξ]ΟΑΝΟΔΩΡΑ

ΑΙΤΩΥΩ

ΤΕΛΕΣΑΡΧΟΣ

ΚΑΙΣΕΝΝ[Α]

ΑΝΤΙΚΡΑΤΕΙΣΑΡΧΕΙΗΟΣΜΙΤΑ

ΑΡΤΑΜΙΔΙΕΙΛΕΙΘΥΙΗ

ΝΤΟΣΙ

*Ὑπεράνω τῆς εισόδου
πρὸς τὴν Μονὴν.

ΚΟΔΩΡΩΔΙ

ΙΩΝΟΣΑΘΑΝΙΑΣΚΟΥ

+ ΚΕΣΟΗΟΙΤΟΣ ΟΔΟΥΛΟ

ΔΑΜΙΚΟΥΛΟΣΕΡΜΑ

ΑΛΛΗΑΝΟΥΝΤΟΥΗΣΤ

ΝΙΚΟΦΑΝΕΙΣΕΥΑΡΧΙ

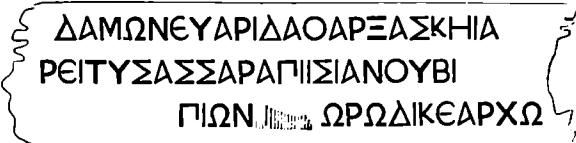
ΝΙΚΚΟΗΚΟΝΙΟΛΙΓΕ

ΔΑΟΝΙΚΩΝΑΛΕΥΑΝΙ

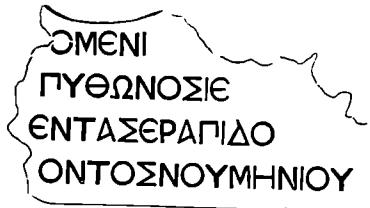
ΝΙΣΟΚΕ

ΝΠΙΩΙΩΝΟΣ ΑΡΧΕΛΑΟΣ

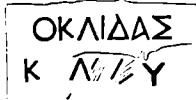
ΣΙΛΛΙΟΣ

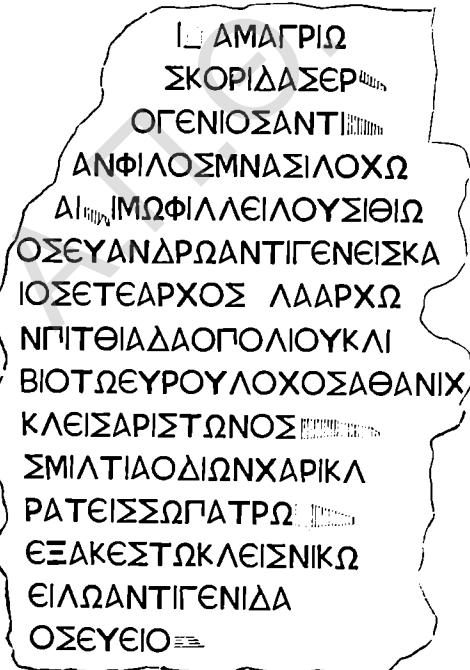
Εἰς τὸ ἔργον

Ἐν Πετρομαγίλᾳ

Ἀνεστραμμένως ἐντετειχισμένον

• Αγεστραμμένως ἐντειχισμένον ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ κύπου.

| ΕΦΑΠ

ΩΝΟΣΕΥΤΟ ΙΟΝΟ
 VT ΤΟΝ ΦΙΔΙΟΝ ΦΥΚΕΤΑΝ Ω
 Ι] ΣΙΟΣΚΗΜΕΙΣΕΙΜΕΝΜΕΙΘΕΝΙ
 T] ΕΣΤΗΗΔΕΚΑΤΙΣΚΑΤΑΔΟΥΛΙΔ
 ΠΟΛΕΜΑΡΧΥΣΟΥΛΩΝΤΕΣΚΗ
 ΣΟΥΝΕΔΡΥΔΑΜΙΩΝΘΩΤΟΝΑΔΙΚΙΑ
 ΙΑΣΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣ
 ΛΙΧΙΔΑΟΠΟΛΕΜΑΡΧΙΟΝΤΩΝΣΑΩΝ [Δ]
 ΝΟΣΚΛΙΩΔΑΦΝΗΩΚΗΤΙΜΩΜΕΝΕ
 ΝΕΙΜΕΝΤΩΣΑΡΑΠΙΟΣ ΚΗΤΑΣΙΣΙΟΣ
 ΝΑΜΕΙΔΕΕΦΑΡΤΕΣ ΤΗ ΗΔΕΚΑΤΙΣ
 ΣΟΥΛΩΝΤΕΣΔΑΜΙΩΝΤΕΣ
 ΙΚΙΟΝΤΑΓΑΡΕΙΑΝΤΗΚΛΕΙΩΙΦΙΛΥ
 ΙΙ] ΤΩΝ ΚΑΛΟΚΛΙΔΑΟΚΗΤΗΤΑ

ΝΕΝΙΚΗΚΟΤΕΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΑΡΙΤΗΣΙΟΙΣ
 ΣΑΛΠΙΣΤΗΣ
 [ΘΕ] ΟΦΡΑΣΤΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΣ ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ
 ΚΗΡΥΞ
 ΝΙΚΟΤΕΛΗΣ ΚΑΠΩΝΟΣ ΘΕΣΠΙΕΥΣ
 ΡΑΨΩΔΟΣ
 ΜΕΝΤΩΡΑΓΟΛΛΟΔΩΡΟΥ ΗΡΑΚΛΕΩΤΗΣ
 ΓΟΗΤΗΣ
 ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΑΠΟΔΑΦΝΗΣ
 ΑΥΛΗΤΗΣ
 ΕΡΓΕΑΣ ΕΡΓΕΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΑΠΟΔΑΦΝΗΣ
 ΑΥΛΩΔΟΣ
 ΑΡΙΣΤΩΝΑΡΙΣΤΩΝΟΣ ΘΗΒΑΙΟΣ
 ΚΙΘΑΡΙΣΤΗΣ

ΦΑΝΙΑΣΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΦΑΝΙΑΔΙΟ
ΛΕΥΣΑΠΟΚΥΜΗΣ

ΚΙΘΑΡΩΔΟΣ
ΚΑΛΛΩΝΠΥΘΩΝΟΣ ΟΠΟΥΝΤΙΟΣ
ΤΡΑΓΩΙΔΟΣ
ΝΙΚΟΤΕΛΗΣ ΚΑΠΩΝΟΣ ΘΕΣΠΙΕΥΣ
ΚΩΜΩΙΔΟΣ

ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ ΘΗΒΑΙΟΣ [ΠΟΗΤΗΣ]
ΟΙΔΕΕΝΙΚΩΝ ΤΟΝ ΝΕΜΗΤΟΝΑΓΩΝΑ [ΤΩΝ]
ΟΜΟΛΩΙΩΝ

ΑΝΔΡΑΣ ΑΥΛΗΤΑΣ
ΕΡΓΕΑΣ ΕΡΓΕΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΑΠΟΔΑΦΝΗΣ
ΠΑΙΔΑΣ [ΑΥΛΗΤΑΣ]
ΕΡΓΕΑΣ ΕΡΓΕΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΑΠΟΔΑΦΝΗΣ
ΠΑΙΔΑΣ ΗΓΕΜΟΝΑΣ

ΚΑΛΛΩΝ ΓΥΘΩΝ | ΟΣ | ξενλειψμένον
ΑΝΔΡΑΣ [ΗΓΕΜΟΝΑΣ]

ΚΑΛΛΩΝ ΓΥΘΩΝΟΣ ΟΠΟΥΝΤΙΟΣ
ΤΡΑΓΩΙΔΟΣ

ΗΡΟΔΟΤΟΣ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΒΟΙΩΤΗΣ
ΚΩΜΩΙΔΟΣ

ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΣ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ ΘΗΒΑΙΟΣ
ΤΑΞΠΙΝΙΚΙΑ

ΕΡΓΕΑΣ ΕΡΓΕΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΑΠΟΔΑΦΝΗΣ

'Επι τεμαχίων μαρμαρίνου λίθου, όπινα εύρέθησαν ἐν τῇ
εἰσόδῳ τοῦ θηραυροφυλακίου.

Ἐν Ἀΐδηνος ἡ τοῦ τυπογράφου Ἀιδηνού Κορυφῆς 1883 — Β', 474.

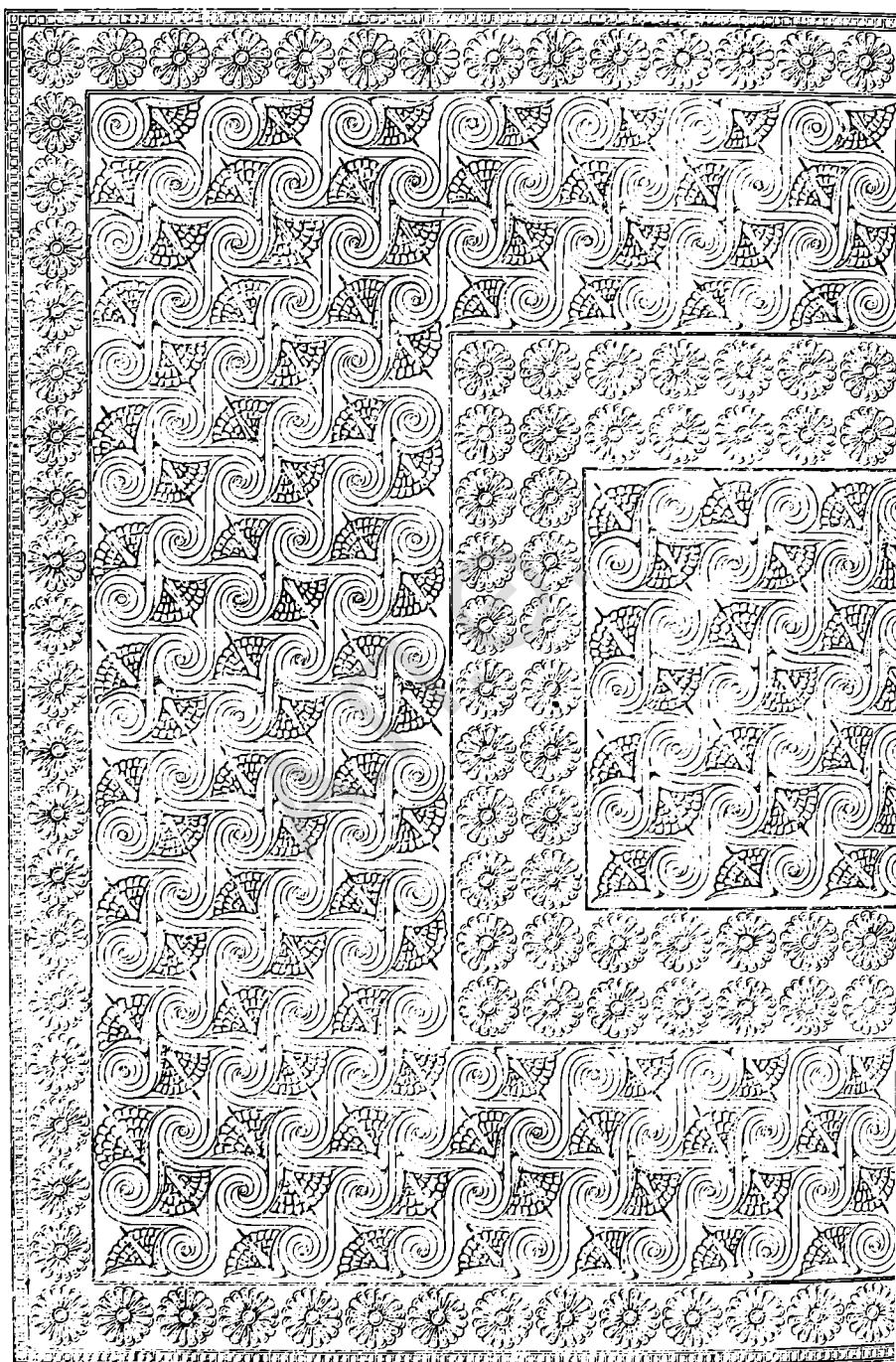

A.M.Q.

Η ΓΛΥΦΗ ΤΗΣ ΟΙ

ΚΩ

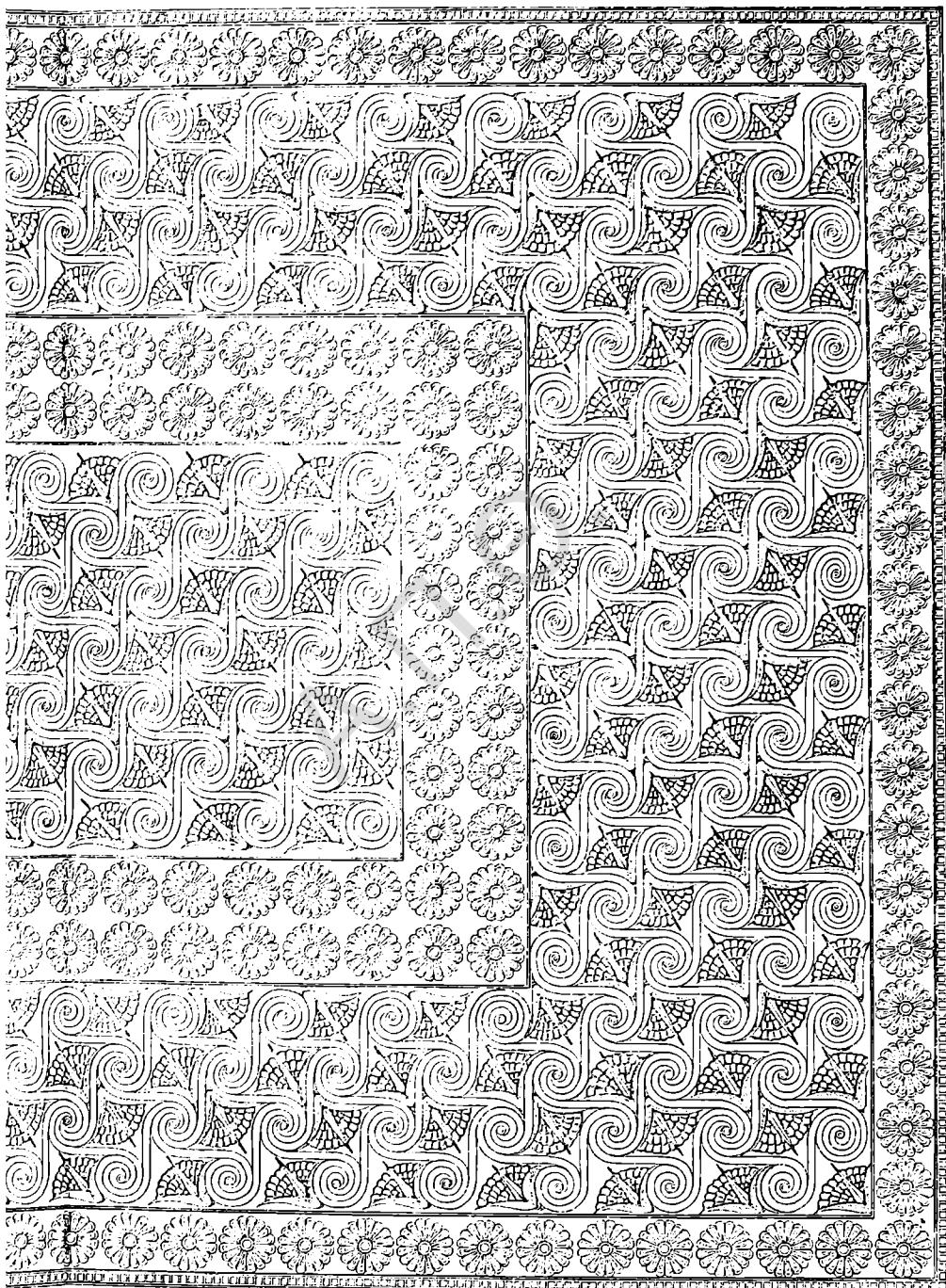

ΣΧΛΙΕΜΑΝ Ὁργανεύς.

ΟΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΘΑΛΑΜΟΥ.

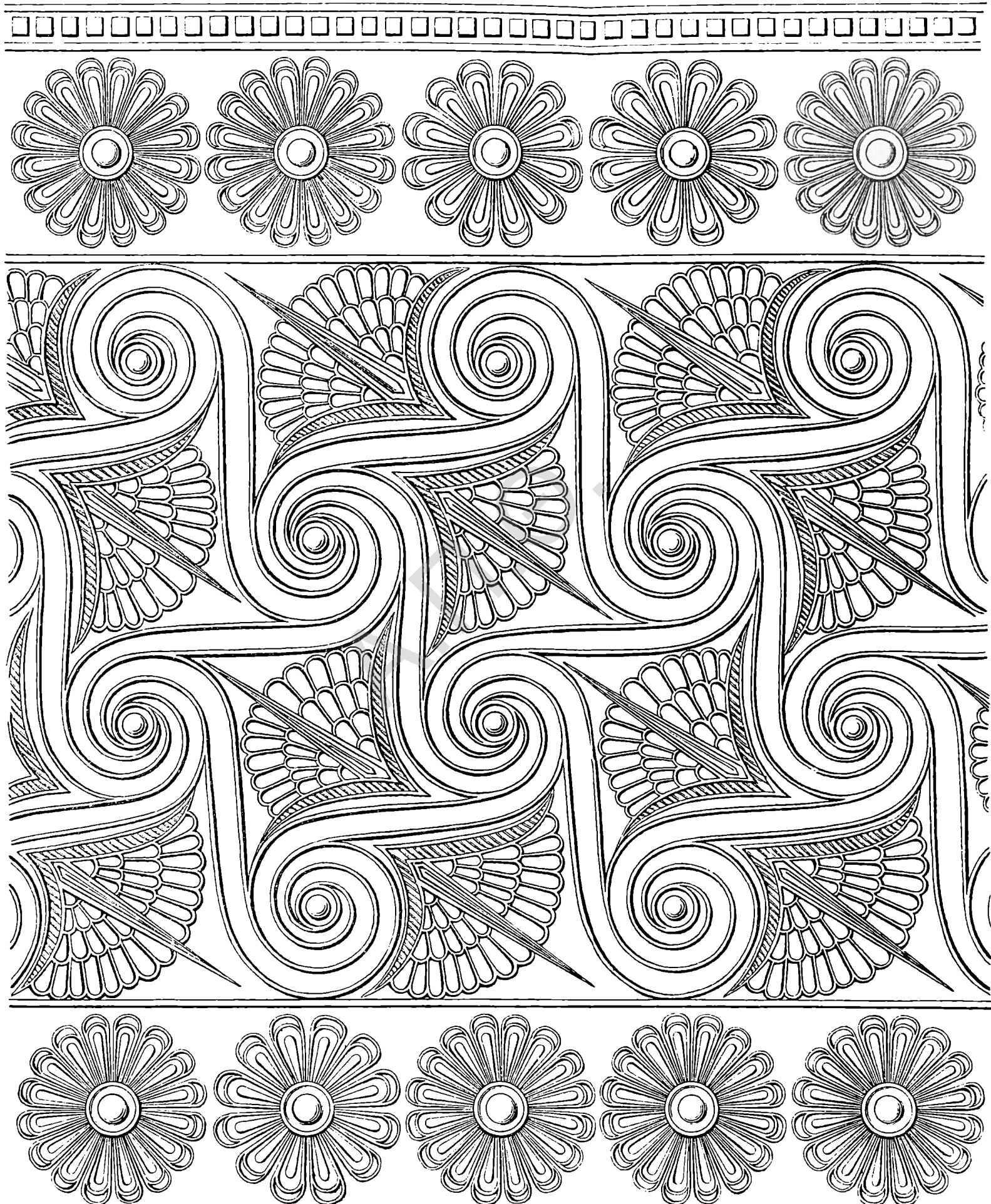
Κλίμαξ 1 : 15.

I.

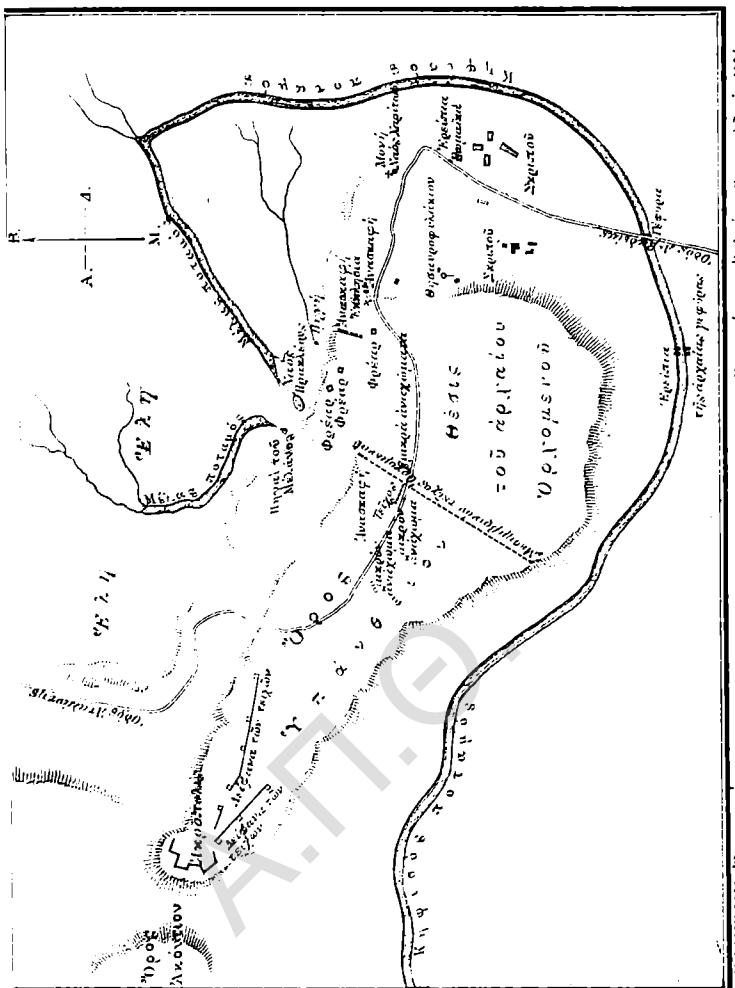
Καταστήματα Ἀνδρέου Κορομηλᾶ ἐν Ἀθήναις.

A.N.O.

A.P.O.

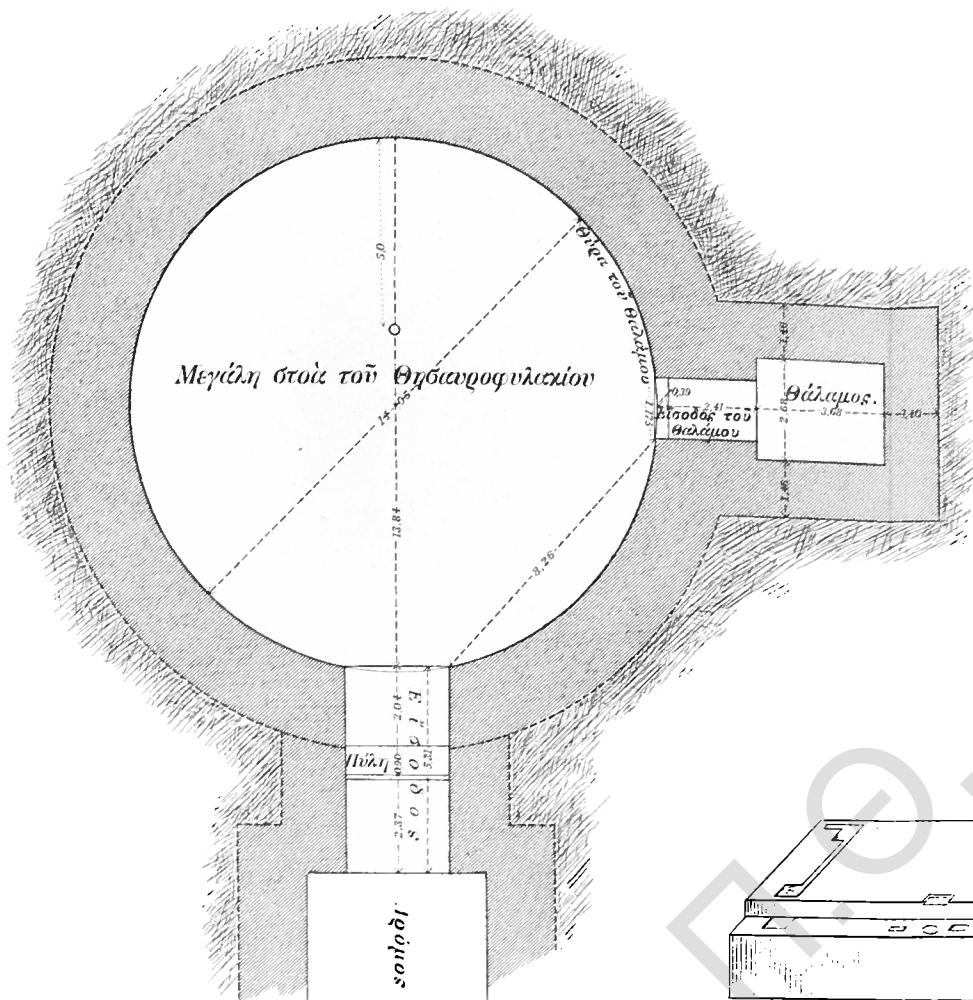

ΣΑΛΙΕΜΑΝ, ΟΡΓΑΝΕΩΣ.

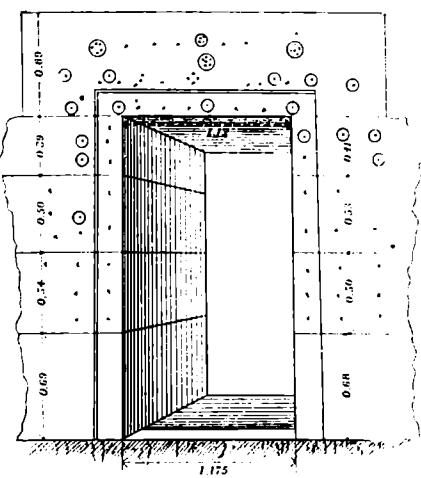
A.P.I.O.

IV.

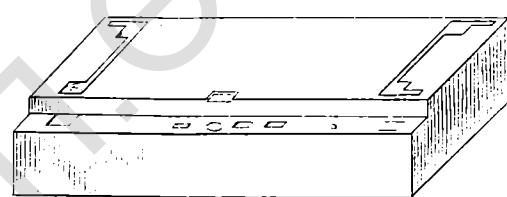

Σχέδιον τοῦ Θεραϊκοφυλακίου τοῦ Μινύου
Κλίμαξ 1:200

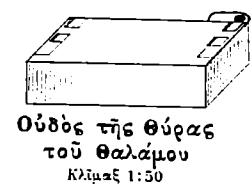
V.

VI.

VII.

ΣΧΛΙΕΜΑΝ, Ὁργομενός.

Καταστήματα Λυδίου Κορομηλᾶ σν Λιθίναις.

А.П.О.

0010101218

A.N.I.Q.

БІБЛІОГРАФІЯ
ДОРЕА

4